

पुस - २

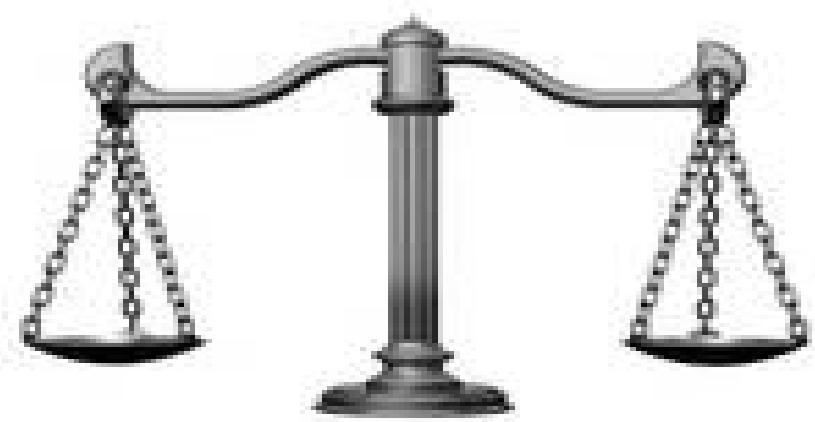
सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

प्राक्षिक प्रकाशन

वर्ष ३३, अड्डक १८

२०८९ पुस १६-२९

पूर्णाङ्गिक ७८०

प्रकाशक
सर्वोच्च अदालत
रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७९२, ४२००७२९, ४२००७५०, Ext.२२६९ (सम्पादक), २२७० (सम्पादन शाखा), २१७० (छापाखाना), २२७४ (बिक्री)

टोल फ्री : ९६४०-०१-३३३५५, पर्यावरण: ४२००७४९, पो.ब.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, admin@supremecourt.gov.np / Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
माननीय न्यायाधीश श्री सुनिलकुमार पोखरेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
मुख्य रजिस्ट्रार श्री देवेन्द्रराज ढकाल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री टेकबहादुर धिमिरे, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिस्ट्रार श्री भद्रकाली पोखरेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री सुरज खत्री, उपाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरि शंकर निरौला, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
डा.कृष्णप्रसाद बस्याल, डिन, त्रिभूवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिस्ट्रार श्री अर्जुनप्रसाद कोइराला, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री कालीबहादुर साम्यु लिम्बू

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत्

कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री सुजाता उप्रेती
शाखा अधिकृत श्री सुकराम मोकान
शाखा अधिकृत श्री विनिता महर्जन
शाखा अधिकृत श्री समिता श्रेष्ठ
नायब सुब्बा श्री सन्तोष धिमिरे
सिनियर प्रफरिडर श्री रेशम शर्मा
कम्प्युटर अपरेटर श्री विदुर खड्का
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री अच्युतप्रसाद दाहाल

भाषाविद : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

नायब सुब्बा श्री खिमा पोखरेल

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सिनियर कम्पोजिटर श्री श्यामकृष्ण प्रजापति
सिनियर प्रेसम्यान श्री सविता पोखरेल
सिनियर प्लेटमेकर श्री प्रभिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर बुकबाइन्डर श्री तारा वाले
सहायक कार्टोग्राफर श्री विपिन अधिकारी
बुकबाइन्डर श्री सरिता चक्रधर
बुकबाइन्डर श्री मदन तिमलिसना
बुकबाइन्डर श्री कृष्णप्रसाद धिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री धनमाया नगरकोटी
कार्यालय सहयोगी श्री रमेश नेपाल

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अड्कमा

प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

पूर्ण इजलास	१
संयुक्त इजलास	१६
इजलास नं. १	२०
इजलास नं. २	१४
इजलास नं. ५	
जम्मा	५१

इजलास नं. ६	
इजलास नं. ८	२
इजलास नं. १४	२
इजलास नं. १६	२
रायबाङ्गी फैसला	१
जम्मा	७

कूल जम्मा ५१ + ७ = ५८

नेपाल कानून पत्रिकामा

प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि हालसम्म)

हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम **www.nkp.gov.np** लगइन गरेपश्चात् देखिने पृष्ठमा शब्दबाट भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गरी हरियो बटनमा रहेको खोजनुहोस् भन्ने बटनलाई थिची खोजी गर्न सक्नुहुनेछ । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा मुद्दाको किसिम, मुद्दाको नाम एवं निर्णय नं. तथा ने.का.प. विवरणमा रहेका विविध शीर्षकबाट आफूले चाहेअनुसार फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त नेकाप प्रत्येक वर्ष र हाम्रो बारेमा समेतबाट हेर्न सक्नुहुनेछ ।

यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्ने छः

सअ बुलेटिन, २०८..., ... – १ वा २, पृष्ठ ....

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थः सअ बुलेटिन, २०८१, पुस – २, पृष्ठ १

का.जि.द.नं. ३९०४९०५०

सूचना

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को "वार्षिक ग्राहक" बन्न चाहनेका लागि २०७६ वैशाख अड्कदेखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई नेपाल कानून पत्रिका रु.१५० र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अड्क रु.४० कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ।

मूल्य रु.४०-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ	
पूर्ण इजलास		१ - २		
१.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. देवराज पण्डितसमेत	१	
संयुक्त इजलास		२ - १७		
२.	भ्रष्टाचार (सरकारी जग्गा व्यक्तिको नाउँमा दर्ता गरी गराई भ्रष्टाचार गरेको)	प्रकाशचन्द्र बुढाथोकी वि. नेपाल सरकार, कोपीराज सापकोटा नेपाल सरकार	२	
३.	बाटो खुलाइपाउँ	रघुवर ठाकुर हजाम वि. चन्देश्वर राय यादव	३	
४.	हाडनातामा जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. रोशनकुमार साह	४	
५.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	लिना श्रेष्ठ (गिरी) वि. श्री उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत	५	
६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	गुणबहादुर तामाङ काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहल काठमाडौंसमेत	६	
७.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. अम्मर विष्ट भन्ने अम्मरबहादुर विष्टसमेत	७	
८.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. अग्निराज उपाध्याय	८	
९.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. कुमार घिसिङ तामाङ	९	
१०.	लागु औषध (बुप्रेनर्फिन समेत)	वीरेन्द्रकुमार क्षेत्री वि. नेपाल सरकार	९	
११.	करारको परिपालना	धर्मराज तिमल्सिना वि. रामप्रसाद तिमल्सिना	१०	
१२.	लेनदेन	शिवबहादुर न्योपाने वि. धिरेन्द्रकुमार सिंह	११	
१३.	निर्णय बदर दर्ता हक कायम	भक्तबहादुर श्रेष्ठ वि. केदारनाथ दाहाल	१२	
१४.	उत्प्रेषण / परमादेशसमेत	विश्वराज पोखरेल वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	१३	
१५.	उत्प्रेषणसमेत	सुरेश कंसाकार वि. ग्रामीण विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.	१५	
१६.	भ्रष्टाचार (घुस/रिसवत)	नेपाल सरकार वि. तीर्थबहादुर बस्नेत	१६	
१७.	चोरी	नेपाल सरकार वि. राजन चौधरीसमेत	१६	

इजलास नं. १			१७ - ३५	
१८.	बैंकिङ कसुर	रामप्रसाद धिताल वि. नेपाल सरकार	१७	
१९.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. देवनारायण यादव, नेपाल सरकार वि. राजकरण यादव, नेपाल सरकार वि. विरेन्द्र भन्ने मुरारी यादव	१८	
२०.	ज्यान मार्ने उद्योग र रहजनी चोरी	नेपाल सरकार वि. चन्द्रेश्वर सहनी	१९	
२१.	उत्प्रेषण	शेरबहादुर के.सी. जिल्ला शिक्षा अधिकारी, जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कुस्मा पर्वतसमेत	२०	
२२.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. परिवर्तित नाम प्युठान 'H'	२०	
२३.	उत्प्रेषण	संजय जैन वि. नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	२२	
२४.	मेसिन सरसामान फिर्ता दिलाई क्षतिपूर्तिसमेत भराइपाऊँ	नरेन्द्र साह कलवार वि. काठमाडौं जिल्ला, का.म.न.पा. वडा नं. ६ बौद्धस्थित तारा गाउँ रिजेन्सी होटल प्रा. लि. (होटल हायातसमेत)	२२	
२५.	आयकर (आ.व. २०५९/०६०)	सुमन दाहाल वि. अशोककुमार श्रेष्ठ	२३	
२६.	अंश नामसारी	बलवन्त बढ्दई वि. जगदेव बढ्दईसमेत	२४	
२७.	आयकर (आ.व. २०६२/०६३)	सुमन दाहाल वि. अशोककुमार श्रेष्ठ	२४	
२८.	उत्प्रेषणसमेत	सत्यप्रसाद आचार्य, वि. शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	२६	
२९.	हाडनाता	जबरजस्ती करणी, परिवर्तित नाम हिरा वि. नेपाल सरकार	२६	
३०.	किराया दिलाई घर खाली चलन	कमलप्रसाद साह कलवार वि. मंगलप्रसाद साह कलवार	२७	
३१.	उत्प्रेषण / परमादेश	गोविन्दराज अवस्थी वि. नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	२८	
३२.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	सुजन खड्का वि. उच्च अदालत, पाटनसमेत	२९	

३३.	लागु औषध ब्राउन सुगर	सविन लामा वि. नेपाल सरकार, विजय तामाङ वि. नेपाल सरकार	३०		४०.	उत्प्रेषणसमेत	सरिता गिरी वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, काठमाडौंसमेत	३७
३४.	ज्यानसम्बन्धी कसुर	प्रसाद रोका मगर वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. प्रसाद रोका मगर	३१		४१.	ठगी	नेपाल सरकार वि. कोपिला पोखरेल	३८
३५.	उत्प्रेषण	सलिमा कक्षपती वि. भगवतिलाल कक्षपतीसमेत	३२		४२.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	नवराज गुरुङ वि. समरी जनरल सैनिक अदालत, जंगी अड्डा, भद्रकाली, काठमाडौंसमेत	३९
३६.	उत्प्रेषण / परमादेश	अमितकुमार गुप्ता वि. आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौंसमेत	३२		४३.	निषेधाज्ञा	मनराजी दास बैरागी वि. धर्मी दास वैरागी, तेजु लाल चौधरी वि. धर्मी दास वैरागी	४०
३७.	उत्प्रेषण	शिव गिरी वि. कार्यकारी निदेशक, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, रत्नपार्क, काठमाडौंसमेत	३३		४४.	उत्प्रेषण	राजन नापित वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत	४०
इजलास नं. २			३५ - ४६		४५.	उत्प्रेषण	प्रदिप श्रेष्ठ वि. पुण्येश्वरी श्रेष्ठसमेत	४१
३८.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	देवीसरा गुरुङ वि. वडा प्रहरी कार्यालय, वैदाम, कास्कीसमेत	३५		४६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	लक्ष्मी गुरुङ वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय कास्कीसमेत	४२
३९.	उत्प्रेषणसमेत	डा. दोजराज खनाल वि. उपकुलपति, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमेत	३६		४७.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	गंगे खड्का वि. रोल्पा जिल्ला अदालत, लिवाडसमेत	४३
					४८.	उत्प्रेषण	मनिषा चौधरी वि. सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत	४४

४९.	उत्प्रेषण	महेन्द्रप्रसाद यादव वि. नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, रामशाहपथ, काठमाडौंसमेत	४४
५०.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	बलबहादुर रोकाया वि. बझाड जिल्ला अदालत चैनपुर बझाडसमेत	४४
५१.	उत्प्रेषण	पुजाकुमारी, नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत	४६
इजलास नं. ८			४६ – ४८
५२.	गेँडाको खाग ओसारपसार तथा बिक्री वितरण	दावा लामा वि. नेपाल सरकार	४६
५३.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	कृष्णमुरारी वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत	४७

इजलास नं. १४			४८ – ४९
५४.	बहाल बुझाइपाउँ	विष्णुदेवी श्रेष्ठ वि. रूपक श्रेष्ठ	४८
५५.	वैदेशिक रोजगार कसुर	पित्तप्रसाद गौतम वि. नेपाल सरकार	४९
इजलास नं. १६			४९ – ५२
५६.	कर्तव्य ज्यान	छिमिक भोटे वि. नेपाल सरकार	४९
५७.	उत्प्रेषणसमेत	माधबप्रसाद अधिकारी वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत	५०
रायबाझी फैसला			५२ – ५२
५८.	उत्प्रेषण	प्रज्वलराज पन्त वि. श्री कुमारी बैंक लि. दरबारमार्ग, काठमाडौंसमेत	५२

पूर्ण इजलास

१

मा.न्या.डा.श्री नहकुल सुवेदी, मा.न्या.श्री तिलप्रसाद
श्रेष्ठ र श्री अच्छुल अजीज मुसलमान, ०७७-CF-
०००४, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि.
देवराज पण्डितसमेत

जबरजस्ती करणीजस्तो गम्भीर फौजदारी मुद्दामा कसुर अपराध ठहर गर्दा प्रमाणको प्रचुरता आवश्यक हुन्छ । अपराध पीडित भनिएकी जाहेरवालीकी बहिनी बिमला घिमिरेले मौकामा कागज गर्दा प्रतिवादी देवराज पण्डितले दिदीलाई खाटमै करणी गरेको र खाट हल्लिएपछि मात्र आफू ब्युँझिएको भनी लेखाएको र उनैले अदालतमा आई गरेको बकपत्रमा दिदीलाई खाटबाट तानेर भुइँमा ल्याई करणी गरेको हो भनेकी छिन् । एक मात्र चस्मदिद गवाह पीडितकी सहोदर बहिनीले घटनास्थल प्रकृतिको बारेमा फरक फरक भनी घटनालाई शंकास्पद बनाएको देखिन्छ । पीडितको साथमा सुतेकी अदालतमा भन्न सक्ने प्रत्यक्षदर्शी भनिएको आफै बहिनीले घटनापछि तत्कालै घटनास्थल पुग्ने अन्य व्यक्ति तथा गुरुआमाहरूसँग समेत केही नभनी जाहेरी परेपछि मात्र उक्त कुराहरू गरेको पाइन्छ । के कति कारणले उक्त समयमा भन्न नस्किएको केही नभन्नुको कुनै ठोस आधार र कारणसमेत प्रस्तुत गर्न सकेको अवस्था छैन । उही कोठामा सुतेको अन्य तीन जना छात्राहरूले आफूहरू ब्युँझिदा त्यस रात त्यहाँ कोठामा कोही आएको नदेखेको तथा त्यहाँ बलात्कारको घटना नभएको भनी अदालतमा आई बकपत्रद्वारा पुष्टि गरिदिएका छन् । तत्कालै घटनास्थल पुग्ने भिमप्रसाद र दिव्यरूपासमेतले मौकामा र अदालतमा नै होस्टलमा बस्ने बाहेक कोठामा कोही मान्छेहरू नदेखेको भनेका छन् । एउटै कोठामा रहेका अन्य छात्राहरू र तत्काल घटनास्थलमा पुग्ने व्यक्तिहरूले मौकामा व्यक्त गरेको

कुरालाई प्रतिवादीहरूको इन्कारी बयान, पीडित भनिएकी जाहेरवालाको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन तथा अन्य स्वतन्त्र प्रमाणले समर्थन गरिरहेको अवस्थामा केवल जाहेरवालीले घटना भएको भन्ने बेहोराको जाहेरी मौकाको र अदालतको बकपत्र मात्रैको आधारमा यी प्रतिवादी देवराज पण्डित र शान्ती चौधरीहरूसमेत भई जबरजस्ती करणी भए गरेको रहेछ भन्न मिल्ने देखिँदैन । अतः उपर्युक्त आधारसमेतबाट प्रतिवादीहरू कसुर अपराध गरेको पूर्णरूपमा इन्कार रहेको अवस्थामा कसुर अपराध गरेको भरपर्दो र ठोस प्रमाणको आधारमा शंकारहित तवरबाट स्थापित र पुष्टि हुन नस्किरहेको सन्दर्भमा शंकाकै भरमा प्रतिवादी कसुरदार रहेछन् भनी मान्न मिल्ने अवस्था रहे भएको नदेखिने ।

प्रतिवादीहरूले मौका र अदालतमा समेत इन्कारी बयान गरेका र जाहेरी परेपछिको मिति २०६७।१।२६ गते पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण गर्दा पीडितको शरीरमा जबरजस्ती करणीको लक्षण नदेखिएको निजको योनि र लगाएको कट्टुमा पुरुष वीर्य नदेखिएको, कन्याजाली च्यातिएको देखिए पनि भर्खर च्यातिएकोजस्तो नदेखिएको भनी चिकित्सकले खुलाइदिएको देखिन्छ । त्यसपछि मिति २०६७।१।२७ मा पीडितले लगाएको कट्टु केन्द्रीय प्रहरी विधिविज्ञान प्रयोगशाला जाँचका लागि पठाइएकोमा सो कट्टुमा मानव वीर्य भेटिएको भन्ने देखिए पनि सो कट्टु माध्यवपुर “क” ले वारदातकै दिन लगाएको पुष्टि हुनुपर्ने साथै सो कट्टु कानूनबमोजिम सिलबन्दी गरी जाँचको लागि पठाउनुपर्नेमा सोबमोजिम पठाएको नदेखिनु साथै उल्लिखित दसी कट्टु कानूनबमोजिम बरामदी मुचुल्का भई प्रतिवेदनसाथ दाखिल भएको भन्ने मिसिलबाट नखुलेको र मिति २०६७।१।२६ मा भएको पीडितको स्वास्थ्य परीक्षणको दौरानमा निजको योनि र कट्टुमा पुरुष वीर्य नदेखिनु तत्पश्चात् कानूनबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बनसमेत नगरी मिति २०६७।१।२।७ मा उल्लिखित कट्टु जाँचको लागि पठाउँदा मानव वीर्य

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

भेटिएको भन्ने उल्लेख भएर प्रतिवेदन आउनुसमेतका परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूको आधारमा प्रतिवादीहरूले गरेको कसुर निःसन्देह स्थापित हुन सकेको अवस्था नदेखिँदा कसुरदार ठहर गर्न नमिल्ने ।

प्रतिवादी शान्ति चौधरीको हकमा विचार गर्दा उनी एउटी उमेर पुगेकी अविवाहिता महिला र उक्त होस्टलमा आयाको रूपमा काम गर्ने भन्नेमा विवाद छैन । निज शान्ति चौधरीले समेत कोठामै रही अपराध घटाउनमा सहयोग गरेको भनी जाहेरीमै उल्लेख भएको पाइन्छ । आफू काम गर्ने होस्टलमा आफूले संरक्षकत्व प्रदान गर्दैआएका अपाङ्ग छात्राहरूको बिचमा रातको १२ बजे प्रतिवादी देवराज पण्डितलाई बोलाई निजलाई जाहेरवालालाई जबरजस्ती करणी गर्न यी अविवाहिता प्रतिवादी शान्ति चौधरीले सहयोग गरिन् होला भनी अनुमान गर्न सकिंदैन । तत्काल पुगेका घटना विवरण कागज गर्ने मानिसले कागज गर्दा त्यहाँ पुग्दा प्रतिवादी शान्ति चौधरीले पीडितलाई काखमा बोकेर बसेको भनी लेखाएका छन् । सज्जीकी मेडमलाई पीडित बिरामी भएको भनेर उनैले फोन गरेर बोलाएकी छिन् । यसरी महिला पीडित हुने जबरजस्ती करणी जस्तो अपराधमा बिना कुनै वैरभाव र लोभलालच आफैले रेखदेख गर्दैआएकी बालिकालाई करणी गर्ने कार्यमा प्रतिवादी शान्तिले देवराजलाई सघाइन् होला भन्न सकिने अवस्था देखिँदैन । आफैनै कोठामा आई आफैनै आँखाअगाडि कसैले करणी गरेको टुलुटुलु हेरी बसिन् होला भनी विश्वास गर्न सकिने वस्तुनिष्ठ आधारसमेत प्रस्तुत वारदातमा देखिन आएन । प्रतिवादी शान्तिले पीडित महिलालाई करणी गर्ने गराउने कार्यमा अर्का प्रतिवादी देवराज पण्डितलाई सघाउनुपर्ने कारण के थियो भनी वादी पक्षले वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि गर्ने कुनै प्रमाण पेस गरेको छैन ।

प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने भनी पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७०।१।१०।४ मा भएको फैसला उल्टी गरी प्रतिवादी देवराज पण्डितलाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी

ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. र ३(४) नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको ३(४) नं. अनुसार ८ वर्ष र अपाङ्ग महिलालाई जबरजस्ती करणी गरेको हुँदा ऐको ३क नं. बमोजिम ५ वर्ष थप गरी जम्मा १३ वर्ष कैद सजाय हुने र प्रतिवादी शान्ति चौधरीलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ४ नं. बमोजिमको कसुर अपराधमा सोहीबमोजिम ३(तीन) वर्ष कैद सजाय हुने ठहन्याई माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्लको रायसँग यो इजलास सहमत नहुने ।

निर्विवाद सबुत प्रमाणको अभावमा जबरजस्ती करणीजस्तो गम्भीर कसुर अपराधमा शंकाकै भरमा प्रतिवादीहरूलाई सजाय गर्न मिल्दैन । विवेचित आधार, कारणसमेतका आधारमा प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने गरी सुरु चितवन जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।१०।४ २२ मा भएको फैसला सदर हुने ठहन्याई पुनरावेदन अदालत हेटौंडाले मिति २०७०।१।१०।४ मा गरेको फैसला सदर हुने गरी यस अदालतका संयुक्त इजलासका माननीय न्यायाधीश श्री डम्बरबहादुर शाहीद्वारा व्यक्त रायसँग यो इजलास सहमत भई प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुरबाट सफाई पाउने ।

इजलास अधिकृत - खेमकुमारी बस्नेत

कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०८१ साल मङ्ग्सिर २० गते रोज ५ शुभम् ।

संयुक्त इजलास

२

स.प्र.न्या.श्री विक्षम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-CR-१११७, ०७४-CR-१८११, भ्रष्टाचार (सरकारी जग्गा व्यक्तिको नाउँमा दर्ता गरी गराई भ्रष्टाचार गरेको), प्रकाशचन्द्र बुढाथोकी वि. नेपाल सरकार, कोपीराज सापकोटा नेपाल सरकार मुद्दाका सबुद प्रमाण तथा उल्लिखित

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

कानूनी व्यवस्थालाई संश्लेषण गरी हेर्दा, पुनरावेदक प्रतिवादीहरू एकआपसमा मिलेमतो गरी नेपाल सरकारलाई गैरकानूनी हानि पुऱ्याउने बदनियतले जानी जानी उल्लिखित कि.नं. ६०१, ६०३, ६०५ र १६६६ को सरकारी जग्गा व्यक्तिको नाउँमा लगी तत्कालीन समयमा मालपोत कार्यालय, बर्दियामा ना.सु. पदमा कार्यरत रहेका राष्ट्रसेवक यी पुनरावेदक प्रतिवादी प्रकाशचन्द्र बुढाथोकीले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(१) र दफा ८(१) (ज) बमोजिमको कसुर गरेको तथा अर्का पुनरावेदक प्रतिवादी कोपीराज सापकोटाले ऐ. ऐनको दफा ८(४) बमोजिमको कसुर गरेको देखिन्छ। तसर्थ, सुरु विशेष अदालत, काठमाडौंले उल्लिखित कसुरमा कानूनले तोकेको उल्लिखित कानूनी प्रावधानको सीमाभित्र रही प्रतिवादी प्रकाशचन्द्र बुढाथोकीलाई ऐ. ऐनको दफा ८(१) बमोजिम ३ महिना कैद र बिगोबमोजिम रु. १०,११,०००। जरिवाना हुने तथा अर्का प्रतिवादी कोपीराज सापकोटालाई सोही ऐनको दफा ८(४) बमोजिम ३ महिना कैद सजाय हुने तथा विवादित जग्गाहरूको हक हस्तान्तरणले कुनै कानूनी मान्यता पाउने नभई उक्त जग्गाहरू पूर्ववत् रूपमा नेपाल सरकारको नाममा कायम रहने हुँदा बिगो जफतरफ केही बोलिरहनु नपर्ने ठहर गरी भएको फैसला अन्यथा नदेखिने।

नेपाल सरकारलाई गैरकानूनी हानि पुऱ्याउने बदनियतले जानीजानी उल्लिखित कि.नं. ६०१, ६०३, ६०५ र १६६६ को सरकारी जग्गा व्यक्तिको नाउँमा लगी तत्कालीन समयमा मालपोत कार्यालय, बर्दियामा ना.सु. पदमा कार्यरत रहेका राष्ट्रसेवक यी पुनरावेदक प्रतिवादी प्रकाशचन्द्र बुढाथोकीले भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ८(१) र दफा ८(१)(ज) बमोजिमको कसुर गरेको तथा अर्का पुनरावेदक प्रतिवादी कोपीराज सापकोटाले ऐ. ऐनको दफा ८(४) बमोजिमको कसुर गरेको देखिन्दा, सोही कसुरमा प्रतिवादी प्रकाशचन्द्र बुढाथोकीलाई ऐ.

ऐनको दफा ८(१) बमोजिम ३ (तीन) महिना कैद र बिगोबमोजिम रु. १०,११,०००। (दश लाख एघार हजार रूपियाँ) जरिवाना हुने तथा अर्का प्रतिवादी कोपीराज सापकोटालाई सोही ऐनको दफा ८(४) बमोजिम ३ (तीन) महिना कैद हुने र विवादित जग्गाहरू पूर्ववत् नेपाल सरकारको नाममा कायम हुने हुँदा बिगो जफतरफ केही बोलिरहनु नपर्ने ठहर गरी सुरु विशेष अदालत, काठमाडौंबाट मिति २०७४।१०।०२ मा भएको फैसला मिलेको देखिन्दा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : वसन्तप्रसाद मैनाली

कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०८० साल कार्तिक १९ गते रोज १ शुभम्।

३

स.प्र.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७२-८८०५०९, बाटो खुलाइपाऊँ, रघुवर ठाकुर हजाम वि. चन्देश्वर राय यादव

बारा जिल्ला, बेल्दारी गा.वि.स., वडा नं. ६ मा अवस्थित पुनरावेदक वादी रघुवर ठाकुर हजामको कि.नं. ५० को घर जग्गामा आउनेजाने १२ फिटको निकास बाटो कायम रहेकोमा प्रतिवादी चन्देश्वर राय यादवले उक्त निकासै बन्द गरिदिएको भन्ने मुख्य वादी दाबी रहेको देखिन्छ। उक्त कि.नं. ५० को जग्गामा वादीको घर रहेको तथा सो जग्गादेखि उत्तरतरफ कि.नं. ५२ को सार्वजनिक डगरको जग्गा रहेको र सोदेखि उत्तरतरफ प्रतिवादीको कि.नं. ४९ को जग्गा रहेको सर्भे नक्साबाट देखिन्छ। सुरु मिसिल संलग्न सर्भे नक्साको प्रतिलिपि र नापी कार्यालय, बाराबाट च.नं. ११३६ मिति २०६९।१२।०४ मा प्रेषित पत्र हेर्दा, प्रतिवादीको कि.नं. ४९ को पश्चिमतरफको सीमाको नक्सा भिडाउँदा कुनै किसिमको बाटो नक्सामा देखिएको छैन। प्रतिवादीको कि.नं. ४९ को दक्षिणतरफ तथा वादीको कि.नं. ५० को उत्तरतरफ कि.नं. ५२ को जग्गाको फिल्डबुकमा डगर जनिएको र उक्त डगर नक्सामा ५ फिट चौडा रहेको भनी खुलिआएको देखिन्छ। उल्लिखित तथ्यबाट कि.नं. ४९ र ५२

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

को जग्गाबाट वादीको कि.नं. ५० को जग्गामा जाने १२ फिटको निकास बाटो कायम रहेको भनी खुल्न नसकेको ।

पुनरावेदक वादी रघुवर ठाकुर हजामले कि.नं. ५० को घरजग्गामा आवतजावत गर्न उपभोग गरिरहेको प्रचलित निकास बाटो अवरोध नहुने गरी वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठरह गरेको सुरु बारा जिल्ला अदालतको मिति २०७०।०।१०।८ को फैसला सदर गर्ने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटोँडाबाट मिति २०७।।०।१०।२।०।५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : वसन्तप्रसाद मैनाली
कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०८० साल कार्तिक २१ गते रोज ३ शुभम् ।

४

स.प्र.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री
तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७६-CR-०३३२, हाडनातामा
जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. रोशनकुमार
साह

प्रतिवादी रोशनकुमार साहले नाबालिक पीडित परिवर्तित नाम ०७३।०७४ (कडरबोना-३) लाई मञ्जुरीले करणी गरेको थिएँ भनी आरोपित कसुरमा साबित रही अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गरेको देखिन्छ । साथै प्रतिवादीको मौकाको बयानलाई स्वयं प्रतिवादीले अन्यथा भनी प्रमाणित गर्न सकेको स्थिति पनि देखिएको छैन । अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयानको सम्बन्धमा ने.का.प. २०६६, अङ्क-४, नि.न. ८।।५ मा “अदालतसमक्ष इन्कार रहेदैमा सफाइ पाउने भन्ने हुँदैन । अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्षको बयानलाई समर्थन गर्ने अन्य तथ्यहरू छन् भने ती तथ्यहरूलाई घटनाको समग्रतासँग दाजेर हेर्नुपर्ने” भन्ने यस अदालतको पूर्ण इजलासको न्यायिक निष्कर्ष रहेको पाइन्छ । साथै साबिती बयानको प्रमाणिक महत्वका सन्दर्भमा ने.का.प. २०६७, अङ्क-७ नि.न. ८।।१ मा “अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्ष भएको बयान अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट समर्थित

भइरहेको र बलपूर्वक बयान गराएको भन्नेसमेत पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा प्रामाणयोग्य हुने” भन्ने यस अदालतको न्यायिक मान्यता रहेको देखियो । साथै पीडित परिवर्तित नाम ०७३।०७४ (कडरबोना-३) को कन्याजाली च्यातिएको भन्ने स्वास्थ्य परीक्षणबाट पनि प्रतिवादी रोशनकुमार साहको मौकाको बयान पुष्टि भएको देखिन्छ । मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरू किशोरप्रसाद साह, हेमनारायण साह र सहदेव मंडल र असर्फिलाल यादवसमेतको पीडित र प्रतिवादीबिच प्रेमसम्बन्ध थियो भन्ने कथन छ । निजमध्येका असर्फिलाल यादव र सहदेव मंडलले अदालतमा आई सो बेहोरालाई समर्थन गर्ने गरी निज पीडित र प्रतिवादीबिच प्रेमसम्बन्ध रहेको भनी बकपत्रमा उल्लेख गरेबाट निज साक्षीहरूको उल्लिखित कथनको प्रस्तुत वारदात घटनासँग तादम्यता रहन गएको देखियो । यसरी हेर्दा पीडित र प्रतिवादी एकआपसमा प्रेमसम्बन्धमा रहेको, सोही क्रममा निजहरूबिच करणी लिनुदिनु भएको देखिएबाट नाबालिका पीडितउपर प्रचलित कानूनबमोजिम जबरजस्ती करणीको कसुर भएको भन्ने देखिने ।

प्रतिवादीले नाबालिकालाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी किटानी जाहरी दिई सोही बेहोराको पीडित र जाहेरवालाले अनुसन्धानको क्रममा कागजसमेत गरेको देखिन्छ । यी पीडित र प्रतिवादी दुवै जनाबिच प्रेम सम्बन्ध रहेको तथ्यलाई प्रतिवादीले अनुसन्धानको क्रममा तथा अदालतमा बयान गर्दा स्वीकार गरेको अवस्था छ । सोही तथ्यलाई मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरूले अदालतमा आई निजहरूबिच प्रेमसम्बन्ध रहेको भनी व्यक्त गरेका छन् । यस्तो स्थितिमा प्रतिवादीलाई कसुरबाट उन्मुक्ति दिने उद्देश्य लिई गरेको बकपत्रलाई मात्र अकाट्य प्रमाण मान्न सकिने नदेखिने ।

पीडितको कन्याजाली च्यातिएको भनी उल्लेख भएको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदन प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने निज पीडितको मौकाको

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

भनाइबाट समर्थित भएको अवस्थामा निज पीडितले अदालतसमक्ष प्रतिकूल बकपत्र गर्दैमा प्रतिवादीले आरोपित कसुर र सजायबाट उन्मुक्ति पाउने भन्ने

सक्दैन। उपर्युक्त विवेचना गरिएका मिसिल संलग्न पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनलगायतका प्रमाणहरूको आधारमा प्रतिवादी रोशनकुमार साहले १५ वर्षकी पीडित परिवर्तित नाम ०७३०७४ (कडरबोना-३) लाई जबरजस्ती करणी गरेको पुष्टि हुने।

प्रतिवादी रोशनकुमार साहलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी सुरु सप्तरी जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी भएको उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको फैसला हाडनातार्फको दाबी नपुने हदसम्म मिलेको देखिँदा सो हदसम्म उक्त फैसला सदर हुने साथै १५ वर्षीया नाबालिक पीडित परिवर्तित नाम ०७३०७४(कडरबोना-३) उपर प्रतिवादी रोशनकुमार साहलाई सफाइ दिने ठहरी भएको सुरु सप्तरी जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरी भएको उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको मिति २०७५०१०६ को फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई निज प्रतिवादी रोशनकुमार साहलाई साबिक मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(३) नं. बमोजिम ६ (छ) वर्ष कैद सजाय हुने तथा ऐ.ऐनको सोही महलको १० नं. बमोजिम यी प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.२५०००/- (पच्चिस हजार रुपियाँ) क्षतिपूर्ति दिलाई भराइपाउने।

इजलास अधिकृत :- जयन्ती अवस्थी भट्ट

कम्प्युटर : विकेश गुरागाई

इति संवत् २०८१ साल वैशाख १६ गते रोज १ शुभम्

५

स.प्र.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.
श्री शारङ्ग शुवेदी, ०८०-WH-०२५६,

बन्दीप्रत्यक्षीकरण, लिना श्रेष्ठ (गिरी) वि. श्री उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत

बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा २३ मा “यस ऐन वा अन्य प्रचलित कानूनबमोजिम कुनै व्यक्तिको नाममा सूचना पठाउँदा वा म्याद तामेल गर्दा त्यस्तो व्यक्तिको ठेगाना पत्ता नलागी वा अन्य कुनै कारणले त्यस्तो सूचना बुझाउन नसकिएको वा म्याद तामेल हुन नसकेको कुराको प्रतिवेदन पर्न आएमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो व्यक्तिलाई तिस दिनसम्मको म्याद दिई अनुसन्धान भएको वा मुद्दा हेन्ने अधिकारीसमक्ष मुद्दा दायर भइसकेको भए सो विषयको संक्षिप्त विवरण उल्लेख गरी उपस्थित हुन राष्ट्रिय स्तरको समाचार पत्रमा (विदेशीको हकमा अड्ग्रेजी दैनिकमा) कम्तीमा दुई पटक सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरिने छ र त्यसरी सूचना प्रकाशन भएको मा यस ऐन वा अन्य प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो व्यक्तिलाई रीतपूर्वक सूचना दिइएको वा म्याद तामेल भएको मानिने छ” भन्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ। बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन विशेष ऐन भएकोले यस ऐनअन्तर्गत चल्ने बैंकिङ कसुरका सम्बन्धमा यस ऐनले व्यवस्था गरेका कार्यविधि एवं प्रावधानहरू अनिवार्य रूपमा पालना गर्नुपर्ने हुन्छ। त्यसैले प्रस्तुत बैंकिङ कसुर मुद्दामा यस ऐनको दफा २३ बमोजिम ३० दिनसम्मको म्याद सूचना कम्तीमा दुई पटक राष्ट्रिय स्तरको समाचार पत्रमा प्रकाशित गर्नुपर्नेमा निज प्रतिवादी लिना श्रेष्ठ (गिरी) को नाउँमा एक पटक मात्र मिति २०७६/८/१६ गतेको गोरखा पत्रमा २१ दिने म्याद सूचना प्रकाशित गरेको मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिँदा निज प्रतिवादीको नाउँमा तामेल भएको उक्त म्याद सूचनालाई रीतपूर्वक तामेल भएको भनी मान्न नमिल्ने।

रिट निवेदक बैंकिङ कसुर मुद्दाको फैसला कार्यान्वयनको रोहमा न्यायिक थुनामा रहेको र फैसला बदर भए पनि अभियोग कायम नै रही निजलाई सोही

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

मुद्दामा उपस्थित गराई मुद्दाको तथ्यगत एवम् कानूनी प्रश्नमा सुनुवाइको क्रममा ठहरेबमोजिम हुने नै हुँदा हाल बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिने ।

निज निवेदक लिना श्रेष्ठ (गिरी) को नाउँमा जारी भई मिति २०७६/८/१६ गतेको गोरखापत्रमा प्रकाशित गरिएको म्याद सूचना बेरितको देखिएको र सोही म्याद सूचनाको आधारमा उच्च अदालत पाटनबाट उक्त बैंकिङ कसुर मुद्दा (०७५-CB-०३००) मा मिति २०७६/१०/१९ मा गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण देखिएकोले उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिएको छ । अब, निज निवेदक लिना श्रेष्ठ (गिरी)लाई उक्त कसुर मुद्दामा थुनछेक प्रयोजनको लागि कारागार कार्यालय भिमफेदी, मकवानपुरबाट उपस्थित गराई बयान गराई थुनछेक आदेश गर्नेलगायतका कानूनी कारबाही अगाडि बढाई, जे जो बुझनुपर्ने हो बुझी, प्रक्रिया पूरा गरी कानूनबमोजिम फैसला गर्नु भनी हाल अधिकार क्षेत्र रहेको काठमाडौं जिल्ला अदालतको नाउँमा परमादेश जारी हुने ठहर्छ । बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी कैद मुक्त हुन पाउँ भन्ने हृदसम्मको रिट निवेदन दाबी पुग्न नसक्ने हुँदा खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत - लालसिंह थापा

कम्प्युटर - राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०८० साल चैत्र १२ गते रोज २ शुभम् ।

६

स.प्र.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री अब्दुल अजीज मुसलमान, ०८०-WH-०२९७, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, गुणबहादुर तामाङ काठमाडौं जिल्ला अदालत, बब्रमहल काठमाडौंसमेत

निवेदकले चेक अनादर मुद्दामा भएको फैसलाबमोजिम बुझाउनुपर्ने बिगो रकम दाखिला नगरेपैचात बिगोबापत कैदमा राख्न वादीले पेस गरेको निवेदनमा बिगो रकम दाखिला नगरे कानूनबमोजिम थुनामा राख्ने गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०८०/१२/०२ मा भएको आदेश अनुसार

काठमाडौं जिल्ला, बुढानीलकण्ठ न.पा. वडा नं. २ बदेली वतन उल्लेख गरी निवेदक गुणबहादुर तामाङका नाउँमा पक्राउ पुर्जी जारी भएको देखिन्छ । सो पक्राउ पुर्जी अनुसार खोजतलास गर्ने क्रममा निवेदक सोही वतनबाटे मिति २०८०/१२/२४ मा पक्राउ परेको र सोही बेहोरा उल्लेख गरी आवश्यक कारबाहीका लागि प्रहरी प्रभाग बुढानीलकण्ठको च.नं. १०३२ मिति २०८०/१२/२५ को पत्रसाथ निवेदकलाई अदालतमा उपस्थित गराइएको देखिन्छ । पत्रसाथ बुढानीलकण्ठ न.पा. वडा नं. २ बदेली वतन उल्लेख गरी निवेदकका नाउमा जारी गरिएको पक्राउ पुर्जी निज आफैले बुझेको भरपाईसमेत पेस भएको पाइने ।

म्यादवाला फेला नपरेमा निजको घरदैलोमा म्याद तामेल गर्न सकिने व्यवस्था मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १०५(३) मा रहेको छ भने निवेदकको नाउँको म्याद तामेल गर्दा उक्त संहिताले तोकेको प्रक्रियाविपरीत कुनै कार्य भए गरेको स्थिति देखिएको छैन । यी निवेदक काठमाडौं जिल्ला, बुढानीलकण्ठ न.पा. वडा नं. २ बदेलीबाट प्रक्राउ परेको भन्नेसमेतका आधारहरूबाट निवेदकको बसोबास सोही ठेगानामा रहे भएको देखिन्छ । वस्तुतः निवेदकको नाउँमा तामेल भएको म्याद निजको बसोबास रहेकै घर वतनमा रीतपूर्वक तामेली भएको पाइयो । सो वतनमा बस्दैन भन्ने निवेदकको बेहोरामा सत्यता नदेखिने ।

रिट निवेदक गुणबहादुर तामाङलाई बिगोबापतमा कैदमा राख्ने गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०८०/१२/२ मा भएको आदेश कार्यान्वयन गर्ने क्रममा पक्राउ गरी कैदीपुर्जीसमेत दिई कैदमा राखिएको देखिँदा निजलाई गैरकानूनी थुनामा राखेको अवस्था नदेखिएकाले निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिल्ने अवस्था देखिएन । साथै बिगो भराइदिनुपर्ने सम्बन्धमा निवेदकले आवश्यक कानूनी उपचार साधारण अधिकार क्षेत्रअन्तर्गत प्राप्त गर्ने अवस्था रहेको देखिँदा तथा यी

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

निवेदक गैरकानूनी थुनामा रहेको नदेखिँदा प्रस्तुत रिट
निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत :- भुपाल भण्डारी
कम्प्युटर - विकेश गुरागाई
इति संवत् २०८१ साल जेष १ गते रोज ३ शुभम्।

६

स.प्र.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री
अब्दुल अजीज मुसलमान, ०७४-CR-०६३९,
मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार
वि. अम्मर विष्ट भन्ने अम्मरबहादुर विष्टसमेत

प्रतिवादी अम्मरबहादुर विष्टले
जाहेरवालीलाई बेचेको भन्ने तथ्य स्थापित नभए
पनि पीडितको मौकाको जाहेरी प्रमाणित बयान
तथा बकपत्रसमेतका मिसिल संलग्न कागजातबाट
निज प्रतिवादीले जाहेरवालीलाई शोषण गर्ने गरेको
भन्ने देखिन आउँछ । पीडितको अदालतको बकपत्र
हेर्दा पनि प्रतिवादीले शोषण गर्ने गरेको कारणस्वरूप
जाहेरवालीले सँगै बसेको डेरा कोठा छाडी भागी नेपाल
आउनुपरेको अवस्था देखिन आउँछ । मानव बेचबिखन
तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा
४(२) को खण्ड (ख) वेश्यावृत्तिमा लगाउने वा शोषण
गर्ने उद्देश्यले कुनै प्रकारले ललाइ फकाइ, प्रलोभनमा
पारी, झुक्याई, जालसाज गरी, प्रपञ्च मिलाई,
जबरजस्ती गरी, करकारपमा पारी, अपहरण गरी, शरीर
बन्धक राखी, नाजुक स्थितिको फाइदा लिई, बेहोस
पारी, पद वा शक्तिको दुरुपयोग गरी अभिभावक वा
संरक्षकलाई प्रलोभनमा पारी, डर, त्रास, धाक, धम्की
दिई वा करकारपमा पारी कसैलाई बसिरहेको घर, स्थान
वा व्यक्तिबाट छुटाई लग्ने वा आफूसँग राख्ने वा आफ्नो
नियन्त्रणमा लिने वा कुनै स्थानमा राख्ने वा नेपालको
एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा वा विदेशमा लैजाने वा अरु
कसैलाई दिने कार्यलाई कसुर कायम गरिएको अवस्था
छ । यो मुद्दाको तथ्यगत अवस्थाबाट यो दफामा उल्लेख
भएको वेश्यावृत्तिमा लगाउने भन्ने कसुर यी प्रतिवादीले
गरेको भन्ने देखिन नआए पनि सो दफामा उल्लिखित

शोषणतर्फको कसुर यी प्रतिवादी अम्मरबहादुर विष्टले
गरेको देखिन आएको सन्दर्भमा निजले दफा ४(२) को
खण्ड (ख) बमोजिमको कसुर गरेको देखिन आयो । सो
ऐनको दफा १५(१)(च) मा शोषण गर्ने उद्देश्यले दफा
४ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिम विदेश
लगेको भए दुई वर्षदेखि पाँच वर्षसम्म कैद सजाय
हुनेमा यी प्रतिवादीले जाहेरवालीलाई दफा ४(२)(ख)
मा उल्लेख भएको रीतसँग ललाइफकाइ झुक्याई,
जबरजस्ती गरी करकारपमा पारी, अपहरणलगायतका
कार्य गरी भारत लगेको देखिन नआई शोषण गर्ने
उद्देश्यले जाहेरवालीलाई भारतमा लगी शोषण गरेको
भन्नेसम्म पुष्टि हुने ।

प्रतिवादी अम्मरबहादुर विष्टले जाहेरवालीलाई
बेचबिखन गरेको कार्यमा सहयोगी भूमिका निर्वाह गरेको
भन्ने जाहेरी दर्खास्तमा बेहोरा उल्लेख भएको पाइयो ।
मूलतः माथिका प्रकरणहरूमा जाहेरवाली र प्रतिवादी
अम्मरबहादुर विष्ट एकआपसमा विवाह गरी आपसी
सल्लाहबमोजिम रोजगारीका लागि भारत गएको
भन्ने उल्लेख भइसकेको छ । जाहेरवाली र प्रतिवादी
अम्मरबहादुरबिच विवाह गराउने वा विदेश जाने
कार्यमा यी दुवै प्रतिवादीहरूको संलग्नता देखिँदैन । यी
दुवै प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको तथ्यमा इन्कार
रही बयान गरेको अवस्था छ । जाहेरवालीको बकपत्र
तथा वादीको साक्षीको रूपमा बकपत्र गर्ने व्यक्तिहरूको
भनाइबाट पनि यी दुवै प्रतिवादीको कसुर पुष्टि हुँदैन ।
उल्लिखित तथ्यत अवस्था र माथि उल्लेख भएको
नि.नं. १०८९२ को मुद्दामा प्रतिपादित सिद्धान्तको
आधारमा जाहेरवालीले जाहेरी दरखास्त र प्रमाणित
बयानमा पोलेको मात्र आधारमा यी प्रतिवादीलाई
कसुरदार ठहर गर्न न्यायोचित नहुँदा निजहरूका हकमा
आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने ठहर गरेको सुरु
अछाम जिल्ला अदालत र उच्च अदालत दिपायलको
फैसला मनासिब देखिने ।

प्रतिवादीमध्येका अम्मरबहादुर विष्टले मानव
बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

को दफा ४ (२) को खण्ड (ख) अन्तर्गत जाहेरवालीलाई शोषण गरेको भन्ने देखिन आएको अवस्थामा सोही कसुर कायम गरी सजाय गर्नुपर्नेमा सुरु फैसला उल्टी गरी सफाइ दिएको उच्च अदालत दिपायलको मिति २०७४।०२।०९ को फैसला सो हदसम्म नमिलेकोले केही उल्टी भई निज प्रतिवादी अमरबहादुर विष्टलाई दफा १५(१)(च) बमोजिम दुई वर्ष कैद सजाय हुने रह्छ । प्रतिवादीहरू तुलसी विष्ट र सुरेन्द्रबहादुर विष्टलाई सफाइ दिएको सुरु फैसला सदर गरेको उच्च अदालतको फैसला सो हदसम्म मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत - लिलाधर सुवेदी
कम्प्युटर - राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०८० साल पुस २६ गते रोज ५ शुभम् ।

८

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.
श्री सुष्मालता माथेमा, ०७८-RC-००४६, कर्तव्य
ज्यान, नेपाल सरकार वि. अग्निराज उपाध्याय

प्रतिवादी अग्निराज उपाध्याय स्वयम्भूतक जयलक्ष्मी उपाध्यायलाई आपसी झगडा हुँदा घाँटी च्यापेर हत्या गरेको हुँ भनी अनुसन्धानका क्रममा आफ्नो कसुर अपराध स्वीकार गरी बयान गरेका र निज प्रतिवादीको उक्त साबिती बयान शब परीक्षण प्रतिवेदन तथा वस्तुस्थिति मुचुल्कामा कागज गर्ने मानिस एवं जाहेरवाला साथै मृतकको शब परीक्षण गर्ने विशेषज्ञ डाक्टर मोहम्मद सेराज हुसेनसमेतको बकपत्रबाट घटना समर्थित भएको अवस्था देखियो । उपयुक्त आधार कारणबाट यी प्रतिवादीले मृतक श्रीमतीलाई घाँटी च्यापेर हत्या गरी मारेको भन्ने तथ्य पुष्टि हुन आयो । तसर्थ यी प्रतिवादी अग्निराज उपाध्यायलाई अभियोग दाबीबमोजिम साबिक मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धीको १ नं. र १३(३) नं. को कसुर अपराधमा सोही महलको १३(३) अनुसार सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहन्याएको सुरु कञ्चनपुर जिल्ला अदालतको फैसला सदर गर्ने गरेको उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर

इजलासको मिति २०७६।१।२९ को फैसला मिलेकै देखिने ।

सुरु कञ्चनपुर जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादी अग्निराज उपाध्यायलाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) बमोजिम कसुरदार ठहन्याई मिति २०७५।१।२५ मा भएको फैसला साधक जाँचका लागि पेस भएकोमा प्रस्तुत मुद्दामा उच्च अदालत दिपायल, महेन्द्रनगर इजलासबाट मिति २०७६।१।२९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने रह्छ । मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) एवम् ऐ.ऐ. को दफा १७७(२) ले सर्वस्वको सजाय गर्नुपर्ने नहुँदा यी प्रतिवादीलाई सर्वस्व गर्नुपरेन भनी न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा १० बमोजिम अन्तिम साधक जाँचका लागि उच्च अदालत दिपायल महेन्द्रनगर इजलासबाट जन्मकैदको मात्र सजाय गर्ने गरी भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : - डिल्लीराम प्रसाई

कम्प्युटर : - विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७९ साल वैशाख २७ गते रोज ३ शुभम् ।

९

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.
श्री सुष्मालता माथेमा, ०७७-RC-००९४, कर्तव्य
ज्यान, नेपाल सरकार वि. कुमार घिसिङ तामाङ

प्रतिवादी च्याडवा भन्ने कुमार घिसिङ स्वयम्भूतको मौकामा अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा मृतक बाबुराम तामाङलाई ढुङ्गा प्रहार गरी मारी ढुङ्गाले थिचेको हो भनी आरोपित कसुर स्वीकार गरी बयान गरेको, सुरु अदालतमा बयान गर्दासमेत मृतकले निहुँ खोजेको कारण कुटपिट गरी मारेको हुँ भनी अनुसन्धानको क्रममा व्यक्त भनाइलाई समर्थन गरी बयान लेखाएको पाइन्छ । निजको उक्त साबिती बयानलाई मृतकको लास जाँच मुचुल्का एवम् पोष्टमार्टम रिपोर्टले समर्थन गरिराखेको देखिन्छ । त्यसै गरी मृतकका छोरा जाहेरवाला सुमन घिसिङले

यी प्रतिवादीउपर दिएको किटानी जाहेरी, प्रहरी निरीक्षक राजेन्द्र थापाको प्रतिवेदन, जाहेरवालाले सुरु अदालतमा गरेको बकपत्र, प्रहरीमा कागज गर्ने राजेन्द्र तामाङ्समेतले सुरु अदालतमा गरेको बयानका क्रममा खुलाएको बेहोरासमेतबाट यी प्रतिवादीको प्रस्तुत वारदातमा संलग्नता रहेको पुष्टि हुन आयो । तसर्थ यी प्रतिवादी च्याडवा भन्ने कुमार घिसिडले मृतक बाबुराम तामाङ्लाई ढुङ्गा प्रहार गरी कर्तव्य गरी ज्यान लिनेसम्मको कसुर साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको १ र १३(३) भित्रको कसुर अपराध गरेको प्रमाणित हुने ।

सुरु रामेछाप जिल्ला अदालतले अभियोग मागदाबीबमोजिम यी प्रतिवादी च्याडवा भन्ने कुमार घिसिडलाई कसुरदार ठहर गरी मिति २०७५।१२।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिई यी प्रतिवादीलाई साबिक मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धीको १३(३) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरी भएको मिति २०७६।१०।२० को उच्च अदालत पाटनको फैसला मिलेकै देखियो । उच्च अदालत पाटनले यी प्रतिवादीका हकमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद गरी रहन नपर्ने भनी जन्मकैदको मात्र सजाय हुने गरी फैसला सदर गरेकोमा सोसमेत मिलेकै देखियो । तसर्थ मिति २०७६।१०।२० मा उच्च अदालत पाटनबाट मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा १४५(२) बमोजिम पेस भएको फैसला मिलेकै देखिँदा साधक सदर हुने ।

इजलास अधिकृत :— डिल्लीराम प्रसाई
कम्प्युटर :— विकेश गुरागाई
इति संवत् २०७९ साल वैशाख २७ गते रोज ३ शुभम् ।

१०

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.
श्री कुमार रेग्मी, ०७६-CR-१९३३, लागु औषध
(बुप्रेनफिनसमेत) वीरेन्द्रकुमार क्षेत्री वि. नेपाल सरकार
प्रतिवादी वीरेन्द्रकुमार क्षेत्रीलाई प्रहरीले

मिति २०७०।५।४ मा विराटनगरबाट दिउँसो १२।१ बजेतिर पक्राउ गरी साँझ ५:०० बजे फ्लाइटबाट काठमाडौं ल्याइयो भनी निजले अदालतमा बयान गरेका छन् । यी प्रतिवादी वीरेन्द्रकुमार क्षेत्रीका साक्षी हरेन्द्र सिंहले वीरेन्द्र मेरो घरमा आएको बेला प्रहरीले पक्राउ गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय लगी बेलुका ३:४५ बजे बुद्ध एयरबाट काठमाडौं ल्याएको हो भनी र अर्का साक्षी प्रयागमान श्रेष्ठले वीरेन्द्रलाई भदौ ४ गते १२:०० बजेतिर विराटनगरबाट पक्राउ गरी ३:४५ बजे काठमाडौं ल्याएको हो भनी बकपत्र गरेका छन् । साक्षी हरेन्द्रले वीरेन्द्र घरमा आएको बेला प्रहरीले समातेर लगे भन्छन् भने अर्का साक्षी प्रयागमानले वीरेन्द्रलाई १२:०० बजे पक्राउ गरी लगेको कसरी देखे, थाहा पाए, सो कुरा बकपत्रमा खुलाउन सकेको पाइँदैन । २० Aug, २०१३ (२०७०।५।४) मा विराटनगरबाट बुद्ध एयरबाट काठमाडौं ल्याइयो भनी प्रतिवादी वीरेन्द्रकुमार क्षेत्रीले प्लेनको टिकटको फोटोकपी पेस गरेको पाइन्छ । प्लेन उडानको समय ३:४५ बजेको देखिन्छ भने सोही दिन वीरेन्द्रसमेतका अन्य प्रतिवादीहरूसमेत ४:३० बजे काठमाडौंमा लागु औषधसहित पक्राउ परेका छन् । प्रतिवादीलाई प्रहरीले पक्राउ गरिसकेको अवस्थामा निजको नामको प्लेन टिकट को कसले काटेको हो भनी खुलाउन सकेका छैनन् भने आफूसँग रहनुपर्ने बोडिङ्गपास पेस गर्न सकेका छैनन् । अदालतमा म्याद थपका लागि उपस्थित गराउँदाको अवस्थामा समेत टिकटको फोटोकपी र बोडिङ्ग पास प्रतिवादीले पेस गर्न किन नसकेका हुन् सोको आधार, कारणसहितको सबुद प्रमाण पेस गर्न सकेको अवस्था पनि छैन । लागु औषध यी प्रतिवादीसमेतबाट बरामद भएको प्रमाणित भइसकेको र अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष भएको निजको साबिती बयान अन्य कुनै भरपर्दो, विश्वासनीय सबुद प्रमाणबाट खण्डित हुन नसकेको अवस्थामा कोरा इन्कारी बयानले मात्र प्रतिवादी वीरेन्द्रकुमार क्षेत्रीले अभियोग दाबीको कसुरबाट उन्मुक्ति प्राप्त गर्न सक्ने अवस्था रहँदैन । यसरी यी प्रतिवादीसमेत

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

काठमाडौंमलअगाडि रहेको अवस्थामा पक्राउ गरी निषेधित लागु औषध बरामद भएको र निज प्रतिवादीले लगाएको पाइन्टको अगाडिको गोजीमा कालो प्लाष्टिकमा बेरिराखेको सेतो हेरोइनजस्तो देखिने सेतो धुलो बरामद भएको भन्ने यी प्रतिवादीसमेतको बयान, बरामदी मुचुल्कासमेत समर्थित हुने गरी प्रतिवेदक तेजबहादुर बस्नेत र बरामदी मुचुल्का साक्षी गोपालप्रसाद बास्तोलाले गरेको बकपत्रसमेतबाट यी प्रतिवादीसमेतउपरको कसर स्थापित भएको पाइने।

बरामदीमुचुल्कामा उल्लेख भएकोलागु औषध यी प्रतिवादी वीरेन्द्रकुमार क्षेत्रीसमेतको सँगसाथबाट बरामद भएको देखिएको छ । अदालतसमक्ष इन्कारी बयान गरेको भए तापनि आफूसमेतबाट लागु औषध बरामद भएको कुरामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष साबित रहेका छन् । लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा १२ मा कुनै व्यक्तिको साथमा कुनै लागु औषध भएको फेला परेमा सो मालवस्तु आफूबाट फेला परेको, बरामद भएको होइन भनी वस्तुनिष्ठ सबुद प्रमाण पेस गरी प्रमाणित गर्न सक्नुपर्ने हुन्छ । सबुद प्रमाण पेस गरी प्रमाणित गर्न नसकेको अवस्थामा जसबाट बरामद भएको छ, त्यसको दायित्वसमेत निजैले वहन गर्नुपर्ने हुँदा यी प्रतिवादीसमेतबाट बरामद भएको निषेधित लागु औषध आफूबाट बरामद भएको होइन भनी सबुत प्रमाण पेस गरी प्रमाणित गर्न सकेको नपाइदा निज प्रतिवादीले सो कसुर अपराधबाट उन्मुक्ति प्राप्त गर्न नसक्ने ।

प्रतिवादी वीरेन्द्रकमार क्षेत्रीले अभियोग दाबीको लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ को दफा ४ ले निषेध गरेको ४(घ) लागु औषध बिक्री वितरण गर्न, ४(ङ) लागु औषधको निकासी वा पैठारी गर्न ४(च) लागु औषध खरिद गर्ने, सञ्चय गर्ने, राख्ने वा ओसारपसार गर्ने कार्य गरेको हुँदा निजलाई सोही ऐनको दफा १४(१)(झ) बमोजिम ३ वर्ष कैद र रु. १,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार) जरिवाना हुने, प्रतिवादी वीरेन्द्रकमार क्षेत्रीबाट सेतो हेरोइनजस्तो देखिने

धुलोसमेत बरामद भएबाट निज प्रतिवादी श्रृङ्खलाबद्ध
कसुर गर्ने प्रकृतिको मानिस देखिएको भनी निजलाई
सोही ऐनको दफा १७क अनुसार तजबिजी ७ वर्ष ६
महिना कैद तथा रु. २,५०,०००।- (दुई लाख पचास
हजार) जरिवाना हुने, साथै यी प्रतिवादी वीरेन्द्रकुमार
क्षेत्रीलाई सोही ऐनको दफा १६ अनुसार थप ६ महिना
कैद र रु. ५०,०००।- (पचास हजार) जरिवानासमेत
गरी १ १ वर्ष कैद र ४,५०,०००।- (चार लाख पचास
हजार) जरिवाना हुने ठहर गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला
अदालतबाट मिति २०७९।।।।।।।।।। मा भएको
फैसला सदर गर्ने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति
२०७४।।।।। मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर
हुने।

इजलास अधिकृत :— लेखबहादर कोइराला

कम्प्यूटर :- विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ ६ गते रोज ६ श्वभम् ।

99

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री
कुमार रेग्मी, ०७२-CL-०६४६, करारको परिपालना,
धर्मराज तिमलिसना वि.रामप्रसाद तिमलिसना

पेस भएको मिति २०६७।१।१८ को लिखत
मा करार ऐन, २०५६ को कार्यविधिको परिपालना गरे
भएको देखिन आएन । प्रस्तुत लिखतको पेटबोलीमा
सर्तनामाको बेहोरासम्म उल्लेख गरेको देखिन्छ ।
एकतर्फ रूपमा पेटबोलीमा मात्र सर्तनामा उल्लेख गरी
तयार पारिएको कागजको आधारमा मात्र अचल सम्पत्ति
दर्ता नामसारी गर्न कानूनले बन्देज लगाएको देखियो ।
तत्कालीन प्रचलित मुलुकी ऐन, रजिस्ट्रेसनको महलको
१ नं. बमोजिम उक्त लिखत रजिस्ट्रेसन भएको पनि
देखिन आएन । कुनै खास प्रकारको करार गर्न कुनै
खास कार्यविधि पूरा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको रहेछ
भने त्यस्तो रीत पूरा नगरी भएको करार मान्य हुन्ने
छैन भनी कानूनले नै स्पष्ट गरिरहेको अवस्थामा
मिति २०६७।१।१८ को लिखतले कारारनामाको
हैसियतबाट कानुनी मान्यता पाउन नसक्ने ।

रजिस्ट्रेसन नभएको लिखतका आधारमा अर्थात् घरायसी लिखतका आधारमा अचल सम्पति प्राप्त गर्न र कसैलाई हक हस्तान्तरण गर्न नमिल्ने भएकोले प्रत्यर्थी/वादीले दाबी गरेको मिति २०६७।१।१।८ को लिखत रजिस्ट्रेसन नभएको, करार ऐन, २०५६ बमोजिम लिखत खडा भएको नदेखिँदा उक्त लिखतलाई करारनामाको संज्ञा दिन मिल्ने देखिएन । कानूनी व्यवस्था एवं प्रतिपादित नजिर सिद्धान्तलाई नजरअन्दाज गरी कानूनविपरीत खडा भएको लिखतलाई करारनामाको सङ्ज्ञा दिई लिखतमा उल्लिखित का.जि.धर्मस्थली गा.वि.स. वडा नं.२ क कि.नं. ५३ को क्षे.फ. ३-७-२ मध्ये आधा जग्गा प्रत्यर्थी/वादीका नाममा दा.खा. हुने ठहन्याएको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको फैसला सदर कायम गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मिलेको नदेखिने ।

वादीले पेस गरेको मिति २०६७।१।१।८ को लिखतमा उल्लेखत का.जि.धर्मस्थली गा.वि.स. वडा नं.२ क कि.नं. ५३ को क्षे.फ. ३-७-२ मध्ये आधा जग्गा प्रत्यर्थी/वादी रामप्रसाद तिमलिसनाले पाउने ठहन्याई सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर कायम हुने ठहन्याई तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७०।०७।०४ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई पुनरावेदन/प्रतिवादी धर्मराज तिमलिसनाको नाममा रहेको कि.नं. ५३ को जग्गा यथास्थितिमा रहने ।

इजलास अधिकृत – चिन्तामणी शर्मा, दिल्लीराम प्रसाई

इति संवत् २०७९ साल वैशाख १६ गते रोज ६ शुभम् ।

१२

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७२-CL-०७३०, लेनदेन, शिवबहादुर न्यौपाने वि. धिरेन्द्रकुमार सिंह

वादी धिरेन्द्रकुमार सिंहले मिति २०६७।२।२९ मा प्रतिवादी शिवबहादुर न्यौपानेले

रु. २३,००,०००।- कपाली तमसुक गरी क्रण कर्जा लिएकोमा तमसुकी भाखाभित्र साँवा ब्याजको रकम नबुझाएकोले सो साँवा ब्याजको रकम दिलाई भराइपाउँ भनी फिराद परेको पाइन्छ । प्रतिवादी शिवबहादुर न्यौपानेले प्रतिवाद गर्दा वादीसँग मेरो पूर्वचिनजान, व्यापार व्यवसाय केही पनि छैन । छोरा थुनामा परेको अवस्थामा छोरालाई भेट्न भनी प्रहरी कार्यालय जाँदा निजसँग भेटघाटसम्म भएको हो । निज होलिफ्याक्स कलेज लण्डनका प्रतिनिधि भएको भनी थाहा पाएकोसम्म हो । छोरालाई थुनाबाट छुटाउने प्रयोजनका लागि मलाई जमानी बस्नुपर्छ भनेको हुँदा मैले प्रहरी कर्मचारीसमक्ष जमानीको कागजमा सहीछाप गरेको थिए । सोही कागजलाई झुक्याई जालसाज गरी कपाली तमसुक खडा गरिएको हो । सोही कागजलाई आधार मानी दायर भएको फिराद खारेज गरिपाउँ भनी जिकिर लिएकोसम्म देखिन्छ । सुरु अदालतमा प्रतिवादीले प्रतिवाद गर्दा लिखतलाई अन्यथा हो भने पनि सद्वे किर्तेमा बयान गर्दा लिखत नामकरण गर्न माग गरेको देखिँदैन । मौकामा सुरु अदालतमा लिखत साक्षी र अन्तर साक्षीसमेतलाई बुझिपाउँ भनी दाबी गर्न सकेको पनि देखिँदैन । सुरुमा दाबी जिकिर नै नलिएको विषयमा सुरु र पुनरावेदन अदालतबाट अन्यथा भयो भनी जिकिर लिन सक्ने अवस्था नै रहैदैन । लिखत हेर्दा निजको रेखात्मक तथा लेखात्मक सहीछाप भएको पाइन्छ । लिखतको अन्तर साक्षीमा एकासगोलका छोरा उमेश न्यौपाने साक्षी बसी निजको रेखात्मक तथा लेखात्मक सहीछापसमेत भएको पाइन्छ । यसरी लिखतलाई स्वीकार गरी बस्ने र लिखत अन्यथा भए मौकामै उजुर बाजुर गर्न सकेको अवस्थासमेत देखिँदैन । सक्कल लिखत हेर्दा रीतपूर्वक तयार भएको र कारणी लेखक तथा अन्तर साक्षीसमेतको सहीछापसमेत भएको लिखतलाई अन्यथा मान्नुपर्ने अवस्था नै नदेखिँदा दाबीको लिखतको साँवा ब्याजको रकम वादीले प्रतिवादीबाट भराइपाउने ठहर गरेको सुरु अदालत र सो फैसलालाई सदर गर्ने गरी भएको

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलालाई अन्यथा मान्यूपर्ने नदेखिने ।

मिति २०६७।१।२९ को खडा भएको
लिखतको साँवा रु. २३,००,०००।- र सोको
कानूनबमोजिमको व्याजसमेत वादीले प्रतिवादीबाट
भराइपाउने ठहर गरेको सुरु काठमाडौं जिल्ला
अदालतको मिति २०६९।१।१९ को फैसलालाई
सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति
२०७।१।१।१८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा
सदर हने ।

इजलास अधिकत :- डिल्लीराम प्रसार्ड

कम्प्यटर :- विकेश गरागाङ्का

इति संवत् २०७९ साल वैशाख १६ गते रोज ६ शुभम्।
साथै निम्न लगाउको मुद्दामा यसैनुसार फैसला भएको
छ।

- ०७२-CR-०६१८, लेनदेन, शिवबहादुर
न्यौपाने वि. धिरेन्द्रकुमार सिंह
  - ०७२-CI-०७३१, लेनदेन, शिवबहादुर
न्यौपाने वि. धिरेन्द्रकुमार सिंह
  - ०७२-CR-०६१७, लेनदेन, शिवबहादुर
न्यौपाने वि. धिरेन्द्रकुमार सिंह

93

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.
डा.श्री कुमार चुडाल, ०६९-CL-०९४०, निर्णय बदर
दर्ता हक कायम, भक्तबहादर श्रेष्ठ वि. केदारनाथ दाहाल

विवादित कि.नं. ३८६ को २५०११० वर्गमिटर जड़गलको जग्गामध्येबाट अं.२५ रोपनी जग्गा मेरो राजीनामाको हो, सो जड़गलको जग्गा जड़गल क्षेत्रको हो भनी विपक्षीले दाबी गरेकाले विपक्षीको कार्य गैरकानूनी भएको हुँदा अं.२५ रोपनी जग्गा मेरो हक कायम गरी मेरा नाममा दर्ता गरिपाउँ भन्ने फिराद दाबी रहेको देखियो। सो वादी दाबीको कि.नं. ३८६ को जग्गा मिति २०५०१०१२९ मा नापी हुँदा नापीमा जड़गल भनी देखिन आयो। २००५ सालमा तेमाले

कुवा पाखोबारी भन्ने वीजमाना १ जाने जग्गा वादीको बाबुले किनेका र सो जग्गा आजसम्म भोग गर्दैआएको छु भन्ने वादीको भनाइ भएको सो जग्गा २०५० सालको नापीमा कसरी को कसको कारणबाट फिल्डबुकमा जड्गल जनिन गयो ? आफ्नो जग्गा जड्गलमा परिणत हुन्गएको कारण वादीले कहाँकितै खुलाउन नसकेको ।

सुरु अदालतबाट मिति २०६८।१।२३ मा
भएको नक्सा सरजमिन हेर्दा, यी पुनरावेदक वादी र
लाकुरी डाँडा गा.वि.स. का सचिव तीर्थराज घिमिरेको
रोहबरमा न.नं. १ देखि न.नं. ९ सम्म नक्साङ्कन
गरिएको छ । जसमध्ये न.नं. १,२,४,५ कि.नं. ३८६
भित्र रहेको जग्गा, न.नं. ३ कि.नं. ३८६ मध्येको १००
मिटर चौडाइ १२७ मिटर लम्बाइ भएको जग्गामा आलु
खेती देखिएको, न.नं.६ खनजोत गरी आवाद गरेको
जग्गा, न.नं. ७ अरनिको राजमार्ग जिरी काठमाडौं
जाने बाटो, न.नं. ८ सार्वजनिक जंगल, न.नं.९ जंगल
भनी नक्सा कैफियतमा उल्लेख छ । यी पुनरावेदक
वादी रोहबरमा बसेकोमा कुनै जिरह गरेको देखिँदैन ।
न.नं. ३ मा कि.नं.३८६ मध्येको केही जग्गामा आलु
खेती गरी हाल भोगचलन गरेको भन्ने बेहोरा लेखिएको
छ । २०५० सालमा नापी हुँदाको अवस्थामा जड्गल
भएको जग्गा २०६८।१।२३ मा अदालतबाट नापी
नक्सा हुनुअगाडि मात्र पुनरावेदक वादीले केही जग्गा
भोग गरेको भन्ने नक्सा सरजमिनबाट देखिएको
छ । २००५ सालदेखि नै भोग चलन गर्दैआएको
भए नक्साको जिरहमा सोही बेहोरा जनाई जिरह
लेखाउनुपर्नेमा सो लेखाउन नसकेबाट समेत केही
जग्गा २०५० सालको आसपासमा खनीखोर्सी गरेको
तथ्य स्थापित हने ।

विवादित कि.नं.३८६ को २५०११० व.मि.
जग्गामध्ये अं.२५ रोपनी जग्गा पुनरावेदक वादीका
नाममा दर्ता हुने ठहच्याई सुरु दोलखा जिल्ला
अदालतबाट मिति २०६८।२।२२ मा भएको फैसला
उल्टी हुने ठहच्याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

पाटनको मिति २०६९।०८।२४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

फैसला तयार गर्ने - चिन्तामणी शर्मा

इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ २३ गते रोज २ शुभम् ।

१४

स.का.मु प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.

डा.श्री कुमार चुडाल, ०७८-WO-१२८६, उत्प्रेषण / परमादेशसमेत, विश्वराज पोखरेल वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौँसमेत

संविधान र कानूनले प्रस्तु रूपमा निषेध गरेको स्थितिमा बाहेक कार्यकारिणी प्रकृतिका सबै अधिकारको प्रयोग गर्ने अधिकार सामान्यतया कार्यपालिकामा नै निहित रहन्छ । संविधानको धारा ७५ ले नेपालको कार्यकारिणी अधिकार संविधान र कानूनबमोजिम मन्त्रिपरिषद्मा निहित हुने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । राज्यको कार्यकारिणी अधिकार प्रयोग गर्न पाउने मन्त्रिपरिषद्ले मुलुकको शान्ति र व्यवस्था बहाली गर्ने कर्तव्य भएको मातहतको प्रहरी प्रमुखलाई प्रहरी नियमावली, २०७९ को नियम ४१ अधीनमा रही बढुवा गर्न सक्दैन भनी अर्थ गर्दा संविधान प्रदत्त कार्यकारिणी अधिकार र सुरक्षा निकाय सञ्चालित हुने नियन्त्रण प्रणाली (Chain of command) बिचको तादम्यतालाई एकाकार गरी राज्य सञ्चालन गर्ने कार्यकारिणीको भूमिकालाई नजर अन्दाज गरेको देखिन आउँछ । प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवा नियुक्त गर्ने नेपाल सरकारको कार्यकारिणी कार्य नै हो भन्ने सम्बन्धमा विवाद पनि देखिँदैन । सामान्यतः कार्यपालिकाले गरेको कुनै पनि काम कारबाहीहरू संविधानले नै स्पष्टतः अदालतमा प्रश्न उठाउन पाउने छैन भनी सीमा लगाएको अवस्थामा बाहेक न्यायिक पुनरावलोकनको कसीमा जाँचिन सक्ने नै हुन्छ । संविधान र कानूनविपरीत कार्यपालिकाबाट भए गरेका काम कारबाही अदालतमा प्रश्न उठाउन नपाउने हो भने वा न्यायिक जाँचबाट उन्मुक्ति पाउनुपर्छ भन्ने

हो भने त्यो अराजक हुन्छ, कानूनी शासन कायम हुन सक्दैन । न्यायपालिकाले कार्यकारी निकाय वा अधिकारीले प्रयोग गरेको अधिकार वा गरेका निर्णय वा काम कारबाही संविधान, कानून र न्यायका मान्य सिद्धान्तका आधारमा गरेको छ, छैन हेर्नुपर्ने ।

रिट निवेदक र विपक्षी धिरजप्रताप सिंह दुवै जना प्रहरी महानिरीक्षक पदका लागि योग्यता पुगेका उम्मेदवार रहेको कुरामा विमति राख्ने अवस्था छैन । नियम ४१क. बमोजिम गृहसचिवले आधार, कारण खोली प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवाको लागि मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेस गर्न मिति २०७९।१।१८ मा गृहमन्त्रीसमक्ष टिप्पणी पेस गरेको र सोही मितिमा गृहमन्त्रीबाट सो टिप्पणी सदर भई गृह मन्त्रालयबाट प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवाको लागि मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेस भई नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७९।१।१८ मा बढुवासम्बन्धी निर्णय भएको देखिन्छ । यसरी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्ले प्रहरी महानिरीक्षक पदमा नियुक्त गर्दा कानूनले तोकेको प्रक्रिया अवलम्बन गरेको देखिँदा बढुवाको निर्णय प्रक्रियामा कार्यविधिगत कुनै त्रुटि रहे भएको नदेखिने ।

निवेदकले कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनबापत प्राप्त अड्कको आधारमा समेत आफू प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवा हुन पाउनुपर्ने जिकिर लिएकोतर्फ हेर्दा, प्रहरी नियमावलीको नियम ३० को उपनियम (१) ले बढुवा समितिले प्रहरी कर्मचारीलाई कार्यक्षमताबापत पाएको कुल अड्कको आधारमा बढुवाको लागि सिफारिस गर्ने छ भन्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । उपनियम (१) बमोजिम कार्यक्षमताको मूल्याङ्कन गर्दा (क) कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन (ख) ज्येष्ठता (ग) भौगोलिक क्षेत्रमा काम गरेको अनुभव (घ) शैक्षिक योग्यता (ङ) तालिम (च) चुनौतीपूर्ण वा विशेष जिम्मेवारी र (छ) बढुवा समितिले दिने अड्क गरी तोकिएबमोजिम बढीमा एक सय अड्क दिइने व्यवस्था उपनियम (२) ले गरेको देखिन्छ । नियम २८(४) ले बढुवाको लागि न्यूनतम सेवा अवधिको लागि अड्क दिने

व्यवस्था गरेको छ । नियम ४१ ले प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवाको लागि सेवा अवधि नचाहिने र प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक पदमा कार्यरत रहेकोमध्येबाट प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवा हुने व्यवस्था गरेको छ । नियम २८ को उपनियम (४) मा उल्लेख भएको “कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन” भन्ने वाक्यांश नियम ३०(१) मा उल्लेख भएको “कार्यक्षमताबापतको कुल अंडक” भन्ने प्रयोजनको लागि हो । नियम ४१ मा उल्लेख भएको “कार्यक्षमता” भन्ने शब्द अंडक प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि होइन । अंडक प्रदान गरी बढुवा गर्ने व्यवस्था “बढुवा समिति” लाई प्रदान गरेको छ । नियम ४१ ले तोकेको आधारहरूमा “उपर्युक्त” उम्मेदवारलाई बढुवा गर्ने अधिकार नेपाल सरकारलाई कानूनले प्रदान गरेको छ । नियम ४१ मा उल्लिखित आधारहरूमा प्रस्तु रूपमा अंडक तोक्ने र गणना गर्ने आधारहरू नभएको विषयहरूमा कुन उम्मेदवार उत्कृष्ट थिए वा थिएनन् भन्ने विषय सम्बन्धित मूल्याङ्कनकर्ताको सन्तुष्टिमा निर्भर रहेको मान्युपर्ने ।

निवेदकले नियमावलीको नियम ४१ बमोजिम प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवा गर्दा नियम ४१ ले तोकेको बढुवाका आधारहरूलाई नियम ३० बमोजिम अंडक प्रदान गरी गणना गरी बढुवा हुनुपर्ने निवेदन दाबी रहेको देखिन्छ । प्रहरी नियमावली, २०७१ को बढुवासम्बन्धी कानूनी व्यवस्थालाई दुई छुट्टाछुट्टै नियममा व्यवस्था गरेको देखिन्छ । प्रहरी जवानदेखि प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षकसम्मको पदलाई नियम २८ र ३० तथा प्रहरी महानिरीक्षक पदका लागि नियम ४१ मा व्यवस्था गरेको देखिन्छ । प्रहरी जवानदेखि प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षकसम्मको पदमा बढुवा हुनलाई नियम २८ बमोजिम योग्यता पुगेकोलाई नियम ३० बमोजिम बढुवा समितिले प्रदान गर्ने अंडकको आधारमा सबैभन्दा बढी अंडक प्राप्त गर्नेले बढुवा पाउने व्यवस्था गरेको देखिन्छ, जबकि प्रहरी महानिरीक्षक पदमा बढुवा हुनलाई नियम २८(४) बमोजिम सेवा अवधि नलाग्ने भई नियम ४१ मा

उल्लेख भएका ज्येष्ठतालगायतका ६ वटा मापदण्डको आधारमा “उपर्युक्त लागेको उम्मेदवारलाई” नेपाल सरकारले नियुक्ति गर्ने व्यवस्था छ । नियम ४१ बमोजिमको बढुवाको लागि तोकिएको आधारहरूलाई नियम ३० बमोजिम अंडक प्रदान गरी बढुवा गर्नुपर्ने भए सो सम्बन्धमा नियम ४१ को छुट्टै व्यवस्था गर्नुको कुनै औचित्य देखिँदैन । न त नियम ४१ मा नियम ३० बमोजिम अंडक प्रदान गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था उल्लेख भएको अवस्था देखिन्छ । जहाँ कानूनमा नै पद अनुसार बढुवाको लागि छुट्टाछुट्टै कानूनी व्यवस्था गरेको र नियम ३० बमोजिम अंडक प्रदान गरी बढुवा गर्नुपर्ने बाध्यात्मक कानूनी व्यवस्था उल्लेख नभएको अवस्थमा निवेदकले दाबी गरे अनुसार नियम ४१ बमोजिमको बढुवामा नियम ३० बमोजिमको अंडक प्रदान गर्नुपर्छ भन्ने जिकिर ग्राहययोग्य नदेखिने ।

प्रहरी ऐन नियमले विरिष्टाको आधारमा मात्र प्रहरी प्रमुखको नियुक्ति गर्नुपर्ने व्यवस्था भएको नभई अन्य आधारहरू पनि भएको स्थितिमा कार्यकारी अधिकारको प्रयोगमा स्पष्टतः कानूनको उल्लङ्घन भएको वा बदनियतपूर्वक प्रयोग गरेको भनी देखिन आउँदैन । निवेदकले कार्यकारीको निर्णयलाई पूर्वाग्रही एवं स्वेच्छाचारी निर्णय भनी निवेदनमा उल्लेख गरे पनि पूर्वाग्रही एवं स्वेच्छाचारी देखिने वस्तुगत आधार निवेदकले देखाउन सकेको छैन । रिट निवेदनमा जिकिर लिएकै आधारमा सोसम्बन्धी सरकारको निर्णय पूर्वाग्रही एवं स्वेच्छाचारी भनी निष्कर्ष निकाल्न कानूनसम्मत नहुने ।

प्रहरी नियमावली, २०७१ नियम ४१ को कानूनी व्यवस्थाबमोजिम नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) ले मिति २०७१।१।१८ मा प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक धिरजप्रताप सिंहलाई प्रहरी महानिरीक्षक पदमा गरेको बढुवा निर्णयमा रिट निवेदन जिकिरबमोजिम संविधान, प्रहरी ऐन तथा नियमावलीसमेतको त्रुटि नदेखिएकोले उक्त निर्णय बदर गरी निवेदक विश्वराज पोखरेललाई प्रहरी महानिरीक्षक पदमा नियुक्ति दिनु

भनी विपक्षीहरूको नाममा मागबमोजिमको उत्प्रेषण परमादेशसमेतको आदेश जारी गर्न मिलेन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत - जानकीरमण यादव

इति संवत् २०७९ साल असार ३१ गते रोज ६ शुभम्। यसै लगाउको निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छन्:

- ०७८-WO-११४१, उत्प्रेषण / परमादेशसमेत, घनश्याम अर्याल वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार काठमाडौंसमेत
- ०७८-WO-११४०, उत्प्रेषण / परमादेशसमेत, ईश्वरबाबु कार्की वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार काठमाडौंसमेत
- ०७८-WO-११४२, उत्प्रेषण / परमादेशसमेत, प्रकाशजंग कार्की वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार काठमाडौंसमेत

१५

स.का.मु प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७७-WO-०९६५, उत्प्रेषणसमेत, सुरेश कंसाकार वि. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट "घ" वर्गको इजाजतपत्र प्राप्त रूपन्तरेही जिल्ला, बुटवल उपमहानगरपालिका, वडा नं. १० कालिकानगरमा प्रधान कार्यालय रहेको ग्रामीण विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.

संस्थाको आर्थिक प्रशासन विनियमावली, २०७२ बमोजिम खरिद प्रक्रिया बढाइएको र सो विनियमावलीको विनियम ३६ मा सुरूमा पेस गरेको आर्थिक प्रस्तावमा के कति कम गर्न सकिन्छ ? बोलपत्रदाताबाट आर्थिक प्रस्ताव पुनरावलोकन गराउन सकिने व्यवस्था देखिएकोमा संस्थाले विनियमको सोही व्यवस्था अवलम्बन गरी कम गर्न सकिने रकम इमेल (E-mail) मार्फत जानकारी गराउन निवेदक

कम्पनीसमेतका प्राविधिक मूल्याङ्कनमा छनौट भएका सबै कम्पनीहरूलाई इमेल गरेको अवस्था छ। उक्त इमेल प्राप्त गरी तदनुरूप कम गर्न सकिने रकमसमेत खुलाई विपक्षी संस्थालाई इमेल पठाएकोमा निवेदक कम्पनीको भन्दा अर्को कम्पनीको रकम कम भई निजको बोलपत्र स्वीकार गरिएके कारण निवेदक आफू स्वयम् संलग्न भएको बोलपत्र प्रक्रिया कानूनविपरीत हुन सक्दैन। आफूले पेस गरेको बोलपत्र स्वीकृत भए कानूनबमोजिम हुने, स्वीकृत नभए कानूनविपरीत हुने भन्ने निवेदकको जिकिर उचित तर्कमा आधारित देखिएन। संस्थाले खरिद गर्दा अवलम्बन गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्थाहरू अवलम्बन नगरेको भन्ने देखिँदैन। संस्थाको खरिद प्रक्रियालाई कसरी मितव्ययी बनाउने भन्ने विषयमा छलफल भई पारदर्शी ढङ्गले निर्णय गरी विनियमको व्यवस्थाबमोजिम आर्थिक प्रस्तावमा कबोल गरिएको रकम कम गर्न अनुरोध गरेबमोजिम भए गरेको कार्यबाट खरिद प्रक्रियामा प्रतिस्पर्धा साँघुरिएको वा संस्थालाई थप आर्थिक व्ययभार परेको अवस्थासमेत देखिँदैन। बोलपत्रको रकम पुनरावलोकन प्रक्रियामा सहभागी हुनबाट यी निवेदकलाई वज्चित गरेको अवस्था पनि देखिएन। यस स्थितिमा बोलपत्र स्वीकृत गर्ने प्रक्रियामा अन्तिम चरणसम्म आफूसमेत सहभागी भएको अवस्थामा निवेदक कम्पनीको बोलपत्र स्वीकृत नगरेकै कारण बोलपत्रसम्बन्धी प्रक्रियालाई कानूनविपरीत भनी भन्न मिल्ने देखिएन। साथै, निवेदकले विपक्षी संस्थाले अर्को बोलपत्रदाता कम्पनी युरानस नेपाल टेक प्रा.लि.बाट Core Banking System (CBS) Software खरिद गर्ने निर्णय बदर गर्न माग गरेको भए तापनि सो कम्पनीलाई विपक्षी नै नबनाई रिट दायर गरेको देखिँदा जुन संस्थालाई असर पर्ने भनी आदेश जारी हुन माग गरिएको छ त्यसरी प्रत्यक्ष असर पर्ने संस्थालाई विपक्षी नै नबनाई दायर भएको रिट निवेदनमा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न नमिल्ने भएकाले निवेदन मागबमोजिम आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता देखिएन। प्रस्तुत

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : मोहन सुवेदी / कृष्णशोभा सुवाल
कम्प्युटर :— विकेश गुरागाई
इति संवत् २०७८ साल चैत्र २१ गते रोज २ शुभम् ।

१६

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री
तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७४-CR-१०३८, भ्रष्टाचार (घुस/
रिसवत), नेपाल सरकार वि. तीर्थबहादुर बस्नेत

पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा अखितयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट निवेदक कान्छालाल जिम्बालाई नोट प्रमाणित गरी रकम उपलब्ध गराएको र सोही रकम प्रतिवादीबाट बरामद भएको, सो बरामदी रकम आफ्नो साथबाट बरामद भएको कुरालाई प्रतिवादीले स्वीकार गरेको अवस्थासमेतबाट कसुर प्रमाणित भझराखेकोमा सुरुले सफाइ दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण छ भनी पुनरावेदन जिकिर रहेकोतर्फ हेर्दा, अखितयारले दिइएका नोटहरू आफूबाट बरामद भएको कुरा प्रतिवादीले स्वीकार गरे पनि सो रकम निवेदकले घुसबापतको नभई सापटीका रूपमा दिएका थिए भनी अनुसन्धानको क्रममा र अदालतसमक्षको बयानमा लेखाएको पाइन्छ । प्रतिवादीसँग बरामद भएको नोटहरू निवेदक कान्छालाल जिम्बालाई अखितयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट उपलब्ध गराएको देखिन्छ । अखितयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट घुस दिनलाई उपलब्ध गराएको रकम कसैबाट बरामद भएमा सो बरामदी रकमलाई प्रमाणमा ग्रहण गरी दोषी कायम गर्ने मिल्ने हो होइन ? भन्ने सम्बन्धमा यस अदालतबाट निवेदक अधिवक्ता विष्णुप्रसाद घिमिरे विरुद्ध सङ्घीय संसदसमेत भएको २०७४-WC-००२० को उत्प्रेषणसमेतको मुद्दामा “अखितयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग नियमावली, २०५९ को नियम ३० मा रहेको प्रावधान अनुसार सङ्कलन गरिएको अर्थात् प्रत्यर्थी आयोग स्वयम्भूतै दिई पठाएको सरकारी कोषको रकम बरामद गरिएको प्रमाणसम्म ग्रहणयोग्य नहुने” भनी यस अदालतको संवैधानिक

इजलासबाट मिति २०७९।।८ मा न्यायिक सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ । उक्त न्यायिक सिद्धान्तसमेतका आधारमा अखितयार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट घुस दिनलाई उपलब्ध गराएको रकम प्रतिवादीबाट बरामद भए पनि सो बरामदी रकमलाई प्रमाणमा ग्रहण गरी दोषी कायम गर्न नमिल्ने हुँदा सुरु विशेष अदालतबाट प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको फैसला अन्यथा नदेखिने ।

प्रतिवादीले ठेककासम्बन्धी कागजपत्र नपुगेको भन्दै कागजपत्र मिलाउनका लागि रु.२०,०००/- (बिस हजार) घुस रिसवत लिई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा ३(१) द्वारा परिभाषित कसुर गरेको देखिँदा बिगो रु. २०,०००/- (बिस हजार) कायम गरी सोही ऐनको दफा ३(१) र ३(१)(क) बमोजिम हदैसम्मको सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोग दाबीबाट प्रतिवादीलाई सफाइ दिने गरी सुरु विशेष अदालतबाट मिति २०७४।।८।७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत - जानकीरमण यादव

कम्प्युटर - रामशरण तिमिल्सना

इति संवत् २०७९ साल अषाढ १२ गते रोज १ शुभम् ।

१७

स.का.मु.प्र.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.
श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७६-CR-०३०९, चोरी, नेपाल
सरकार वि. राजन चौधरीसमेत

चोरीको कसुर ठहराउँदा अभियोग माग दाबीभन्दा घटी बिगो कायम गरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा प्रतिवादीहरूबाट तार काटी पुन्याएको क्षतिको सम्बन्धमा नेपाल टेलिकमको प.सं. ०७२।।७३ च.नं. ७३७ र मिति २०७२।।७८ को पत्रमार्फत जिल्ला प्रहरी कार्यालय, कैलालीको मिति २०७२।।६।।२२ को पत्रबाट माग भएबमोजिम राजस्व क्षतिको रकम विवरणमा जम्मा रु. ३,६६,३५५।— उल्लेख भएकोमा तारको क्षतिको मूल्याङ्कन रकम रु. १,१०,७५५।— र राजस्व क्षति मिति २०७२।।०६।।१५ देखि मिति

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

२०७२।७।२ सम्म प्रतिदिन रु.१४,२००। का दरले जम्मा रु.२,५५,६००। समेत उल्लेख गरेको देखिन्छ । यसबाट राजस्व क्षतिको मूल्याङ्कन नेपाल टेलिकमको जाहेरी पत्रको दिनदेखिको मूल्याङ्कन गरेको देखिए पनि प्रहरी कार्यालयबाट मिति २०७२।६।२२ मा नै क्षतिको मूल्याङ्कन माग गरिएकोमा मिति २०७२।७।२ गतेको दिनसम्म के कति कारणले मूल्याङ्कन गरिएको हो ? सो सम्बन्धमा अभियोजन पक्षले कुनै वस्तुनिष्ठ आधार र कारण पेस गरेको देखिँदैन । साथै प्रतिवादीहरूको कारणबाट उक्त रु.१४,२००। प्रतिदिनको दरले राजस्व क्षति रकम के कुन आधारमा मूल्याङ्कन गरिएको हो सोलाई पुष्टि हुने गरी प्रमाण पेस भएको पनि मिसिलबाट खुल्न आएको देखिँदैन । यसबाट तारको क्षतिको मूल्याङ्कन रकम रु.१,१०,७५५। लाई बिगो कायम गरी सोबमोजिमको जरिवाना गरेकोतर्फ अन्यथा भन्न नमिल्ने

तार काटी बिगो रकम रु.३,६६,३५५। बराबरको माग दाढी रहेको देखिए तापनि राजस्व क्षति रकम रु.२,५५,६००। पुष्टि हुन नसक्ने हुँदा प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १२ नं. बमोजिम जनही १ महिना कैद सजाय हुने, बिगोको हकमा चोरी भएको तारको बिगो रु. १,१०,७५५। बराबरको देखिँदा सोहीबमोजिम ऐ. महलको १२ नं. बमोजिम जरिवाना हुने र दूरसञ्चार ऐन, २०५३ को दफा ४७(५) बमोजिम सजायको मागदाढी पुग्न नसक्ने ठहरी सुरु कैलाली जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।३।२० मा भएको फैसलालाई सदर गरेको उच्च अदालत दिपायलको मिति २०७३।३।३२ को फैसला अन्यथा देखिन आएन । तथापि प्रतिवादीहरूबाट बरामदित दसीस्वरूप पेस भएका बरामदी मुचुल्कामा उल्लिखित विभिन्न सामग्रीहरू अभियोगपत्रसाथ पेस भई सुरु अदालतबाट जिन्सी आम्दानी बाँध्नु भन्ने आदेश भइसकेको देखिन्छ । सोबमोजिम कैलाली जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।७।११ मा लगत नं.

६०६ मा जिन्सी आम्दानी दाखिल गरेको देखिन आयो । सो लगत नं. ६०६ को जिन्सीमा आम्दानी बाँधिएका दसीका सामानहरू भने सम्बन्धित जाहेरवालालाई फिर्ता दिनुपर्ने देखिने ।

प्रतिवादीहरू मनोजसिंह रेखोला, हरिप्रसाद जोशी र राजन चौधरीलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १२ नं. बमोजिम जनही १ महिना कैद सजाय हुने, चोरी भएको तारको बिगो रु. १,१०,७५५। बराबरको देखिँदा सोहीबमोजिम ऐ महलको १२ नं. बमोजिम जरिवाना हुने र दूरसञ्चार ऐन, २०५३ को दफा ४७(५) बमोजिमको अभियोगदाढी पुग्न नसक्ने ठहरी भएको सुरु कैलाली जिल्ला अदालतको मिति २०७३।३।२० को फैसलालाई सदर गरेको उच्च अदालत दिपायलको मिति २०७३।३।३२ को फैसलामा जिल्ला अदालतको लगत नं. ६०६ मा आम्दानी बाँधिएका दसीका सामानहरू जाहेरवालाले फिर्ता पाउनेतर्फ नबोलेको हदसम्म केही मिलेको नदेखिए पनि सोही कारणले मात्र उच्च अदालत दिपायलको फैसला इन्साफको रोहमा तात्त्विक रूपमा नमिलेको नदेखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत - शिवबहादुर थापा

कम्प्युटर :- रामशरण तिमिलिसना

इति संवत् २०७८ साल चैत्र २८ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. १

१८

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७६-RB-०१७३, बैंकिङ कसुर, रामप्रसाद धिताल वि. नेपाल सरकार

पीडित जाहेरवालालाई चेक अनादरउपरको उपचारको लागि बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ र विनिमय अधिकार पत्र ऐन, २०३४ ले दुई वटा विकल्प प्रदान गरेको देखिन्छ । उपर्युक्त विकल्पको छनौट गर्ने स्वतन्त्रता पीडितमा रहेको हुन्छ । फौजदारी

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

न्याय प्रणालीमा पीडित न्यायशास्त्रको प्रादुर्भाव भएपश्चात् पीडितको हकले प्राथमिकता पाउने हुन्छ । कानून प्रदत्त उपचारको विकल्पमध्ये आफूअनुकूलको मार्ग पीडितले अवलम्बन गरेको अवस्थामा न्यायिक प्रक्रिया लम्बिने गरी अर्को विकल्पको उपचार खोज्नु भन्न न्यायोचित नहुने ।

पुनरावेदक प्रतिवादीले आफ्नो खातामा पर्याप्त रकम नहुँदा नहुँदै जाहेरवालालाई चेक जारी गरेको तथ्य स्वीकार गरी पुनरावेदन जिकिर लिएको र सो तथ्य अन्य प्रमाणबाट समेत पुष्टि भइरहेको अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम बैंकिङ कसुरमा सजाय गर्ने गरेको उच्च अदालत पाटनको फैसला अन्यथा रहेको भन्न सकिने अवस्थाको देखिन आएन । अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

पुनरावेदक प्रतिवादी रामप्रसाद धिताललाई अभियोग दाबीबमोजिम बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १५(१) बमोजिम चेकमा उल्लेख भएको रकम रु.२६,००,०००।- (छब्बिस लाख रुपियाँ) बिगो कायम भई जाहेरवालाले सो बिगो भराइपाउने, बिगो बराबरको जरिवाना हुने, ४ (चार) दिन कैद सजाय हुने र अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५ को दफा ४१ बमोजिम जरिवानाको ४ (चार) प्रतिशतले हुने रकम रु.१,०४,०००।- (१ लाख चार हजार रुपियाँ) क्षतिपूर्ति शुल्क बेहोनुपर्ने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७६।०५।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने

इजलास अधिकृत :- कालिबहादुर साम्यु लिम्बु
कम्प्युटर - विकेश गुरागाई

इति संवत् २०८० साल आषाढ ८ गते रोज ६ शुभम् ।

१९

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री
सुष्मालता माथेमा, ०७८-RC-०११७, ०७८-RC-

०११९, ०७९-RC-०१५६, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. देवनारायण यादव, नेपाल सरकार वि. राजकरण यादव, नेपाल सरकार वि. विरेन्द्र भन्ने मुरारी यादव

मृतक रामअशिष यादवले प्रतिवादीहरूले कुटपिट गरी घाइते बनाएकै दिन मिति २०६६।०१।१९ मा अञ्चल अस्पताल जनकपुरमा उक्त अस्पतालका कर्मचारीसमेतको रोहबरमा अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष घटनाका सम्बन्धमा कागज गरेकोमा निजको उपचारको क्रममा मिति २०६६।१०।१३ मा मृत्यु भएको देखिन्छ । मृतकको टाउकोमा लागेको चोटका कारण मृत्यु भएको भन्ने शब परीक्षण प्रतिवेदनको बेहोरा रहेको छ । जाहेरवाला तथा मौकामा कागज गर्ने राकेश यादव, रामानन्द यादवसमेतले मौकाको जाहेरी तथा कागजको बेहोरा पुष्टि हुने गरी मिति २०६६।०१।१८ गते बिहान ४ बजेतिर प्रतिवादीहरू घुटुर भन्ने देवनारायण यादवसमेतका प्रतिवादीहरूले लाठी, फर्सालिगायतले रामअशिष यादवलाई कुटपिट गरी घाइते बनाई त्यसैको चोटपीडाबाट रामअशिष यादवको मृत्यु भएको हो भनी बकपत्र गरिदिएको तथा मृतकले आफू मर्नुअघि घटनाको सम्बन्धमा गरेको कागजसमेतका प्रमाणहरूबाट रामअशिष यादवको मृत्यु प्रतिवादीहरू घुटुर भन्ने देवनारायण यादव, राजकरण यादव र विरेन्द्र भन्ने मुरारी यादवलाई अभियोग दाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरी भएको मिति २०७०।१।२२, मिति २०७२।०।०६

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

र मिति २०७५।१०।०६ को फैसलालाई सदर गरेको
उच्च अदालत जनकपुरको मिति २०७४।०२।१०
र मिति २०७७।०९।०९ को फैसला मिलेकै देखिँदा
साधक सदर हुने ।

इजलास अधिकृत - राजन खनाल
कम्प्युटर :- चन्दनकुमार मण्डल
इति संवत् २०८० आषाढ १० गते रोज १ शुभम् ।

२०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री
हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-०१९४, ज्यान मार्ने
उद्योग र रहजनी चोरी, नेपाल सरकार वि. चन्देश्वर
सहनी

अर्का प्रतिवादी चन्देश्वर सहनीलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्ने भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर छ, सो सम्बन्धमा हेर्दा, निज प्रतिवादी चन्देश्वर सहनीले आरोपित कसुरमा इन्कार रहेर अदालतमा बयान गरेको, उक्त इन्कारी बयान समर्थन हुने गरी निजका साक्षी विरेन्द्र राय यादवले वारदात मिति र समयमा चन्देश्वर आफ्नै गाउँघरमा रहे बसेको, निजले पीडितउपर गोली प्रहार नगरेको, धनमाल लुटे लुटाएको तथा सुराकीको काम नगरेको भनी बकपत्र गरिदिएको देखिन्छ । जाहेरी दरखास्तमा निजको नामै उल्लेख छैन । त्यसै गरी पीडित अनुप दासले मौकामा गरिदिएको कागजमा निज पनि वारदातमा संलग्न रहेको भनी शंकासम्म पनि व्यक्त गर्न सकेको पाइँदैन । पीडितले अदालतमा गरेको बकपत्रमा घटनामा प्रतिवादी चन्देश्वर सहनीले सि.आई.डी.को काम गरेकोले निजलाई पनि सजाय हुनुपर्छ भनी लेखाइदिएको देखिन्छ । सो प्रमाणित हुने ठोस सबुत प्रमाण पेस दाखिल हुन सकेको मिसिलबाट देखिँदैन । सबुत प्रमाणको अभावमा प्रतिवादी चन्देश्वर सहनीले कसुर गरेको पुष्टि हुन नआई निजलाई सफाइ दिने गरी भएको सुरु फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत जनकपुरको फैसला सो हदसम्म मिलेकै

देखिने ।

प्रतिवादी भिल्वा भन्ने विरेन्द्र सहनीलाई साबिक मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १४(३) नं.बमोजिम २ (दुई) महिना कैद र बिगो रकम रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपियाँ) को दोब्बरले हुन आउने रु.२,००,०००।- (दुई लाख रुपियाँ) जरिवाना हुने गरी सुरु सर्लाही जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।०१।२१ मा भएको फैसला सदर गर्ने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०७०।१।२१ मा फैसला भएको देखियो । केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ख) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा “कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुनेछ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । प्रचलित घटी सजाय हुने कानूनी व्यवस्थालाई विचार गर्दा साबिक मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १४(३) नं. बमोजिम २ (दुई) महिना कैद र चोरीको बिगो रकम रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपियाँ) को दोब्बरले हुन आउने रु.२,००,०००।- (दुई लाख रुपियाँ) जरिवाना हुने गरी सुरु सर्लाही जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।०१।२१ मा भएको फैसला सदर गर्ने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०७०।१।२१ मा भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई प्रतिवादी भिल्वा भन्ने विरेन्द्र सहनीलाई प्रचलित मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २४२(२) बमोजिम २ (दुई) महिना कैद र रु.३०,०००।- (तिस हजार रुपियाँ) जरिवाना हुने ठहर्छ । अर्का प्रतिवादी चन्देश्वर सहनी वारदातमा संलग्न रहेको भन्ने ठोस सबुत प्रमाणको अभावमा निजलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको सुरु फैसला सदर गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत जनकपुरको मिति २०७०।१।२१ को

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।
इजलास अधिकृत - कृतिबहादुर बस्नेत
कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०७९ साल मङ्गसिर १ गते रोज ५ शुभम्।

२१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-WO-०२६३, उत्प्रेषण, शेरबहादुर के.सी. जिल्ला शिक्षा अधिकारी, जिल्ला शिक्षा कार्यालय, कुरमा पर्वतसमेत

अछित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको लिखित जवाफमा निवेदकले दिएको उजुरीउपर अनुसन्धान भई यस आयोगबाट शिक्षक चक्रपाणी सापकोटालाई शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ को नियम २६ को उपनियम (३) अनुसार आवश्यक कारबाही गर्न शिक्षक सेवा आयोग भक्तपुरमा लेखी पठाउने गरी यस आयोगबाट मिति २०७०।१।२४ मा निर्णय भएको भन्ने उल्लेख छ। सो विज्ञापनबाट स्थायी नियुक्ति पाएका विपक्षी चक्रपाणी सापकोटाको योग्यता नै नपुगेको भनी अछित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगमा उजुर परेको भन्ने देखिन्छ। अछित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई शिक्षकको नियुक्तिसम्बन्धी विषयमा उजुरी सुन्ने अछित्यारी कुनै कानूनले प्रदान गरेको देखिँदैन। आफूलाई सो विषयमा उजुरी सुन्ने अछित्यारी नहुँदा नहुँदै अछित्यार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले उजुरी सुनी शिक्षक सेवा आयोगलाई शिक्षक नियुक्तिको विषयमा अनावश्यक पत्राचार गरेको कार्य नै कानूनसङ्गत नदेखिने।

जहाँसम्म वैकल्पिक उम्मेदवारले नियुक्ति पाउनुपर्ने भन्ने रिट निवेदन दाबी छ, सो सम्बन्धमा शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ को नियम २५, को उपनियम (१) हेर्दा, सफल उम्मेदवारले नियुक्ति नलिएमा, सिफारिस गरिएको उम्मेदवारको मृत्यु भई वा निजले राजीनामा दिई वा माथिल्लो तहको पदमा नियुक्ति लिएको कारण परीक्षण कालभित्रै पद रिक्त हुन

आएमा वा नियुक्तिपत्र लिएको मितिले ३० दिनभित्र पदस्थापन गरिएको विद्यालयमा हाजिर नभएमा जिल्ला शिक्षा अधिकारीले वैकल्पिक सूचीमा रहेका उम्मेदवारलाई योग्यता क्रमानुसार नियुक्ति गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको पाइन्छ। साथै ऐ. नियमको उपनियम (३) मा “...आयोगले सिफारिस गरेको एक वर्ष नाधेपछि कुनै पनि वैकल्पिक उम्मेदवारलाई नियुक्ति गरिने छैन” भन्ने व्यवस्था गरिएको पाइन्छ। उपर्युक्त कानूनी व्यवस्थाअनुसार आयोगले सिफारिस गरेको एक वर्ष नाधेपछि कुनै पनि वैकल्पिक उम्मेदवारले सो पदमा नियुक्ति पाउने अवस्था विद्यमान रहेको भन्न नमिल्ने।

शिक्षक सेवा आयोगको विज्ञापन नं. ३।०६।।।०६२ सालको प्राथमिक तह, तृतीय श्रेणी, आन्तरिक खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको नतिजाअनुसार शिक्षक पदमा नियुक्तिको लागि सफल उम्मेदवार विपक्षी चक्रपाणी सापकोटलाई सिफारिस गरिएको देखिन्छ। यी रिट निवेदक शेरबहादुर के.सी. को नाम उक्त विज्ञापनको नतिजामा वैकल्पिक उम्मेदवारको क्रम सङ्ख्या ३ मा प्रकाशित भएको पाइन्छ। नतिजा प्रकाशित भई सफल उम्मेदवार नियुक्तिको लागि सिफारिस भएको पनि धेरै वर्ष व्यतीत भइसकेको छ। अहिले आएर सो पदमा वैकल्पिक उम्मेदवार रहेका यी रिट निवेदकले नियुक्ति पाउने अवस्था नै विद्यमान रहेको नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको औचित्यभित्र प्रवेश गरिरहनु नपर्ने

रिट निवेदनको औचित्य नै समाप्त भइसकेको अवस्था हुँदा रिट निवेदक शेरबहादुर के.सी.को निवेदन दाबीबमोजिम रिट जारी गर्न मिल्ने देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत - कृतिबहादुर बस्नेत
कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०७९ साल मङ्गसिर १ गते रोज ५ शुभम्।

२२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७२-CR-०९६९, जबरजस्ती

करणी, नेपाल सरकार वि. परिवर्तित नाम प्युठान 'H'

प्रतिवादीले पीडितले लगाएको कपडा च्यातिदिई जबरजस्ती करणी गरेपश्चात् पीडित च्यातिएका कपडाले आफ्नो शरीर बेरेर आफ्नी दिदीको घरमा गएको भन्ने जाहेरी दरखास्तमा उल्लेख छ। सो बेहोरा पुष्टि हुने गरी पीडित र पीडितकी दिदीले मौकामा कागज गरिदिएको देखिन्छ। सो च्यातिएको कपडा अभियोगपत्रसाथ पेस भएको पनि देखिन्छ। पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनको बेहोरा र उक्त प्रतिवेदनमा बनाइएको चित्रबाट योनिमा खोस्निएको दाग रहेको देखिएको छ। अदालतमा विशेषज्ञ चिकित्सकले गरेको बकपत्रमा दायाँ Labia Minora मा खोस्निएको र Fourchette भित्र Navicular Fossa मा घर्षण (खोस्निएको) दाग रहेको भन्ने लेखाइदिएको पाइने।

जबरजस्ती करणीजस्तो कसुरमा पीडितको तत्काल भएको यौनाङ्गको जाँच वैज्ञानिक प्रविधिबाट विशेषज्ञ चिकित्सकद्वारा गरिएको हुन्छ। त्यस्तो प्रमाण वस्तुगत तथ्यमा आधारित हुने हुँदा सो प्रमाणलाई अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म प्रथम श्रेणीकै प्रमाणमा ग्रहण गरिनुपर्दछ। सो जाँच गर्ने चिकित्सकले अदालतमा आई तत्काल पीडितको यौनाङ्ग जाँच गर्दा घाउ चोट रहेको भनी बकपत्र गरेका पनि छन्। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २३(७) अनुसार विशेषज्ञले दिएको राय निज अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरेमा प्रमाणमा ग्रहण गर्न योग्य हुने।

वर्ष १३ की नाबालिका पीडित रहेको देखिन्छ। रातको समयमा निज पीडितसँग भेट भई हात समातेको भनी प्रतिवादीले अदालतमा समेत स्वीकार गरी बयान गरेका छन्। वस्तुतः पीडितको तत्काल विशेषज्ञ चिकित्सकबाट भएको स्वास्थ्य परीक्षणबाट पीडितको यौनाङ्गमा खोस्निएको, घर्षण भएको भन्ने उल्लेख भएको, देब्रे हातको Forearm सुन्निएको देखिन आएको र पीडितले लगाएको कपडा च्यातिएको देखिएको हुँदा पीडितले गरेको मौकाको कागजमा उल्लिखित बेहोरा समर्थित भएको

पाइयो। यसर्थ प्रतिवादी परिवर्तित नाम प्युठान 'H' ले नाबालिका पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको कसुर उक्त प्रमाणहरूबाट पुष्टि हुने।

करणीको वारदात स्थापित भएको अवस्थामा पीडितको उमेर यकिन गर्नुपर्ने भई सोतर्फ हैर्दा, मिसिल संलग्न रहेको पीडितले पढेको विद्यालयको अभिलेखमा उल्लेख भएअनुसार पीडितको जन्म मिति २०५७१०३।२३ रहेको पाइन्छ। सो आधारमा वारदात मिति २०७१०१०२ मा पीडित परिवर्तित नाम प्युठान 'G' को उमेर १३ वर्ष पूरा भई १४ वर्ष नपुगेको भन्ने देखिन्छ। साबिक मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. मा "कसैले सोह वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मन्जुरी लिई वा नलिई करणी गरेमा निजले जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्थाबाट पनि प्रतिवादी प्युठान 'H' ले १४ वर्षभन्दा कम उमेरकी पीडित नाबालिका परिवर्तित नाम प्युठान 'G' लाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने तथ्य प्रमाणबाट पुष्टि हुने।

प्रतिवादी प्युठान 'H' ले दश वर्षभन्दा माथि चौध वर्षभन्दा कम उमेरकी नाबालिका पीडित परिवर्तित नाम प्युठान 'G' लाई जबरजस्ती करणी गरेको मिसिल संलग्न तथ्य प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएको हुँदा साबिक मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ र ३(२) नं.को कसुरमा ऐ. ३(२) नं. बमोजिम प्रतिवादी परिवर्तित नाम प्युठान 'H' लाई ८ (आठ) वर्ष कैद सजाय गर्नुपर्नेमा अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने र मुद्दा आशय करणीमा परिणत गर्ने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७२०४।२४ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई प्रतिवादी परिवर्तित नाम प्युठान 'H' लाई अभियोग दाबीबमोजिम ८ (आठ) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्छ। केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२) (ख) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा "कुनै फौजदारी

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हृदसम्म मात्र सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । वारदात हुँदाका बखत निज प्रतिवादी प्युठान ‘H’ को उमेर वर्ष १७ रहेको देखिँदा निजले सोबमोजिमको सुविधा पाउने देखियो । अतः सोह वर्षभन्दा माथि अठार वर्षभन्दा कम उमेरका प्रतिवादी परिवर्तित नाम प्युठान ‘H’ लाई हुने ठहरेको ८ (आठ) वर्ष कैद सजायको हाल प्रचलित बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६(४) तथा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४५(४) बमोजिम दुई तिहाइले हुन आउने ५ (पाँच) वर्ष ४ (चार) महिना कैद सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत - कृतिबहादुर बस्नेत

कम्प्युटर : विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७९ साल मार्ग १ गते रोज ५ शुभम् ।

२३

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-WO-०९७२, उत्त्रेषण, संजय जैन वि. नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

यसबाट मालपोत कार्यालय डिल्लीबजार स्वयंले विवादित जग्गाको मोठ स्त्रेस्ता केलाउने क्रममा कि.नं. ३९२ को जग्गा नेपाल सरकारको नाउँमा कायम भई टिमुरबोटे सहीद स्मृति पार्कको भोगाधिकारमा रहेको देखिन आएको भनी निवेदक संजय जैनको नाउँमा हाल साबिकसमेत हुने गरी मिति २०६५।१०।२३ मा गरेको निर्णय बेहोरा बदर गरी साबिक कि.नं. ३९२ यथावत् कायम राख्ने गरी पुनः मिति २०६५।११।०८ मा अर्को निर्णय गरेको भन्ने देखिने ।

मालपोत कार्यालय डिल्लीबजारबाट मिति २०६५।११।०८ मा भएको उक्त निर्णयमा चित्त नबुझे यी निवेदकलाई साधारण क्षेत्राधिकार प्रयोग गरी निर्णय बदर गराउन सम्बन्धित अदालतमा जान

सक्ने वैकल्पिक उपचारको बाटो रहेको पाइन्छ । यस सन्दर्भमा यस अदालतबाट ने.का.प. २०७९, अड्क ५, नि.नं. १०८७३ मा “अदालत प्रवेश गर्न पाउने प्रभावकारी वैकल्पिक उपचार रहे भएको अवस्थामा वैकल्पिक उपचारको मार्ग अवलम्बन नगरी पुनः सुरु असाधारण क्षेत्राधिकारको उपचार माग गरी दर्ता भएको रिट निवेदन प्रथम दृष्टिमा नै अधिकारक्षेत्रात्मक त्रुटि रहेकोले अन्य विषयतर्फ प्रवेश गरिरहनु नपर्ने” भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ । प्रस्तुत विवादमा वैकल्पिक उपचारको मार्ग अवलम्बन गरेको नदेखिने ।

कि.नं. ३९२ को जग्गा नेपाल सरकारको नाउँमा दर्ता हुने मालपोत कार्यालयबाट निर्णय भएकोमा सोउपर वैकल्पिक मार्ग अवलम्बन नगरी रिट क्षेत्राधिकार प्रयोग गरिआएको कानूनसङ्गत देखिन आएन । जग्गाको दर्तासम्बन्धी विषय भएको र जग्गाको हकको स्रोत आदि सबूत प्रमाण बुझी हेरिनुपर्ने हुँदा यस्तो विषयमा सामान्यतया रिट क्षेत्रबाट हस्तक्षेप गरिनु मनासिब हुने देखिएन । वैकल्पिक उपचारको बाटो हुँदाहुँदै असाधारण अधिकारक्षेत्रमा प्रवेश गरेको प्रस्तुत रिट निवेदनको मागबमोजिम आदेश जारी हुने स्थिति नदेखिँदा खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत - कृतिबहादुर बस्नेत

कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७९ साल मङ्गसिर १ गते रोज ५ शुभम् ।

२४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-RB-०२०३, मैसिन सरसामान फिर्ता दिलाई क्षतिपूर्तिसमेत भराइपाऊँ, नरेन्द्र साह कलवार वि. काठमाडौंजिल्ला, का.म.न.पा. वडा नं. ६ बौद्धस्थित तारा गाउँ रिजेन्सी होटल प्रा.लि. (होटल हायातसमेत)

सेन्ट्रल मिडिया प्रा. लि. र प्रतिवादी नेपाल रिक्रियसन सेन्टर प्रा.लि. बिच सम्झौता भएको भन्नेसम्म देखिन्छ । अन्य प्रतिवादीहरू तारा गाउँ रिजेन्सी प्रा. लि. (होटल हायात) र क्यासिनो तारासँग

वादी सेन्ट्रल मिडियाको सम्झौता भएको भन्ने पनि देखिँदैन। सम्झौताको मूल पक्ष नेपाल रिक्रियसन सेन्टर प्रा.लि. नै वादीको सामान फिर्ता दिन मुख्य रूपमा जिम्मेवार रहनुपर्ने हुन्छ। निजसँग वादीले सम्झौता अनुसारको आफ्नो हरहिसाब, सामान बुझी लैजानुपर्ने हुन्छ। तर वादी आफूले करार गरेको पक्षसँग सामान तथा क्षतिपूर्ति फिर्ताको माग नगरी सम्झौता नै नगरेको पक्षहरू तारा गाउँ रिजेन्सी (होटल हायात) र क्यासिनो तारा सँग मेसिन तथा क्षतिपूर्ति माग गरेको देखियो। तारा गाउँ रिजेन्सी (होटल हायात) र क्यासिनो तारा उक्त सम्झौताको साक्षीमा समेत बसेको देखिँदैन भने यी प्रतिवादीहरूले वादी सेन्ट्रल मिडियाबाट सामान बुझेको भन्ने पनि देखिँदैन। मूल करारीय पक्ष नेपाल रिक्रियसन सेन्टरसँग मेसिन फिर्ता तथा क्षतिपूर्तिको दाबी नगरी करारको पक्ष नै नभएका प्रतिवादीहरूबाट मेसिन फिर्ता तथा क्षतिपूर्ति दिलाई भराई भराई माग्न यी वादीले अदालती उपचारको प्रक्रिया अवलम्बन गरेको अवस्था देखिने।

वादी सेन्ट्रल मिडिया प्रा.लि. र नेपाल रिक्रियसन सेन्टर प्रा.लि. बिच सम्झौता भएको अवस्थामा मूल रूपमा सम्झौताको पक्ष नै नरहेको तथा सामान नै नबुझेको तारा गाउँ रिजेन्सी (होटल हायात) र क्यासिनो तारासँग मेसिन सरसामान फिर्ता तथा क्षतिपूर्ति दिलाइपाउँ भन्ने वादी सेन्ट्रल मिडियाको फिराद दाबी पुग्न नसक्ने ठहरी भएको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०६९०२०२८ को फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७१०४१५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : राजन खनाल

कम्प्युटर - विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७९ कार्तिक १४ गते रोज २ शुभम्।

२५

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-RB-०९६५, आयकर (आ.व. २०५९/०६०), सुमन दाहल वि. अशोककुमार

श्रेष्ठ

पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं.३ ले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१(४) को समय सीमालाई आधार लिएर विचार गर्दा, जालसाजीको कारण गलत ढंगले कर निर्धारण भएको अवस्थामा जालसाजी कार्य थाहा पाएको मितिले १ वर्षभित्र पुनः संशोधित कर निर्धारण आन्तरिक राजस्व विभागले गर्न सक्ने भन्ने देखिन्छ। यसका लागि विभागले पुनः संशोधित कर निर्धारण गर्दा यो यसरी जालसाजी गरी विवरण राखेको यो मितिमा यस कारणबाट थाहा हुन आएको हो भनी जालसाजीको पर्याप्त आधार, कारण निर्णयमा खुलाउनुपर्ने हुन्छ। कर प्रशासन कार्यालय अर्धन्यायिक प्रकृतिको निकाय रहेकाले आफ्नो निर्णयमा प्राकृतिक न्यायको मान्य सिद्धान्तअन्तर्गत न्यायोचित आधार, कारणसहितको निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ। यसै गरी, ऐ.ऐनको दफा ८१ मा करदाताले कागजातको अभिलेख राख्नुपर्नेसम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सोही दफाको उपदफा (२) मा विभागले लिखित रूपमा सूचना जारी गरी अन्यथा तोकेको मा बाहेक यस दफाबाबमोजिमका कागजातहरू सम्बन्धित आय वर्ष समाप्त भएको मितिले पाँच वर्षको अवधिसम्म सुरक्षित राख्नुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। उक्त दफाहरू ८१(२) र दफा १०१ लाई तादाम्यता गरी हेर्दा संशोधित कर निर्धारणको निमित्त आवश्यक प्रमाणको उपलब्धता र पर्याप्तासमेतलाई ध्यानमा राखी करदाताले कागजातसम्बन्धी अभिलेख ५ वर्षसम्म राख्नुपर्ने विधायिकी मनसाय रहेको देखिन्छ। प्रमाणको उपलब्धता तथा पर्याप्तताको रोहमा उक्त दफा १०१(२) मा रहेको “जति पटक पनि” भन्ने वाक्यांशले अनन्तकालसम्म समय सीमाविहीन र दफा १०१(४) मा रहेको “जालसाजीको जानकारी प्राप्त भएको १ वर्षभित्र भन्ने वाक्यांशले जहिलेसुकै जालसाजीको जानकारी पाए पनि सोही मितिबाट १ वर्षको समयसीमा कायम हुने भन्ने विधायिकी मनसाय रहेको मान्न मिल्ने देखिँदैन। या त जालसाजी गरी

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

विवरण राखेको तथ्य कस्तुनिष्ठ रूपमा खम्बिर हुनुपर्ने।

यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्दा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले बेरुजु जनाई जानकारी गरेको मिति २०७२०३१९४ बाट थाहा हुन आएको म्यादभित्रे आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई अन्यथा गरेको भन्ने आधार लिएतर्फ विचार गर्दा, करदाताले पेस गरेको आ.व. २०५९०६० को आय विवरणको सम्बन्धमा देखिने बेरुजु करिब ११ वर्षपछि थाहा पाएको भन्ने आधार माथि विवेचित दफा ८१(२) र १०१(४) को व्यवस्थाअनुकूल रहेको देखिन आएन। साथै, पुनरावेदक राजस्व कार्यालयले पुनः संशोधित कर निर्धारण गर्दा तथा यस अदालतमा पुनरावेदनको अनुमति माग गर्दासमेत महालेखापरीक्षकको कार्यालयले औल्याएको बेरुजुको जानकारी यो यस मितिमा थाहा पाई सोही मितिबाट १ वर्षको समय सीमाभित्र नै पुनः संशोधित कर निर्धारण गरिएको हो भनी न्यायोचित आधार लिन तथा देखाउन नसकेको।

आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. ३ बाट करदाता नेपाल ग्लास उद्योगको आ.व. २०५९०६० को संशोधित कर निर्धारणको निर्णय र सो निर्णयलाई समर्थन गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको निर्णयसमेत उल्टी हुने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०७४०३१२२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने। इजलास अधिकृत :- कालिबहादुर साम्यु लिम्बु कम्प्युटर : राधिका घोरासाङ्गे

इति संवत् २०८० साल असार ६ गते रोज ४ शुभम्।

२६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७७-CL-० १९७, अंश नामसारी, बलवन्त बढई वि. जगदेव बढईसमेत

जगदेव बढई, जितेन्द्र बढईसमेतले प्रतिउत्तरमा खुलाइदिएको नाता, गाउँ सरजमिन मुचुल्कामा कन्है अहिरसमेतका स्थानीय मानिसहरूले

लेखाइदिएको बेरोरा र मनरी नमुना गाउँ विकास समितिको कार्यालयबाट भएको नाता प्रमाणित प्रमाणपत्रसमेतका मिसिल संलग्न प्रमाणबाट वादी बलवन्त र प्रतिवादी सर्वयोगी बढई स्व. भुल्लन भन्ने रामरतीको अंश हक खाने छोराहरू दाजुभाइ नाताका रहे भएको तथ्य पुष्टि हुन आयो।

वादी बलवन्तले अ.ब. १३९ नं. बमोजिम बुझिएका प्रतिवादी सर्वयोगी आफ्ना अंशियार नाताका नभएको भनी लिएको दाबी पुष्टि हुने प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिँदैन। उपर्युक्त पुस्तेवारीबमोजिम मूल पुरुष स्व. प्रल्हाद भई निजका तीन छोराहरूमा जेठो स्व. भुल्लन, माहिलो सहदेव र कान्छो जगदेव रहेको देखियो। भुल्लन र निजकी पत्नी पानमतिको मृत्यु भइसकेको र माहिलो सहदेवले सुरु जिल्ला अदालतमा दायर गरेको अंश मुद्दाबाट आफ्नो अंशभाग लिई छुट्टी भिन्न भइसकेको देखिन्छ। बाँकी अंशियारहरू स्व. प्रल्हादको जेठो छोरा स्व. भुल्लनको अंश हक खाने दुई छोराहरू वादी बलवन्त र प्रतिवादी सर्वयोगी एवम् स्व. प्रल्हादको कान्छो छोरा प्रतिवादी जगदेव तथा निजका पत्नी तथा छोराहरू असर्फी, जितेन्द्र र जितईसमेत प्रतिवादीहरू रहेको पाइने।

तायदाती फाँट्वारीमा उल्लिखित कि.नं. ५४ लगायतका घरजग्गा सम्पत्तिलाई दुई भाग लगाई सोको एक भागलाई पुनः दुई भाग लगाई एक भाग अंश छुट्याई पुनरावेदक वादी बलवन्त बढईले लिन पाउने ठहर गरी भएको सुरु नवलपरासी जिल्ला अदालतको मिति २०७२०२१२५ को फैसला सदर हुने ठहन्याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०७३०५१२० को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत(उपसचिव) :- कृतिबहादुर बस्नेत इति संवत् २०८० साल असार २५ गते रोज २ शुभम्।

२७

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-RB-० १६३, आयकर

२८

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

(आ.व. २०६ २१०६३), सुमन दाहाल वि. अशोककुमार श्रेष्ठ

पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं.३ ले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१(४) को समय सीमालाई आधार लिएर विचार गर्दा, जालसाजीको कारण गलत ढंगले कर निर्धारण भएको अवस्थामा जालसाजी कार्य थाहा पाएको मितिले १ वर्षभित्र पुनः संशोधित कर निर्धारण आन्तरिक राजस्व विभागले गर्न सक्ने भन्ने देखिन्छ। यसका लागि विभागले पुनः संशोधित कर निर्धारण गर्दा यो यसरी जालसाजी गरी विवरण राखेको यो मितिमा यस कारणबाट थाहा हुन आएको हो भनी जालसाजीको पर्याप्त आधार, कारण निर्णयमा खुलाउनुपर्ने हुन्छ। कर प्रशासन कार्यालय अर्धन्यायिक प्रकृतिको निकाय रहेकाले आफ्नो निर्णयमा प्राकृतिक न्यायको मान्य सिद्धान्तअन्तर्गत न्यायोचित आधार, कारणसहितको निर्णय गर्नुपर्ने हुन्छ। यसै गरी, ऐ. ऐनको दफा ८१ मा करदाताले कागजातको अभिलेख राख्नुपर्नेसम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ। सोही दफाको उपदफा (२) मा विभागले लिखित रूपमा सूचना जारी गरी अन्यथा तोकेकोमा बाहेक यस दफाबमोजिमका कागजातहरू सम्बन्धित आय वर्ष समाप्त भएको मितिले पाँच वर्षको अवधिसम्म सुरक्षित राख्नुपर्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। उक्त दफाहरू ८१(२) र दफा १०१ लाई तादाम्यत गरी हेर्दा संशोधित कर निर्धारणको निमित्त आवश्यक प्रमाणको उपलब्धता र पर्याप्तासमेतलाई ध्यानमा राखी करदाताले कागजातसम्बन्धी अभिलेख ५ वर्षसम्म राख्नुपर्ने विधायिकी मनसाय रहेको देखिन्छ। प्रमाणको उपलब्धता तथा पर्याप्तताको रोहमा समेत उक्त दफा १०१(२) मा रहेको “जति पटक पनि” भन्ने वाक्यांशले अनन्तकालसम्म समय सीमाविहीन र दफा १०१(४) मा रहेको “जालसाजीको जानकारी प्राप्त भएको १ वर्षभित्र” भन्ने वाक्यांशले जहिलेसुकै जानकारी पाए पनि सोही मितिबाट १ वर्षको समय

सीमा कायम हुने भन्ने विधायिकी मनसाय रहेको मान्य मिल्ने देखिँदैन। या त जालसाजी गरी विवरण राखेको तथ्य वस्तुनिष्ठ रूपमा खम्बिर हुनुपर्ने।

यस अदालतबाट पुनरावेदनको अनुमति प्रदान गर्दा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले बेरुजु जनाई जानकारी गरेको मिति २०७२०३१४ बाट थाहा हुन आएको म्यादभित्र आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट भएको निर्णयलाई अन्यथा गरेको भन्ने आधार लिएर विचार गर्दा, करदाताले पेस गरेको आ.व. २०६ २१०६३ को आय विवरणको सम्बन्धमा देखिने बेरुजु करिब ९ वर्षपछि थाहा पाएको भन्ने आधार माथि विवेचित दफा ८१(२) र १०१(४) को व्यवस्थाअनुकूल रहेको देखिन आएन। साथै, पुनरावेदक राजस्व कार्यालयले पुनः संशोधित कर निर्धारण गर्दा तथा यस अदालतमा पुनरावेदनको अनुमति माग गर्दासमेत महालेखापरीक्षकको कार्यालयले औँल्याएको बेरुजुको जानकारी यो यस मितिमा थाहा पाई सोही मितिबाट १ वर्षको समय सीमाभित्र नै पुनः संशोधित कर निर्धारण गरिएको हो भनी न्यायोचित आधार लिन तथा देखाउन नसकेको।

आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं.३ बाट करदाता नेपाल ग्लास उद्योगको आ.व. २०६ २१०६३ को संशोधित कर निर्धारणको निर्णय र सो निर्णयलाई समर्थन गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको निर्णयसमेत उल्टी हुने ठहर गरेको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०७४०३१२२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने। इजलास अधिकृत :- कालिबहादुर साम्यु लिम्बु

कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०८० साल असार ६ गते रोज ४ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७५-RB-०१६४, आयकर (आ.व. २०६ २१०६३), सुमन दाहाल वि. अशोककुमार श्रेष्ठ भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

२८

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-WO-०९४३,
उत्प्रेषणसमेत, सत्यप्रसाद आचार्य, वि. शिक्षा विज्ञान
तथा प्रविधि मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

निवेदकले आफूलाई अनुभवबापत अड्क नदिई अनुत्तीर्ण गराएकोले अनुभवबापत अड्क दिई उत्तीर्ण गराई पुनः नितिजा प्रकाशन गरी नियुक्तिको लागि अन्य उम्मेदवारसरह ज्येष्ठतासमेत कायम हुने गरी सिफारिस गरिपाउँ भन्ने माग गरेको देखियो । निवेदक मिति २०८५।४।१ देखि मिति २०७५।०९।०६ सम्म नै कालीकोट जिल्लाको विभिन्न विद्यालयहरूमा अस्थायी शिक्षकको रूपमा कार्यरत रहेकोले शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ को नियम २२(क) बमोजिम निज निवेदकले पूरै अवधिको अनुभवबापतको अड्क पाउनुपर्ने देखिन्छ । निजलाई मिति २०८५।४।१ देखि मिति २०७५।०९।०६ सम्म पूरै अवधिको अनुभवबापतको अड्क दिएको भए निवेदकले उसैबखत स्थायी नियुक्ति पाउने देखिन्छ । उक्त नियमावलीमा भएको व्यवस्थाबमोजिम अनुभवबापतको नम्बर नदिएको कारण निवेदकलाई मर्का पर्ने गरी प्रत्यर्थीहरूबाट भएको कार्यको क्षतिपूर्तिस्वरूप अन्य प्रत्यर्थी उम्मेदवारहरूलाई नियुक्ति दिएको मितिदेखि नै ज्येष्ठता कायम हुने गरी कालीकोट जिल्लामा रिक्त भएको वा रिक्त हुने प्राथमिक तहको तृतीय श्रेणीको शिक्षक पदमा स्थायी नियुक्ति दिनु भनी प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

नितिजा प्रकाशन बदर गर्नु न्यायोचित हुने नदेखिँदा निवेदकको मागबमोजिम उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिने ।

निवेदकलाई अनुभवबापतको नम्बर दिनुपर्नेमा नदिएको कारण उक्त शिक्षक पदको प्रकाशित नितिजामा निजको नाम प्रकाशित हुन नसकी निजलाई मर्का पर्न गएको देखिएकाले प्रत्यर्थीहरूबाट भएको सो कार्यको क्षतिपूर्तिस्वरूप अन्य प्रत्यर्थी उम्मेदवारहरूलाई स्थायी नियुक्ति दिएको मितिदेखि नै निवेदकको समेत ज्येष्ठता कायम हुने गरी कालीकोट जिल्लामा रिक्त भएको वा रिक्त हुने प्राथमिक तहको तृतीय श्रेणीको शिक्षक पदमा स्थायी नियुक्ति दिनु, दिलाउनु भनी प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत :- राजन खनाल (उपसचिव)

कम्प्युटर - विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७९ साल चैत्र १९ गते रोज १ शुभम् ।

२९

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७७-CR-०२४५, हाउनाता, जबरजस्ती करणी, परिवर्तित नाम हिरा वि. नेपाल सरकार

पीडित बुहारी मात्र वारदातको समयमा घरमा रहेको तथ्यमा विवाद देखिएन । प्रतिवादीको श्रीमती किर्तनमा गएको भन्ने प्रतिवादी स्वयंले आफ्नो बयानमा स्वीकार गरेकै देखियो । पीडित बुहारीको श्रीमान् प्रतिवादीका छोरा वैदेशिक रोजगारमा विदेशमा रहेका छन् । रातको समयमा पीडित घरमा एकलै रहेको अवस्थामा झारफुक गर्ने बहानामा ससुराले जबरजस्ती करणी गरे भनी पीडित बुहारीले महिला अस्मितामा नै आँच पुग्ने कुरामा आफ्नै ससुराउपर त्यस्तो घृणित कसरु अपराध गरेको भनी भन्नुपर्ने कुनै कारण मिसिलबाट देखिने ।

बुहारीलाई सन्चो नभएको हुँदा पानी मन्तर्ने काम गरेको तथ्यमा प्रतिवादीले स्वीकार गरेका

छन् । घरमा पीडित बुहारी मात्र भएको अवस्थामा वारदात भएको देखिन्छ । मन्त्ररेको पानी यौनाङ्गमा लगाउनुपर्छ भनी पीडितको सुरुवाल र पेन्टीसमेतका कपडा जबरजस्ती फुकाली जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने छ । घटनाबाट पीडित व्यक्तिले रातको समयमा घरमा एकलै भएको अवस्थामा आखयमा बसेको ससुराबाट नै बलात्कृत हुनुपर्ने स्थिति हुने ।

प्रतिवादी परिवर्तित नाम हिराले घरमा अन्य मानिस कोही नभएको मौका पारी आफ्नै छोरा बुहारी नाताकी पीडित परिवर्तित नाम इलाम क-९७ लाई निजको खुट्टामा मोच आई बिरामी भएकोमा झारफुक गर्ने बहानामा आफ्नो कोठामा बोलाए । पानी मन्त्ररेखान दिए । मन्त्ररेको पानी योनिमा पनि लगाउनुपर्छ भनी जबरजस्ती पीडितको सुरुवाल र पेन्टीसमेत खोलिदिए । तत्पश्चात् पीडितलाई खाटमा लडाइ जबरजस्ती करणी गरे भन्ने कुरा पीडितले दिएको जाहेरी दरखास्तको बेहोरा, सो बेहोरा समर्थन हुने गरी निजले अदालतमा गरिदिएको बकपत्र तथा वारदात पुष्टि हुने गरी बुझिएका मानिसहरू परिवर्तित नाम बिडि तथा आशिष भन्ने वेदप्रसाद नेपालसमेतले मौकामा गरिदिएको घटना विवरण कागजसमेतका मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि हुन आएकोले प्रतिवादी परिवर्तित नाम हिरालाई मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २१९(१)(२) तथा ऐ. संहिताको दफा २२०(१) समेतको कसुरमा ऐ. संहिताको दफा २१९(३)(ङ) बमोजिम ८ वर्ष कैद र आफ्नै छोराको पत्नी आफ्नो बुहारीलाई जबरजस्ती करणी गरेको हुँदा ऐ. संहिताको दफा २२०(२)(ख) बमोजिम ५ वर्ष कैद र रु.५०,०००/- जरिवाना हुने तथा ऐ. संहिताको दफा २२८ बमोजिम क्षतिपूर्तिबापत प्रतिवादीबाट पीडितले रु.२५,०००/- भराइपाउने गरी इलाम जिल्ला अदालतबाट मिति २०७६।०२।२८ मा भएको सुरु फैसला सदर गर्ने गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७६।१०।२७ मा भएको फैसला

मिलेको देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत - कृतिबहादुर बस्नेत
कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०७९ साल मङ्ग्सिर २ गते रोज ६ शुभम् ।

३०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०६८-Cl-००८४, किराया दिलाई घर खाली चलन, कमलप्रसाद साह कलवार वि. मंगलप्रसाद साह कलवार

अदालतबाट मिति २०६३।१।१०७ मा भएको नक्सा मुचुल्का हेर्दा, न.न. ५ कि.न. ६७८ को जग्गामा न.न. ६ र ७ को विवादित घर रहेको देखिन्छ । सो कित्तामा न.न. ६ जनिएको पक्की घरमा न.न. ७ जनिएको फलामको दुई वटा सटर ढोका भई सो घरमा प्रतिवादी कमलप्रसादको भोग रहेको उल्लेख भएको देखिन्छ । विवादित घर सटर कि.न. ६७८ मा मात्र नभई कि.न. ६७९ को न.न. ९ र १० मा समेत पर्न गएको देखिन्छ । वादीले कि.न. ६७८ को जग्गामा एक कोठे घर रहेको र सो घर प्रतिवादीले खिचोला गरेको भन्ने दाबी लिएको तथा सामुदायिक भवनमा दिएको निवेदनमा समेत एक कोठा भएको घर बनाएर बहालमा दिएको भन्ने छ तर उपर्युक्त अनुसार नक्सा हेर्दा, उक्त कि.न. ६७८ मा दुई सटरको घर रहेको देखिन आउछ । प्रतिवादीले आफूले चार कोठा भएको घर बनाएको भन्ने छ । तर निजले आफ्नो कि.न. ७०३ को ज.वि. ०-०-१५ मा उक्त चार कोठाको घर बनाएको भन्ने जिकिर लिए तापनि नक्सा मुचुल्का हेर्दा विवादित घर न.न. ६ र ७ का साथै न.न. ९ कि.न. ६७९ सम्म परेको देखिन्छ । निज प्रतिवादीको कि.न. ७०३ को जग्गा उक्त विवादित घरभन्दा पूर्वमा रहेको न.न. १४ साबिक कि.न. ८३ र न.न. १५ साबिक कि.न. ८२ भन्दा पनि पूर्वमा न.न. १६ मा रहेको देखिन्छ । सो कि.न. ७०३ को जग्गा हाल बाटोको रूपमा प्रयोग देखिएको भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको पाइन्छ । सो नक्सा मुचुल्कामा

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

न.नं. ५,६,९ र १० मा परेको विवादित घर प्रतिवादी कमलप्रसाद साहले भोग चलन गरेको भन्ने बेहोरा उल्लेख भइआएको पाइने ।

साबिक कि.नं. ८२ र ८३ बाट कित्ताकाट हुँदै विभिन्न व्यक्तिका नाममा जाँदा नक्सा र भोगमा समेत फरक परेको छ भन्ने पुनरावेदकको जिकिर छ, सो सम्बन्धमा भोग अनुसारको नक्सा सुधार गरी नक्सा कायम गरिपाउँ भनी कमलप्रसाद साह कलवारसमेतका व्यक्तिहरूले मिति २०६११०१२८ मा नापी शाखा, कलैया, बारामा निवेदन दिएको देखिन्छ । २०६१ सालमा नै दिएको उक्त निवेदनउपर हालसम्म पनि के कस्ता निर्णय अथवा कारबाही भए भन्ने विषयमा प्रतिवादीले खुलाउन सकेको पाइँदैन । यसबाट प्रतिवादीको जिकिरबमोजिम नक्सा र भोगको फरक नापी कार्यालयबाट संशोधन भइसकेको अवस्थासमेत नदेखिने ।

यसरी भोग र नक्साको फरक संशोधन नभई सो नक्सा यथावत् नै रहेको र कि.नं. ६७८ को जग्गा वादीको नाउँमा दर्ता रहेको तर सो जग्गामा बनेको घरमा प्रतिवादीले भोग गरिरहेको देखिँदा सो भोग हटाई खाली गराइदिनुपर्ने नै देखिन्छ । तर, वादीको सुरु फिराद तथा निज वादीले नै सामुदायिक सेवा केन्द्र, कलैया, बारामा मिति २०६२०८१०८ मा दिएको निवेदनमा समेत उक्त कि.नं. ६७८ को जग्गामा एक कोठाको घर भएको भनी दाबी लिएको अवस्थामा उक्त एक कोठे घरबाटसम्म प्रतिवादीलाई उठाई चलन चलाइपाउने ठहर गर्नुपर्नेमा पूरै चार कोठाको घरबाट उठाई चलन चलाउन पाउने ठहर गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत, हेटौंडाको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई विवादित घरको एक कोठाबाट प्रतिवादीलाई हटाई वादीले चलनसमेत चलाई पाउने ।

कि.नं. ६७८ मा रहेको घरको एक कोठाबाट सम्म प्रतिवादीको भोग हटाई घर खाली गराई दिनुपर्नेमा मुलुकी ऐन, घर बनाउनेको महलको ४ नं. बमोजिम गरिदिने ठहर गरी सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट

भएको फैसलालाई केही उल्टी गरी विवादीत कि.नं. ६७८ को पूरै घर खाली गराई चलन चलाइ पाउने बहालको सम्बन्धमा भने वादी दाबी नपुग्ने भनी मिति २०६७११०१०३ मा पुनरावेदन अदालत, हेटौंडाबाट भएको फैसला विवादित कि.नं. ६७८ को पूरै घर खाली गराई चलन पाउने भन्ने हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई विवादित घरको एक कोठाबाट प्रतिवादीलाई हटाई वादीले चलनसमेत चलाई पाउने ।

इजलास अधिकृत : मनिता गुरुङ

कम्प्युटर : विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७९ साल असोज २४ गते रोज २ शुभम् ।

३१

मा.न्या.श्री विक्षम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-WO-०५९८, उत्प्रेषण/परमादेश, गोविन्दराज अवस्थी वि. नेपाल सरकार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

निवेदकका बुबा धर्मानन्द अवस्थीको नाममा रहेको कि.नं. ३४ समेतका १० कित्ता जग्गाहरू शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज विस्तार गर्ने क्रममा तत्कालीन शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्ष विस्तार आयोजनाद्वारा अधिग्रहण गरी सोको सद्वामा अधिग्रहण गरिएको जग्गाको क्षेत्रफल ५-१५-६-० बराबर नै कञ्चनपुर जिल्लाको ढक्का ब्लकमा जग्गा सद्वा भर्ना गरिएकोमा कुनै विवाद रहेन । निवेदकले मूलतः सो जग्गामा रहेको मिल, घर र गोठको मुआब्जा नपाएको भन्ने विषयमा नै केन्द्रित रहेर प्रस्तुत रिट निवेदन पर्न आएको देखियो । सो सम्बन्धमा मिसिल संलग्न कागज प्रमाण हेर्दा र रतौली विचवा गाउँ विकास समितिको कार्यालय, कंचनपुरको प.सं. ०४९१०५० च.नं. ९७ मिति २०४९१११७ को सिफारिस पत्रसहित यी निवेदकले तत्कालीन शुक्लाफाँटा आरक्ष विस्तार आयोजनामा घर गोठ र मिलको घर गोदामसमेत सार्ने रकमपाउँ भनी निवेदन पेस गरेको देखियो । सो सम्बन्धमा उक्त आयोजना समितिको मिति २०५०११२०७

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

को बैठकबाट निवेदकको रत्तौली विचवा वडा नं.४ झाला गाउँमा घर तथा मिल भए नभएको हेरी अर्को बैठकमा पेस गर्न गरी उपसमिति गठन गरी जाँचबुझ गर्न पठाएको देखिन्छ । यसरी गठन भएको उपसमितिले पेस गरेको मुआब्जा प्रतिवेदनमा रत्तौली विचवा वडा नं.४ को क्र.सं. ७ मा गोविन्दराज अवस्थीको घर, गोठ नभएको भन्ने रेकर्डबाट देखिँदा निजको मागबमोजिम घर र मिलको मुआब्जा दिन नमिल्ने हुँदा सम्बन्धित व्यक्तिलाई समेत जानकारी दिने निर्णय गरियो भन्ने बेहोराको शुक्लाफाँटा आरक्ष विस्तार आयोजना समितिको मिति २०५०।।।२।।२।। को बैठकको बुँदा नं.६ मा निर्णय भएको देखिन्छ । तत्पश्चात् शुक्लाफाँटा आरक्ष विस्तार आयोजना समितिको च.नं. १४३ मिति २०५०।।।२।।३ को पत्रानुसार निवेदकलाई घर र मिलको मुआब्जा दिन नमिल्ने बेहोराको निर्णय भएको जानकारी पत्र पनि प्रेषित गरेको पाइन्छ । यसरी मिति २०५०।।।२।।२।। मा नै निजको निवेदन मागबमोजिम घर, गोठ र मिलको मुआब्जा दिन नमिल्ने गरी भएको निर्णयउपर निजले कहीँकर्तै चुनौती दिई न्यायिक उपचारको मार्ग अवलम्बन गरेको पाइने ।

अन्तःशुल्क कार्यालय महेन्द्रनगरको मिति २०३७।।।१।।२७ इजाजत सङ्ख्या २४ को पत्रानुसार निजलाई आ.व. २०३७।।।०३८ को लागि जनसेवक रा.आ. मिलका लागि तोरीको तेल र च.नं. १, २०३७।।।०३८ बाटै चामलका लागि नयाँ लाइसेन्स प्रदान गरेको देखिन्छ । यसरी मिल सञ्चालनका लागि इजाजत लिए पनि मिल खरिद, स्थापना गरी मिल सञ्चालनमा ल्याइएको कुनै आधिकारिक कागज प्रमाण पेस गरेको देखिँदैन । साथै निजका नाउँको जनसेवक रा.आ. मिलले इजाजत पाएकै अर्को आर्थिक वर्ष २०३९।।।०४० देखि ०४४।।।०४५ सम्मको अन्तःशुल्क र नवीकरण दस्तुर नबुझाएको कारण पटकपटक निजका नाउँमा अन्तःशुल्क कार्यालय, कर कार्यालयसमेतबाट पत्राचार हुँदैआएकोमा घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयको मिति २०५३।।।०३।।।८

च.नं. ५७९ को पत्रानुसार सो उद्योग नै खारेज गर्ने निर्णयसमेत भएको देखियो । यसका साथै निवेदकका बुबा धर्मानन्द अवस्थीका नाउँको जग्गा सद्वा भर्ना गर्दाको लगत विवरण हेर्दा पनि निजले आफ्नो ५-।।।५-६-० क्षेत्रफलको जग्गाको सद्वा भर्नाबापत कञ्चनपुर ढक्का ब्लकमा सोही क्षेत्रफल बराबर ५-।।।५-६-० जग्गा पाइसकेको र जग्गा चलानी पुर्जी २०४५।।।१०।।।६ मा बुझेको एवं सोको कैफियत महलमा सो जग्गामा घर, गोठ नभएको भन्ने बेहोरासमेत जनिएको देखिन्छ । यसप्रकार शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज विस्तारका क्रममा निजसमेतको हक लान्ने जग्गा अधिग्रहण गरिए पनि सोको सद्वा भर्ना पाएको र सो जग्गामा घर, गोठ र मिल नरहेको भनी मिति २०५०।।।२।।१ मा भएको निर्णय अन्तिम भई बसेको अवस्थामा रिट निवेदन जारी हुने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिने ।

निवेदकले शुक्लाफाँटा आरक्ष विस्तार आयोजना समितिसमक्ष आफ्नो घर, गोठ, मिलको मुआब्जा पाउँ भनी २०४९ सालमै दिएको निवेदनउपर जाँचबुझ भई सो स्थानमा घर, गोठ, मिल नभएको भन्ने आधारमा मुआब्जा नदिने गरी शुक्लाफाँटा वन्यजन्तु आरक्ष विस्तार समितिबाट मिति २०५०।।।२।।१ मा भएको निर्णयउपर निवेदकले न्यायिक चुनौती नदिएको कारण सो निर्णय अन्तिम भइरहेको अवस्थामा यति लामो अवधिपश्चात् विलम्ब गरी पर्न आएको प्रस्तुत रिट निवेदन जारी हुने पर्याप्त आधार, कारण र औचित्यसमेत नरहेकोले प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत - इन्द्रबहादुर कठायत

कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०८० साल जेठ ५ गते रोज ६ शुभम् ।

३२

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा. न्या.
डा.श्री कुमार चुडाल, ०७९-WH-०२९९,
बन्दीप्रत्यक्षीकरण, सुजन खड्का वि. उच्च अदालत,
पाटनसमेत

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

रिट निवेदक प्रतिवादी रहेको बैंकिङ कसुर मुद्दामा उच्च अदालत, पाटनबाट निजबाट बिगो रु. ९९,००,०००।- जाहेरवालालाई भराई बिगोबमोजिम जरिवाना र ७(सात) दिन कैदसमेत हुने ठहरी मिति २०७९।०३।१३ मा भएको फैसलाअनुरूप सो फैसला कार्यान्वयनका क्रममा गोरखा जिल्ला अदालतमा लगत पठाउनुका साथै यी रिट निवेदकका नाउँमा मिति २०७९।०३।०५ च.नं. ४७८ को पत्रबाट फैसलाको सूचनासमेत पठाइसकेको देखिन्छ । सोही फैसला कार्यान्वयनका क्रममा निजलाई प्रहरी वृत्त बालाजुले मिति २०७९।०३।१७ गते पक्राउ गरी सोही दिन काठमाडौं जिल्ला अदालतमा उपस्थित गराएप॑चात् अदालतको कैदी पुर्जी अनुसार निज कारागार कार्यालय, डिल्लीबजारमा कैदमा बसेको अवस्था छ । तसर्थ, रिट निवेदक अदालतबाट भएको अन्तिम फैसलाको कार्यान्वयनका क्रममा कैदमा बसेको देखिँदा सो थुना बेरितको, बदनियतपूर्ण र गैरकानूनी नदेखिने ।

रिट निवेदकउपर चलेको बैंकिङ कसुर मुद्दामा उच्च अदालत, पाटनबाट जारी भएको समाहान म्याद रीतपूर्वककै देखिएको र उक्त अदालतबाट मिति २०७९।०३।१३ मा भएको फैसला अन्तिमसमेत भई बसेको अवस्थामा कैद र जरिवानाबापत निजका नाउँमा रीतपूर्वक कैदी पुर्जी दिई कारागार कार्यालय डिल्लीबजारमा कैदमा रहेको देखिएकाले अदालतको फैसला अनुसार कैदमा रहेको कार्यलाई गैरकानूनी, बदनियतपूर्ण वा अनधिकृत र गैरकानूनी थुना भन्ने मिल्ने अवस्था नदेखिएकोले मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको रिट जारी गर्न मिलेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत - इन्द्रबहादुर कठायत
कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने
इति संवत् २०८० साल जेठ ५ गते रोज ६ शुभम् ।

३३

मा.न्या.श्री विक्षम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७७-CR-१३१९, ०७८-CR-०१२२, लागु

औषध ब्राउन सुगर, सविन लामा वि. नेपाल सरकार, विजय तामाङ वि. नेपाल सरकार

बरामदित लागु औषध ब्राउनसुगरको मात्रा २२ ग्राम ३६० मिलिग्राम रहेको देखिन्छ । प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा बरामदित लागु औषध निजहरूले सञ्चय गरी सेवन गर्नको लागि मात्र नभई बेचबिखनसमेत गरी रकम आर्जन गर्ने उद्देश्यले खरिद गरेको भन्ने बेहोरा खुलाएको देखिन्छ । यसरी बरामदित लागु औषधको परिमाण हेर्दा निज प्रतिवादीहरूले बिक्री प्रयोजनको लागिसमेत खरिद गरी ल्याएको भनी अधिकार प्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान पुष्टि हुन आएको छ । प्रतिवादीहरू दुवै जनाले बरामदित लागु पदार्थ हेरोइन खरिद गर्न रकम लगानी गरेको भन्ने कुरामा स्वीकार गरी अदालतमा आई बयान गरेका छन् । साथै सो बरामद गरिएको लागु औषध भारतको सुनौलीमा गई खरिद गरी ल्याएको भन्ने कुरा पनि स्वीकार गरेको देखिन्छ । प्रतिवादीले लगाएको जुत्ताको सोलभित्र लुकाई ल्याएको अवस्थामा बरामद भएको तथ्यलाई पनि निज प्रतिवादीले अन्यथा भनेको देखिँदैन । जुन तौरतरिकाबाट त्यति मात्रामा लागु औषध लुकाइ छिपाइ ल्याउने कार्य गरेका छन् निजहरूको सो कार्यले प्रतिवादीहरू लागु औषध सेवनबाहेक बिक्री व्यवहार गर्ने उद्देश्य पनि लुकेको सहज अनुमान गर्न सकिने ।

जहाँसम्म प्रतिवादीहरूको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदनमा "Looks Drowsiness, cannot walk on straight line" भन्ने बेहोरा उल्लेख छ सो बेहोराले यी प्रतिवादीहरूले तत्काल अवस्थामा लागु औषध सेवन गरेको भन्ने बेहोरा मात्र प्रमाणित हुन्छ, सोही आधारमा मात्र बरामदित परिमाणलाई अन्देखा गरी यी प्रतिवादीहरू विशुद्ध सेवनकर्ता हो भन्ने प्रमाणित हुँदैन । तसर्थ, यी प्रतिवादीहरूलाई लागु औषधको बिक्री वितरण कारोबारको कसुरमा लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४ को उपदफा (१)(छ)(१) बमोजिम जनही ५ वर्ष कैद र रु.५,०००।- जरिवाना

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

गर्ने गरी उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

प्रतिवादीहरू सबिन लामा र विजय तामाङलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ को (घ)(ड)र(च) बमोजिमको कसुरमा ऐ. ऐनको दफा १४(१)(छ)(१) अनुसार जनही ८ (आठ) वर्ष कैद र जनही रु.२०,०००।- (बिस हजार) जरिवाना हुने ठहन्याई सुरु रुपन्देही जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सजायको हकसम्ममा केही उल्टी गरी निज प्रतिवादीहरूलाई जनही ५ वर्ष कैद र रु.५,०००।- जरिवाना हुने गरी उच्च अदालत तुलसीपुर, बुटवल इजलासबाट मिति २०७७।०९।२१ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : मनिता गुरुङ

कम्प्युटर : विकेश गुरागाई

इति संवत् २०८० साल वैशाख २४ गते रोज १ शुभम् ।

३४

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७८-CR-०१४०, ०७८-CR-०१७४, ज्यानसम्बन्धी कसुर, प्रसाद रोका मगर वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. प्रसाद रोका मगर

कसैले कसैलाई निजको ज्यान मर्न सक्ने गरी नियतपूर्वक गम्भीर शारीरिक चोट वा क्षति पुऱ्याएकोमा तत्कालै ज्यान मरेको अथवा सोही चोटको परिणामस्वरूप पछि ज्यान मरेको अवस्थामा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा १७७ को व्यवस्था आकर्षित हुने देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी र मृतक बुवा छोराको नाताको भई बेलुकाको समयमा मृतकले मादक पदार्थ सेवन गरी झौँ-झगडा गरेको र स्वयम् मृतकले नै यी प्रतिवादीलाई खुकुरी प्रहार गर्न लागेको अवस्थामा छेउमा भएको काठको दाउराले टाउकोमा प्रहार गरेको देखिन्छ । कुनै प्रकारको हातहतियारले प्रहार गरेको समेत देखिँदैन । साथै, प्रतिवादीसँग मृतकलाई मार्नुपर्नेसम्मको कुनै प्रकारको पूर्वरिसइवी वा मनसाय भएको भन्ने कुरा पनि पुष्टि हुन

आएको पाइँदैन । यस परिवेशमा प्रतिवादीले जानीजानी नियतपूर्वक आफ्नै छोरालाई कर्तव्य गरी मारेको तथ्य पुष्टि नहुने ।

प्रतिवादीसँग मृतकको ज्यान लिने पूर्वइवी वा योजना नभए तापनि प्रतिवादीले मृतक छोरालाई टाउकोमा काठको दाउराले प्रहार गरेको स्वीकारै गरी बयान गरेको अवस्थाछ । मृतकको शव परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार मृतकको दायाँ र बायाँ काँधमा निलडाम रहेको, टाउकोको विभिन्न भागमा चोट रहेको तथा टाउकोको हड्डी फुटेको (Fracture of skull bone) भन्नेसमेत उल्लेख भएबाट प्रतिवादीले मृतकलाई पटकपटक प्रहार गरेको भन्ने देखिन्छ । प्रतिवादीले मृतकको टाउकोमा प्रहार गर्दा निजको टाउकोको हड्डी फुट्न गई सोही चोटको कारणबाट मृत्युसमेत भएको देखिन्छ । यसरी टाउकोको हड्डी फुट्ने गरी पटकपटक टाउकोजस्तो संवेदनशील अड्गमा प्रहार गर्दा निजको मृत्यु हुनसक्छ भन्ने कुरा सामान्य समझ भएको जोसुके व्यक्तिले पनि अनुमान गर्नसक्ने नै हुनुको साथै सोही चोटको कारणबाट नै मृतकको मृत्युसमेत भएको हुनाले प्रस्तुत वारदातलाई भवितव्यको संज्ञा दिन मिलेन । प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग पनि सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी प्रसाद रोकालाई मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा १७९ बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद र रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपियाँ) जरिवाना हुने ठहन्याई सुरु रोल्पा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने गरी उच्च अदालत, तुलसीपुरबाट मिति २०७७।१।१७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : मनिता गुरुङ

कम्प्युटर : विकेश गुरागाई

इति संवत् २०८० साल वैशाख २४ गते रोज १ शुभम् ।

३५

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७४-WO-०३७१, उत्त्रेषण,

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

सलिमा कक्षपती वि. भगवतिलाल कक्षपतीसमेत

निवेदक सलिमा कक्षपतीको पिता भगवतिलाल कक्षपति र तुलाबुबा यज्ञलाल कक्षपती दिने र ओरिएन्टल इन्डेप्रेनर्स कम्पनी प्रा.लि. लिने भई मिति २०६४०३१९०, र.नं. १७३७ग को राजीनामाद्वारा दाबीको कि.नं. ७८२ को ०-११-०१-० जग्गा हक हस्तान्तरण भएको भन्ने देखिन्छ। सो जग्गा पुनः ओरिएन्टल इन्डेप्रेनर्स कम्पनी प्रा.लि. दिने र लिने झुमा वैद्य भई मिति २०६४०१०२२ मा र.न. २८१३क द्वारा हकहस्तान्तरण गरेको भन्नेसमेत निवेदन बेहोरामा उल्लेख छ। रिट निवेदनमा उल्लिखित मिति २०६४०३१९०, र.नं. १७३७ग को राजीनामाको लिखत दर्ता बदर मुद्दा सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतमा अन्य अंशियारसमेतले दायर गरेकोमा दाबी नपुग्ने ठहर भई फैसला भएको देखिन्छ। सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतको उक्त फैसलाउपर उच्च अदालत पाटनमा पुनरावेदन परेकोमा सुरु अदालतको फैसला सदर हुने गरी फैसला भएको मा निज वादीहरूले यस अदालतमा मुद्दा दोहो-याइपाउँ निवेदन दिएकोमा अनुमति भई पुनरावेदनको रोहमा दर्ता भएको ०७३-CL-१००९ समेतको १६ थान मुद्दा मिति २०७९११११६ मा यस अदालतबाट समेत सदर हुने ठहर गरी फैसला भएको देखिन्छ। उक्त राजीनामाबाट हकहस्तान्तरण भएको दाबीको कि.नं. ७८२ को लिखत बदर भएको नदेखिने।

रिट निवेदकले सोही मिति २०६४०३१९०, र.नं. १७३७ग को राजीनामाको लिखतको सम्बन्धमा काठमाडौं जिल्ला अदालतमा मिति २०७३०४०१७ मा ०७३-CP-०२४३ को दूषित राजीनामा लिखत दर्ता बदर मुद्दा दायर गरेकोमा मिति २०७४१११०८ मा वादी दाबी नपुग्ने ठहर भई फैसला भएको देखिन्छ। निज रिट निवेदकले उक्त मुद्दासँगै दाबीको जग्गा रोककाको निवेदन दिएको देखिन्छ। उक्त जग्गा रोककाको निवेदनउपर सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३०४०२६ मा प्रतिउत्तर पर्ने र प्रमाण बुझन बाँकी

नै रहेकोले मुलुकी ऐन अ.बं. १७ १क. नं. बमोजिम जग्गा रोकका राख्न नमिल्ने भनी आदेश भएको देखिन्छ। काठमाडौं जिल्ला अदालतको सो आदेशउपर उच्च अदालत पाटनमा मुलुकी ऐन, अ.बं. १७ नं. को निवेदन परेकोमा मिति २०७३०११४ मा सदर भएको देखिन्छ। जग्गा रोकका राख्न नपर्ने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको आदेश सदर गर्ने गरेको उच्च अदालत पाटनको आदेशउपरसमेत चित्त नबुझाई आफ्नो अंश हकको संरक्षण गर्न भनी रिट निवेदक असाधारण उपचारको बाटोमार्फत यस अदालतमा मिति २०७४०१२८ मा प्रवेश गरेको देखिन्छ। यस अदालतमा प्रस्तुत रिट दर्ता भई विचाराधीन रहेको अवस्थामा मिति २०७४११०८ मा उल्लिखित दूषित राजीनामा लिखत दर्ता बदरसमेतका ६ थान मुद्दामा वादीदाबी नपुग्ने गरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको देखिन्छ। उक्त मुद्दाहरूबाट रिट निवेदकको दाबीको जग्गामा हक कायम हुन नसकेको।

रिट निवेदकले जग्गा रोकका राख्न माग गरेको कि.नं. ७८२ को ०-११-०१-० जग्गामा निजको अंश हक कायम नहुने गरी ०७३-CP-०२४३ को दूषित राजीनामा लिखत दर्ता बदर र ०७२-CP-२१६१ को अंश मुद्दासमेत काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट फैसला भइसकेको अवस्थामा उक्त जग्गा रोककाको औचित्यता तथा प्रयोजन नै समाप्त भइसकेको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत - कालिबहादुर साम्यु लिम्बु

कम्प्युटर : राधिका घोरासाङ्गे

इति संवत् २०८० साल असार ३ गते रोज १ शुभम्।

३६

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७३-WO-०१९२, उत्प्रेषण/परमादेश, अमितकुमार गुप्ता वि. आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौंसमेत

बक्यौता अन्तःशुल्क रिट निवेदक करदाताले मिति २०७२१११०५ मा बुझाएको भन्ने लिखित

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

जवाफ जिकिर आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. १ को रहेको पाइन्छ। सो सम्बन्धमा मिसिल संलग्न आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं क्षेत्र नं. १ ले तुला करदाता कार्यालय हरिहर भवन, ललितपुरलाई मिति २०७२।१।१०५, च.नं. १।१५ को दाखिला सम्बन्धमा जानकारी गराएको पत्र देखिन्छ। सो पत्रमा त्यहाँ कार्यालय अन्तर्गतका करदाता श्री बरुण वेभरेज प्रा.लि. (पान नं. ३०००४५४९५) को आन्तरिक राजस्व कार्यालय, क्षेत्र नं. १ बबरमहलको च.नं. २।७५, मिति २०६।७।०५।२४ मा निर्धारण भएको आ.व. २०६।०६।०७ को अन्तिम अन्तःशुल्क निर्धारण आदेशबापतको रकम र सोको मिति २०७।२।१।१०५ सम्मको विलम्ब शुल्कसमेत भौचर नं. १।६।४।४५४९, राजस्व शीर्षक नं. १।१।४।२।४ मा रु. १, १०,००,०००।- यस कार्यालयमा दाखिला गरेकोले सोको जानकारीको अनुरोध गरेको भन्ने बेहोरा उल्लेख गरेको पाइन्छ। उक्त पत्रबाट समेत करदाताले प्रस्तुत रिट निवेदनमा दाबी गरेको कर कार्यालयको आदेशउपरको अन्तःशुल्क बुझाएके देखिने।

अन्तःशुल्क अधिकृतको आदेशमा चित्त नबुझेमा करदाताले प्रशासकीय पुनरावलोकन तथा पुनरावेदन गर्नेसम्बन्धी व्यवस्था सोही ऐनको दफा १।९ मा गरेको पाइन्छ। उक्त दफा १।९ को उपदफा (१) मा अन्तःशुल्क अधिकृतले अन्तःशुल्क निर्धारण तथा असुली सम्बन्धमा गरेको निर्णयउपर चित्त नबुझेमा त्यस्तो सूचना पाएको मितिले तिस दिनभित्र प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि महानिर्देशकसमक्ष निवेदन दिनसक्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। यसै गरी, ऐ. दफाको उपदफा (६) मा म्यादभित्र महानिर्देशकले निर्णय नगरेमा, निर्धारित म्याद नाघेमा वा गरेको निर्णयउपर चित्त नबुझेमा त्यस्तो निर्णयको सूचना पाएको मितिले पैतिस दिनभित्र सम्बन्धित व्यक्तिले राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्न सक्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ। साथै, राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३।। को दफा ८ मा अधिकारक्षेत्रको प्रश्न,

बुझनुपर्ने प्रमाण नबुझेको वा बुझनु नहुने प्रमाण बुझेको प्रश्न, बाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नुपर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लङ्घन भएको प्रश्न वा गम्भीर कानूनी त्रुटिसम्बन्धी प्रश्नमा प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटि भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टने देखी सर्वोच्च अदालतले आफूसमक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेशउपर सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने छ भन्ने व्यवस्था रहेको छ। उल्लिखित व्यवस्थाहरूबाट अन्तःशुल्क अधिकृतबाट भएको आदेश तथा निर्णयउपर करदाताले प्रशासकीय पुनरावलोकनको निवेदन आन्तरिक राजस्व विभागमा दिनसक्ने, आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णयमा चित्त नबुझेमा राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्न सक्ने र न्यायाधिकरणको फैसलामा चित्त नबुझेमा पुनः पुनरावेदन अनुमतिको लागि सर्वोच्च अदालतमा निवेदन दिई अनुमति प्रदान भएमा पुनरावेदनको रोहमा मुद्दाको सुनुवाइ हुनेसम्मको साधारण उपचारको मार्ग प्रसस्त रहेको देखिन्छ। आफ्नो कुनै हक अधिकारमा आघात परेको वा पर्न सक्ने अवस्थामा साधारण उपचारको मार्ग पर्याप्त र प्रभावकारी रहेको अवस्थामा सोही साधारण उपचारको मार्ग अवलम्बन गर्नुपर्ने।

तुला करदाता कार्यालय हरिहरभवनबाट मिति २०७।२।१।०।१०, च.नं. २।३।। बाट बक्यौता रकम दाखिलाबारे जारी गरेको पत्रमा चित्त नबुझेमा अन्तःशुल्क ऐन, २०५।। बमोजिमको पुनरावेदकीय उपचारको बाटो प्रसस्त रहेको अवस्थामा रिट क्षेत्राधिकारमार्फत यस अदालतमा दायर भएको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत - कालिबहादुर साम्यु लिम्बु

कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०८० साल असार ३ गते रोज १ शुभम्।

३७

मा.न्या.श्री विश्वभरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७४-WO-० १८९, उत्त्रेषण, शिव

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

गिरी वि. कार्यकारी निर्देशक, नेपाल विद्युत् प्राधिकरण, रत्नपार्क, काठमाडौंसमेत

नेपाल विद्युत् प्राधिकरण कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ ले अड्गिकार गरेको सजाय तथा विभागीय कारबाहीको सम्बन्धमा विचार गर्दा, ऐ. विनियमावलीको विनियम १२७(२)(उ) भविष्यमा प्राधिकरणको सेवाको निमित्त अयोग्य ठहरिने गरी सेवाबाट बर्खास्त गर्नेसम्बन्धी सजाय गरेको पाइन्छ । उक्त खण्ड (उ) मा (क) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोग अदालतबाट अपराधी प्रमाणित भएमा, (ख) भ्रष्टाचार गरेमा, (ग) विदेशी मुलुकको स्थायी अनुमति लिएमा भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त विनियमावली नेपाल विद्युत् प्राधिकरण ऐन, २०४९ को दफा ३५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्राधिकरणले निर्माण गरेको पाइन्छ । नेपाल विद्युत् प्राधिकरण ऐन, २०४९ विद्युत् उत्पादन, प्रसारण र वितरणलाई सक्षम, भरपर्दो र सर्वसुलभ गरी विद्युत् आपूर्ति गर्ने व्यवस्था गर्न नेपाल विद्युत् प्राधिकरण स्थापना र सञ्चालन गर्न बनेको देखिन्छ । यस ऐनको कुनै पनि व्यवस्थाले नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६ बमोजिमको नक्कली शैक्षिक प्रमाणपत्रको आरोपमा भ्रष्टाचारजन्य कसुरको टिप्पणी आदेशकै भरमा कसुरदार कायम गरी सेवाबाट बरखास्त गर्ने गरी अछित्यारी दिएको देखिँदैन । सोही ऐन अन्तरगत मूलतः कार्यविधिगत एवम् ऐनको व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्न बनेको विनियमावलीमा भ्रष्टाचारको कसुरमा कारबाही गर्ने, सजाय गर्ने अधिकार प्रत्यर्थी नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई हुने स्थिति नै रहन सक्ने हुँदैन । मूल ऐनमा नै त्यस्तो कारबाही र सजाय हुने कुनै अछित्यार प्राप्त नभएको स्थितिमा सो ऐनले प्रदान गरेको अछित्यारबाट निर्मित विनियमावलीमा कर्मचारीउपर भ्रष्टाचार मुद्दामा अनुसन्धान गर्ने, कारबाही गर्ने तथा सजाय गर्ने अछित्यार प्राप्त हुन सक्दैन । उल्लिखित नेपाल विद्युत् प्राधिकरण

कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ को विनियम १२७(२)(उ)(ख) को भ्रष्टाचार गरेमा भन्ने व्यवस्था आरोपित भ्रष्टाचार कसुरको अनुसन्धान र कसुरदार कायम गर्नेभन्दा पनि सक्षम एवम् साधिकार न्यायिक निकायबाट भ्रष्टाचार कसुर ठहर भई सजायसमेत भएको अवस्थामा विद्युत् प्राधिकरणले गर्ने विभागीय सजाय भनी बुझनुपर्ने ।

वस्तुतः नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले आफ्ना कर्मचारीले पेस गरेको निजको शैक्षिक प्रमाण पत्रउपर जाँच परीक्षण गर्दा केही त्रुटि तथा नक्कली रहेको आशङ्का देखिन आएमा सम्बन्धित अछित्यार प्राप्त निकायमा अनुसन्धानको लागि लेखी पठाउनसम्म सक्ने नै देखिन्छ । अछित्यारी नै नभएको विषयमा कुनै पनि निकायले क्षेत्राधिकार ग्रहण गर्नु संविधानवाद र विधिको शासनको प्रतिकूल हुन जाने हुन्छ । संविधान, कानून र न्यायको मान्य सिद्धान्तको सीमामा रहनु प्रत्येक कानूनद्वारा निर्मित निकायको प्राथमिक कानूनी कर्तव्य हो । क्षेत्राधिकारको अभावमा प्रत्यर्थी नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबाट भएको कार्य प्रथम दृष्टिमा नै बदरयोग्य देखिँदा अरू कार्यविधिगत प्रश्नमा प्रवेश गरिरहन नपर्ने ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणबाट नक्कली शैक्षिक प्रमाण पत्र रिट निवेदकले पेस गरी लाभ लिई भ्रष्टाचार गरेको भनी आफैले टिप्पणी उठाई कार्यकारिणी निर्देशकबाट सदर गरी रिट निवेदकलाई प्राधिकरणको सेवामा भविष्यमा अयोग्य हुने गरी सेवाबाट हटाउने गरी मिति २०७४।०१।१९ मा गरेको निर्णय र सोसँग सम्बन्धित पत्रहरूसमेतमा अधिकार क्षेत्रको त्रुटि देखिँदा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । साथै, नेपाल विद्युत् प्राधिकरणको उक्त मितिको निर्णय बदर गरिएकोले रिट निवेदक शिव गिरीलाई निजले अनिवार्य अवकाश पाउने उमेरको हदसम्मको मिति कायम गरी निजले कानूनबमोजिम प्राप्त गर्ने तलब भत्ता, सुविधासमेत दिनु भनी विपक्षी नेपाल विद्युत्

प्राधिकरणको नाउँमा परमादेश जारी हुने।
 इजलास अधिकृत - कालिबहादुर साम्यु लिम्बु
 कम्प्युटर : राधिका घोरासाङ्गे
 इति संवत् २०८० साल असार ३ गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं.२

३८

**मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.
 श्री सुष्मालता माथेमा, ०७८-WH-०२९९,
 बन्दीप्रत्यक्षीकरण, देवीसरा गुरुडङ वि. वडा प्रहरी
 कार्यालय, वैदाम, कास्कीसमेत**

वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी यिनै निवेदक देवीसरा गुरुडङ भएको बैंकिङ कसुर मुद्दामा निज प्रतिवादीलाई बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ३(ग) बमोजिमको कसुरमा दफा १५(१) बमोजिम जाहेरवालाको बिगो भराई १० दिन कैद तथा रु. २५,५०,०००। जरिवाना हुने भनी उच्च अदालत पोखराबाट फैसला भएको देखियो। उच्च अदालत पोखराबाट फैसला भएको फैसला कार्यान्वयनको सिलसिलामा निवेदक / प्रतिवादीलाई कैदी पुर्जीसमेत दिई हाल थुनामा राखिएको पाइयो। यसरी साधिकार अदालतबाट भएको फैसला अनुसार थुनामा राखिएको देखिँदा निजलाई गैरकानूनी रूपमा बन्दी बनाएको भनी सम्झन नमिल्ने।

रिट निवेदकले बैंकिङ कसुरसम्बन्धी मुद्दामा बेरितसँग म्याद तामेल गरिएकाले कानूनबमोजिम प्रतिवादको अवसर नपाएको भनी जिकिर लिएको देखिन्छ। निवेदक देवीसरा गुरुडले जिल्ला प्रशासन कार्यालय कास्कीबाट मिति २०६७/८/१९ मा लिएको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा निजको वतन पोखरा महानगरपालिका वडा नं. २९ भन्ने उल्लेख भएको पाइयो। निवेदकउपर उच्च अदालत पोखरामा चलेको बैंकिङ कसुर मुद्दामा म्याद जारी हुँदा “कास्की जिल्ला पोखरा महानगरपालिका वडा नं. ३२ बस्ने

देवीसरा गुरुड” भनी उल्लेख भएको तथा म्याद तामेल गर्दा वडा नं. ३२ का साक्षी र वडाध्यक्षलाई साक्षी / रोहबरमा राखी मिति २०७८/५/२५ मा म्याद तामेल गरेको देखियो। उक्त म्याद तामेलीको बेहोरामा “यसैबमोजिमको म्यादवाला मानिस देवीसरा गुरुड घरमा फेला नपरेकोले निजको नाउँको म्याद बुझिलाई” भनी म्यादवालाकी छोरी वर्ष ३० की शोभा गुरुड भन्ने उल्लेख गरी म्याद बुझेको देखिन्छ। तर पोखरा महानगरपालिका वडा नं. २९ को वडा कार्यालयले मिति २०७८/११/१८ मा प्रमाणित गरेको निवेदकको पारिवारिक विवरणबाट देवीसरा गुरुडको छोरी शोभा गुरुड नाम गरेकी व्यक्ति रहेको भन्ने देखिँदैन। शोभा गुरुड म्यादवाला देवीसराको छोरी हुन् भन्ने तथ्य नै स्थापित हुन नआएको र वडा नं. २९ भनी वतन उल्लेख भएका व्यक्तिको नामको म्याद वडा नं. ३२ मा तामेल गरेको देखिएको हुँदा सो तामेली म्यादलाई रीतपूर्वक तामेल भएको भनी मान्न मिल्ने देखिँदैन। यसरी तामेल भएको म्यादलाई रीतपूर्वक तामेल भएको र सो म्यादका आधारमा सुनुवाइको उचित मौका प्रदान गरिएको भन्ने देखिएन। प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त अनुसार प्रतिवादीलाई सुनुवाइको मौका कानूनबमोजिम प्रक्रिया पूरा गरेर दिइनु आवश्यक हुन्छ। तर उच्च अदालतबाट मुद्दामा कारबाही हुँदा सुनुवाइको मौका दिने कुरामा त्रुटि गरेको देखिने।

निवेदक देवीसरा गुरुडको नाउँको म्याद मिति २०७८/५/२५ मा बेरितसँग तामेल भएको देखिँदा सो म्याद र सोका आधारमा उच्च अदालत पोखराबाट मिति २०७८/११/११ मा भएको फैसलासमेतका काम कारबाही र निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिएको छ। अब निवेदक देवीसरा गुरुडलाई सम्बन्धित कारागारबाट तत्काल डिकाई निजको बयान लिने, थुनछेक आदेश गर्ने, प्रमाण बुझेलगायतका जे जो प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्छ पूरा गरी पुनः कानूनबमोजिम मुद्दामा फैसला गर्नु भनी उच्च अदालत पोखराको नाममा परमादेश जारी हुने ठहर्छ। उपर्युक्त अनुसार

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

न्यायिक प्रक्रियाको सन्दर्भमा निवेदकले कानूनी उपचार पाउने नै भएकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिरहन नपर्ने ।

इजलास अधिकृत :- भेषराज कोइराला

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल असार २९ गते रोज ३ शुभम् ।

३९

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री सुष्मालता माथेमा, ०७७-WO-११७८, उत्प्रेषणसमेत, डा. दोजराज खनाल वि. उपकुलपति, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरसमेत

रिट निवेदक डा. दोजराज खनालले थाइलैण्ड, बैंकक स्थित Asian Institute of Technology (AIT) बाट सन् १९९७ मा Bioprocess Technology मा एम.एस्सी. उपाधि प्राप्त गरेको देखिन्छ । उक्त उपाधि पशु चिकित्सा विज्ञानसँग सम्बन्धित स्नातकोत्तर तहको उपाधि हो भन्ने मानेर Veterinary विषयको एम.एस्सी. सरहको उपाधि हो भनी त्रिभुवन विश्वविद्यालय, उपाधि मान्यता तथा समकक्षता निर्धारण समितिबाट मिति २०७२/७/२२ मा समकक्षता निर्धारण भएकोसमेत देखिन्छ । उक्त मिति २०७२/७/२२ को निर्णय कुनै तवरबाट बदर-बातिल भएको देखिँदैन । निवेदकलाई आ.व. ०६३/०६४ मा वैज्ञानिक (S3) बाट वरिष्ठ वैज्ञानिक (S4) पदमा बढुवा गरिँदा Asian Institute of Technology (AIT) बाट प्राप्त गरेको उल्लिखित उपाधिलाई Veterinary Science सम्बन्धी Master Degree (M.Sc.) भनी अङ्क गणना गरी बढुवा गरेकोसमेत देखिन्छ । स्नातकोत्तर तहको यही उपाधिको आधारमा रिट निवेदक दोजराज खनालले सन् २००३ मा जापानको यामागुची विश्वविद्यालयबाट Clinical Veterinary Science विषयमा विद्यावारिधि उपाधि हासिल गरेको तथ्यमा विवाद छैन । निवेदकको Asian Institute of Technology (AIT) बाट प्राप्त गरेको उल्लिखित उपाधि Veterinary Science

Related Degree हो भन्ने कुरा उल्लेख गरी उक्त संस्थाले प्रमाणित गरी पठाएको कुरा मिसिल सामेल रहेको कागजातबाट समेत देखियो । प्रत्यर्थी नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्ले २०७३ सालमा बढुवा सम्बन्धमा निर्णय गर्दासमेत निवेदकको उक्त शैक्षिक उपाधिलाई मान्यता प्रदान गरेको (अङ्क गणना गरेको) देखिने ।

रिट निवेदकले सन् १९९७ मा स्नातकोत्तर तहको शैक्षिक उपाधि प्राप्त गरेको र २०६३ सालमा एस ३ तहबाट एस ४ तहमा बढुवा गर्दा यही शैक्षिक योग्यतालाई मान्यता प्रदान गरिएको लामो समयपछि आएर मात्र सामान्य प्राविधिक कारण अगाडि सारेर निज दोजराज खनाललाई एस ५ तहको मुख्य वैज्ञानिक पदमा बढुवा हुनबाट वज्चित गर्न खोजिएको देखिन्छ । शैक्षिक योग्यताको समकक्षता निर्धारण गर्ने आधिकारिक निकाय त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट एक पटक समकक्षताको सम्बन्धमा निर्णय गरिसकेपछि पुनः पटक पटक अर्को अर्को निर्णय गर्ने कुराको उचित वा मनासिब औचित्य खुलाइएको देखिँदैन । प्रत्यर्थी विश्वविद्यालयको समकक्षता निर्धारणसम्बन्धी समितिले मिति २०७७/१२/२६ मा निर्णय गर्दा “मिति २०७२/७/२२ च.न. १८८३ को पत्रद्वारा प्रदान गरिएको समकक्षताको पत्रमा दोजराज खनालले प्राप्त गरेको शैक्षिक उपाधि (Master of Science) उल्लेख गर्दा त्रुटि भएकोले उक्त पत्रलाई खारेज गरेर निजको प्राप्त उपाधिलाई नै समावेश गरी नयाँ समकक्षताको पत्र प्रदान गर्ने निर्णय गरियो” भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । तर यसरी निर्णय गर्नुपूर्व रिट निवेदकलाई सुनुवाइको उचित अवसर प्रदान गरेको देखिएन । तसर्थ, प्रक्रियागत दृष्टिले हेर्दा पनि प्रत्यर्थीहरूको काम कारबाही तथा निर्णय मनासिब नदेखिने ।

रिट निवेदक डा. दोजराज खनालले यही समकक्षता निर्धारण र बढुवासम्बन्धी विषयलाई लिएर यस अदालतमा ०७३-WO-०३९३ को तथा ०७३-WO-०५४४ को रिट निवेदन दायर गरेको र

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

यस अदालतबाट मिति २०७६/७/१७ मा उत्प्रेषण तथा परमादेशसमेतका आदेशहरू जारी भएको पाइयो । यसरी जारी गरिएको आदेशपश्चात् प्रत्यर्थी विश्वविद्यालयबाट पशु चिकित्सा विज्ञान विषय विज्ञ डा. यमबहादुर गुरुङ र डा. शम्भु शाहबाट राय लिइएको देखिन्छ । निज विज्ञहरूले मिति २०७७/१०/२५ मा दिएको रायमा लब्धाङ्क पत्रमा उल्लिखित विषयहरू पशु चिकित्सा विज्ञान विषयसँग उपयोगी र सम्बन्धित देखिएको, Bioprocess Technology पशु चिकित्सा विज्ञान विषयसँग सम्बन्धित भएको बेहोरा उल्लेख गरेको पाइयो । तर पनि यस अदालतबाट जारी गरिएको परमादेश तथा विषयविज्ञको रायसमेतको तात्पर्य वा मर्मसङ्गत असङ्गत हुने गरी काम कारबाही गर्दै प्रत्यर्थीहरूले रिट निवेदकलाई जसरी पनि बढुवा हुन नदिने गरी प्राविधिक र अतार्किक कालतिरोहित आधारहरू अगाडि सारेको देखियो । यस प्रकारको काम कारबाहीलाई उचित मान्न नसकिने ।

रिट निवेदक डा. दोजराज खनालले Asian Institute of Technology, Bangkok बाट सन् १९९७ मा हासिल गरेको शैक्षिक उपाधिलाई पशु चिकित्सा विज्ञान विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधिसरह मान्यता (समकक्षता) प्रदान गर्नुपर्ने अवस्था देखियो । सो कुराको प्रतिकूल हुने गरी भएका प्रत्यर्थी त्रि.वि.वि. उपाधि मान्यता तथा समकक्षता निर्धारण समितिको मिति २०७७/१२/२६ को निर्णय, मिति २०७८/१/२२ को पत्र, मिति २०७८/१/२९ को गोरखापत्रमा प्रकाशित सूचनालगायत निज रिट निवेदकलाई विवादित एस ५ तहमा बढुवा हुनबाट वज्चित गर्ने गरी प्रत्यर्थीहरूबाट भए गरिएका सबै निर्णय, पत्राचारसमेतका काम कारबाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिएको छ । अब, मिति २०७३/६/८ को बढुवा सूचनाबमोजिम मुख्य वैज्ञानिक (एस ५) पदमा बढुवाका लागि सिफारिस गरिएका रिट निवेदक डा. दोजराज खनाललाई यो आदेशको जानकारी पाएको मितिले १५ (पन्थ्र) दिनभित्र २०७३ सालमा

बढुवा हुने भएको मितिबाट नै निजको ज्येष्ठता कायम हुने गरी बढुवा नियुक्ति दिनु दिलाउनु भनी नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्समेतका प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा नेपालको संविधानको धारा १३३ को उपधारा (२) र (३) बमोजिम परमादेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत - भेषराज कोइराला

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल भदौ १५ गते रोज ४ शुभम् ।

४०

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री सुष्मालता माथेमा, ०७५-WO-०७९९, उत्प्रेषणसमेत, सरिता गिरी वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, काठमाडौँसमेत

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ को नियम ३ सप्तित अनुसूचीमा यस प्रकारको आयोजनाका लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको देखिन्छ । सो अनुसारको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गरिएको तथ्यमा विवाद छैन । यस अवस्थामा नियमले अनिवार्य नतुल्याएको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरिएको हुनुपर्दछ भन्ने निवेदन जिकिर मनासिब देखिँदैन । विवादित आयोजना नेपाल भारत विद्युत् व्यापार तथा प्रसारण लाइन निर्माण गर्नेसम्बन्धी राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना हो भन्ने देखिन्छ । आयोजनाअन्तर्गत पर्ने ढल्केवर-झनरुवा खण्डको ४९८ वटा टावरहरूमध्ये ४९० वटा टावरको निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेको र केवल ८ वटा टावर मात्र निर्माण गर्न बाँकी रहेको भन्ने देखिन्छ । आयोजनाका लागि लगभग १८ अर्ब रुपियाँ खर्च भइसकेको छ भन्ने पनि प्रत्यर्थी विद्युत् प्राधिकरणको जिकिर रहेको पाइयो । यसरी लगभग कार्य सम्पन्न भइसकेको र केवल ८ वटा टावर निर्माण कार्य सम्पन्न हुन बाँकी रहेको अवस्थामा अन्यथा पर्याप्त कारण र आधारको अभावमा अहिले आएर प्रसारण लाइनको रुट परिवर्तन गर्नु भनी आदेश जारी

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

गर्नु मनासिब नदेखिने ।

अतः हेटौंडा-ढल्केबर-इनरुवा ४०० के.भि.
विद्युत् प्रसारण लाइन निर्माणको कारणबाट गम्भीर
रूपमा वातावरणीय क्षति हुने र वातावरण र विकास
कार्यबिच अनुचित तवरबाट असन्तुलन पैदा हुने
अवस्था नदेखिएको, टावर निर्माणको कारणबाट
असर पर्ने व्यक्तिहरूलाई कानूनबमोजिम क्षतिपूर्ति
प्रदान गरिने भएको र रिट निवेदकसहित स्थानीय
जनताको हकहितमा अनुचित तवरबाट आघात पुन्ने
अवस्था रहेकोसमेत नदेखिएको हुँदा रिट निवेदकको
मागबमोजिम उत्प्रेषण तथा परमादेशको आदेश जारी
गरिरहन नपर्ने

राज्यले व्यक्तिको निजी सम्पत्ति सार्वजनिक
प्रयोजनका लागि प्राप्त गर्दा वा उपयोग गर्दा उचित/
मनासिब क्षतिपूर्ति दिनु आवश्यक हुन्छ । उचित
क्षतिपूर्ति प्रदान नगरी व्यक्तिको सम्पत्ति प्राप्त वा
उपभोग गर्नु कानूनअनुकूल हुँदैन । नेपालको संविधान,
जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ तथा विद्युत्सम्बन्धी ऐन
नियमहरूले पनि उचित क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने व्यवस्था
गरेको देखिन्छ । उल्लिखित कानूनहरूको समुचित
रूपमा अनुसरण/पालना गर्नु अनिवार्य नै छ । त्यसैले
विवादित आयोजनाको विद्युत् प्रसारण लाइन, टावर
आदि निर्माण गरिएको कारणबाट असर पर्ने व्यक्तिलाई
उचित क्षतिपूर्ति प्रदान गर्नु अनिवार्य भएकाले विवादित
आयोजनाबाट प्रभावित भएका/हुने व्यक्तिहरूलाई पुग्न
गएको वा पुग्न जाने क्षतीको यथाशक्य चाँडो विवेकपूर्ण
तवरबाट मूल्याङ्कन गरी तथा कानूनबमोजिम
छिटोछरितो रूपमा क्षतिपूर्ति निर्धारण गरी वास्तविक
रूपमा प्रभावितहरूलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनु
नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसमेतका प्रत्यर्थीहरूको
कानूनी जिम्मेवारी नै रहेको छ । सो कुराका लागि
प्रत्यर्थी तयार रहेको र क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने प्रक्रिया
अगाडि बढाएकोसमेत देखिँदा क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने
सम्बन्धमा समेत अहिले अन्यथा आदेश जारी गरिरहन

परेन । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत - भेषराज कोइराला

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल असार २१ गते रोज ३ शुभम् ।

४९

**मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री
सुष्मालता माथेमा, ०७४-CR-१२६८, ठगी, नेपाल**
सरकार वि. कोपिला पोखरेल

जाहेरवाला सुविन श्रेष्ठले म र मेरो श्रीमती
सरिता श्रेष्ठबिच भएको सम्बन्ध विच्छेद मुद्दा मिलाउँछु
भनी मबाट तेह लाख रुपियाँ रकम लिएको र भने
अनुसार मुद्दा नमिलाएका कारण रकम फिर्ता मान्न
जाँदा उल्टै धम्की दिएकोले ठगीमा कारबाही गरिपाउँ
भनी जाहेरी दिएको र सोही तथ्यलाई स्वीकार
गरी अदालतमा बकपत्र गरेको देखिन्छ । प्रतिवादी
कोपिला पोखरेलले मौका तथा अदालतमा बयान
गर्दा मेलमिलाप गराउने र आठ लाख रकम सरिता
श्रेष्ठलाई दिने गरी रकम लिएको तथ्य स्वीकार गरी
ठगीको अपराध गरेको तथ्यमा इन्कार रही बेहोरा
लेखाएको पाइयो । रकम लिने कार्य बैंकको चेकमार्फत
भएको देखिएको छ । प्रतिवादीले मौका र अदालतमा
गरेको बयानबाट जाहेरवालाबाट रकमसम्म लिएको र
फिर्ता गर्न विविध कारणबाट नभ्याएको भन्ने उल्लेख
गरेको देखिन्छ । रकम लिने दिने कार्य र सोसम्बन्धी
प्रतिवादीको भनाइतर्फ दृष्टिगत गर्दा ठगी गर्ने उद्देश्यले नै
रकम लिएको भन्ने देखिँदैन । जाहेरवाला र प्रतिवादीका
बिच देवानी दायित्व प्रकृतिको व्यवहार भएको देखिएको
हुँदा ठगीको कसुरतर्फ सफाइ दिने गरी भएको हदसम्म
उच्च अदालतको फैसला मनासिब नै देखियो । तर
जाहेरवाला र प्रतिवादीका बिच भएको कारोबार लेनदेन
प्रकृतिको देखिएको हुँदा यस प्रकारको विवादमा
मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा
४२ बमोजिम सरोकारवालालाई झिकाई निजले मुद्दा
सकार गरेमा यही मिसिलबाट कानूनबमोजिम कारबाही

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

किनारा गर्नुपर्ने हुन्छ । सोबमोजिम गर्ने गरी फैसला नगरेको हदसम्म उच्च अदालतको फैसला त्रुटिपूर्ण देखिने ।

अतः उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४/७/१९ को फैसला केही उल्टी भई प्रस्तुत मुद्दाका जाहेरवाला र प्रतिवादीबिच भएको व्यवहार लेनदेन प्रकृतिको देखिएको हुँदा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ४२ बमोजिम सरोकारवालालाई झिकाई निजले मुद्दा सकार गरेमा यही मिसिलबाट कानूनबमोजिम कारबाही किनारा गर्नु भनी सुरु मिसिल साथै राखी काठमाडौं जिल्ला अदालतमा लेखी पठाइदिने ।

इजलास अधिकृत :- शारदा फुयाल

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०८० साल असार ६ गते रोज ४ शुभम् ।

४२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७७-WO-०१६५, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, नवराज गुरुडङ वि. समरी जनरल सैनिक अदालत, जंगी अड्डा, भद्रकाली, काठमाडौंसमेत

रिट निवेदकहरूउपर नेपाली सेनाको विभिन्न पदहरूमा २०७४ सालमा विज्ञापित पदहरू पूर्तिको क्रममा योग्यता नपुगेका तथा मापदण्ड नपुगेका उम्मेदवारहरूलाई नियुक्त गर्न अनुचित र गैरकानूनी रूपमा सिफारिस गर्ने कार्यमा संलग्नता रहेको भन्ने कसुरमा सैनिक ऐन, २०६३ बमोजिमको कसुरमा कसुरको अनुसन्धान तथा तहकिकात गर्न कोर्ट अफ इन्क्वायरी गठन गरिएको, अनुसन्धान छानबिन भएको, समरी सैनिक अदालतमा अभियोजनपत्र दायर भएको, सुनुवाइ गरिएको, सो अदालतबाट निज रिट निवेदकहरूसमेतका प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार ठहर गरिएको, सोउपर रिट निवेदक प्रतिवादीहरूको तर्फबाट सैनिक विशेष अदालतमा पुनरावेदन दायर गरिएको र पुनरावेदन तहबाट पनि निजहरूलाई कसुरदार ठहर गरी सजाय गरिएको देखिन्छ । सैनिक विशेष

अदालतबाट भएको फैसला अन्तिम भएर रहेकोसमेत देखियो । यसरी कानूनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी तह तह अदालतबाट भएको फैसलाउपर यस अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकारअन्तर्गत रिट निवेदन परेको देखिने ।

नेपालको संविधान, सैनिक ऐन, २०६३ लगायतका कानूनबमोजिम गठित विशिष्टीकृत तह-तहका अदालतबाट भएका काम कारबाही र निर्णयउपर केही सीमित अवस्थामा यस अदालतबाट असाधारण क्षेत्राधिकारबाट न्यायिक उपचार प्रदान गर्न सकिन्छ । यस प्रकारबाट न्यायिक उपचार प्रदान गरिएका केही दृष्टान्तहरू पनि अवश्य नै छन् । अधिकारक्षेत्र, हकदैया, हदम्याद वा गम्भीर अन्यायको अवस्थामा सैनिक विशेष अदालतलगायतका विशिष्टीकृत अदालतबाट भएका फैसलाउपर पनि यस अदालतबाट सुनुवाइ गरी न्यायिक उपचार प्रदान गर्नुपर्ने अवस्था रहन्छ । तर त्यस प्रकारको विशेष अवस्था प्रमाणित हुन नआएसम्म तह-तह अदालतबाट सुनुवाइ गरी अन्तिम भई बसेको फैसलाको अन्तरवस्तुमा प्रवेश गरी यस अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकार प्रयोग गरी तथ्यको निरूपण र न्यायिक परीक्षण गर्नु मनासिब हुँदैन । रिट निवेदकहरूउपर सैनिक ऐनबमोजिम भए गरिएको अनुसन्धान, छानबिन, अभियोजन तथा फैसलाको विषयलाई लिएर अहिले यस अदालतबाट असाधारण क्षेत्राधिकारको प्रयोग गरी उपचार प्रदान गर्नुपर्नेसम्मको उचित वा पर्याप्त कारण निवेदकहरूले खुलाउन सकेको देखिएन । अधिकारक्षेत्र, हकदैया, हदम्याद वा गम्भीर अन्यायको अवस्था विद्यमान छ भनी निवेदकहरू पक्षबाट तथ्ययुक्त रूपमा खुलाउन/ देखाउन सकेको पनि पाइएन । निवेदकहरूउपर चलाइएको मुद्दामा प्रतिवादको अवसर प्रदान गरिएको, कानून व्यवसायीबाट सल्लाह लिने अवसर प्रदान गरिएको, बयान लिने, प्रमाण बुझनेलगायतका कानूनको उचित प्रक्रिया पूरा गरिएको र कानूनबमोजिम गठित अधिकारप्राप्त अदालतबाट तह-तह सुनुवाइ गरी फैसला

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

भएको देखिन्छ । यस अवस्थामा निवेदन मागबमोजिम रिट क्षेत्राधिकारबाट पुनः न्यायिक परीक्षण गरी उपचार प्रदान गर्नु मनासिब नदेखिने ।

निवेदकहरूलाई कसुरदार ठहर गर्ने गरी समरी जनरल सैनिक अदालत तथा सैनिक विशेष अदालतबाट कानूनबमोजिम फैसला भएको देखिएको, सो फैसला अन्तिम भएको, विवादित फैसलाको कारणबाट रिट निवेदकहरूको कुनै प्रकारको मौलिक हक अधिकारमा कानूनप्रतिकूल तवरबाट अनुचित रूपमा बन्देज लगाएको भन्ने पनि नदेखिएको, र विवादित फैसलामा अधिकारक्षेत्र, हकदैया, हदम्याद वा गम्भीर अन्यायको अवस्था विद्यमान छ भनी मान्न सकिने अवस्थासमेत नदेखिएको हुँदा निवेदन मागबमोजिम कुनै प्रकारको रिट आदेश जारी गरिरहनु परेन । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत :- रुद्रप्रसाद अर्याल

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल असार २९ गते रोज ३ शुभम् ।

४३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७२-CL-००४४, ०७२-CL-००४५, निषेधाज्ञा, मनराजी दास वैरागी वि. धर्मी दास वैरागी, तेजुलाल चौधरी वि. धर्मी दास वैरागी

पातो गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थित पातो गुठीको नाउँमा दर्ता रहेको जम्मा ज.वि. १८-१८-१३ र हरिपुर गा.वि.स. वडा नं. ७ स्थित चकदह गुठी राधाकृष्ण भगवान्नको नाउँमा दर्ता रहेको ज.वि. ६-१९-२-१/२ समेत गरी जम्मा ज.वि. २५-१७-१५१/२ जग्गा पातो र चकदह गुठीको नाउँमा रहेको कुरामा विवाद देखिँदैन । गुठी सञ्चालक समितिको मिति २०७९/८/९ गतेको निर्णयबमोजिम राधाकृष्ण प्रणामी मन्दिर सञ्चालक समितिका अध्यक्ष पुनरावेदक मनराजी दास चौधरी र तेज महाविद्यालयका सञ्चालक तेजुलाल चौधरीबिच गुठीको जग्गाहरू शैक्षिक प्रयोजनका लागि कुत बहालमा लिने दिने भनी लिखित सम्झौता भएको

देखियो । यसरी लिएको जग्गामा पोखरी खन्नेजस्ता कार्य भइरहेको तथ्य मिसिल संलग्न कागजातबाट देखियो । उक्त पातो गुठी र चकदह गुठीको विषयमा सप्तरी जिल्ला अदालतमा विचाराधीन CP-१९९ नं. को धर्मलोप मेटाई चेला महन्त कायम गरिपाउँ भन्ने मुद्दा र सोही अदालतमा विचाराधीन रहेको CG-०७६ नं. को जालसाजी मुद्दाको निराकरण नभएसम्म सो जग्गा अन्यथा उपयोगमा ल्याउनु मनासिब हुँदैन । यस स्थितिमा प्रत्यर्थीहरूबिच आपसमा भएको सम्झौता अनुसार सार्वजनिक सम्पत्तिको रूपमा रहेको यस प्रकारको जग्गामा पोखरी खन्नेलगायत अन्य तवरबाट उपयोग गर्न नमिल्ने ।

अतः सप्तरी जिल्ला अदालतमा विचाराधीन (हाल मुलताबीमा रहेको) भनिएको धर्मलोप मेटाई चेला महन्त कायम मुद्दा तथा जालसाजी मुद्दाबाट नै हकदाबीसम्बन्धी प्रश्नहरूको निरूपण हुन सक्ने भएकाले विवादित कुल २५-१७-१५१/२ जग्गामा पोखरी खन्नेजस्ता कार्य नगर्नु नगराउनु भनी निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरेको पुनरावेदन अदालत राजविवाजको मिति २०७९/१२/२० को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत :- शारदा फुयाल

कम्प्युटर अपरेटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल असार २९ गते रोज ४ शुभम् ।

४४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७३-WO-०६१३, उत्प्रेषण, राजन नापित वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत

निवेदक राजन नापितले आफ्ना बाबु कृष्ण नापितउपर ३ भागको १ भाग अंश दिलाइपाउँ भनी मिति २०६६/११/१६ मा अंश मुद्दा दायर गरेको पाइयो । यसपछि निज राजन नापितले र.नं. ४६१३(ग) मिति २०६७/३/६ को लिखतबाट भक्तपुर जिल्ला, मध्यपुर ठिमी नगरपालिका वडा नं. ९ भुलाखेल टोल स्थित स्ववासी घरजग्गा पूर्व शिवजी नापितको घर र

कान्छा प्रजापतिको घर, पश्चिम दशलक्ष्मी प्रजापतिको घर, उत्तर बाटो, दक्षिण सार्वजनिक ढलापात यति चारकिल्लाभित्रको उत्तर दक्षिण लम्बाइ पूर्वपश्चिम दुवैतर्फ २८ फिट ७ इन्च पूर्वपश्चिम चौडाइ उत्तर दक्षिण दुवैतर्फ १० फिट ३ इन्च भएको ३ नाले ३ तल्ले पक्की झिँगटी घर र चर्चेको लिगापातसमेत अंशबापत बुझी लिई अंश छोडपत्रको कागज गरिएको पाइयो। मिति २०६६/३/२ को मिति उल्लेख गरिएको लेनदेनको लिखत मिति २०६८/३/१६ मा लेनदेन मुद्दाको फिरादपत्र दायर भएपछि मात्र प्रकाशमा आएको देखिन्छ। सो लिखत प्रकाशमा आउनुपूर्व (लेनदेन मुद्दा दायर हुनुपूर्व) नै रिट निवेदक राजन नापितले मिति २०६७/३/६ मा आफ्नो अंश छुट्याई अलग बसेको देखिन्छ। यसरी रिट निवेदक अंश लिई भिन्न भइसकेपछि निजको अंश भागको घरजग्गाबाट उल्लिखित लेनदेनको बिगो भराइदिने गरी काम कारबाही भएको पाइने।

विवादित लेनदेन व्यवहार राजन नापित तथा कृष्ण नापित एकाघर सगोलमा नै रहेको अवस्थामा सगोलको घर व्यवहार चलाउन भए-गरिएको व्यवहार हो भनी मान्न सकिने अवस्था पनि देखिँदैन। ऋणीको अंश लिई छुट्टी भिन्न बसेको अंशियारको सम्पत्तिबाट लेनदेन मुद्दाका बादीले बिगो भराइपाउने कुनै वस्तुगत आधार वा मनासिब कारणसमेत खुल्न आएकोसमेत पाइएन। यस अवस्थामा रिट निवेदक राजन नापितको सम्पत्तिबाट बिगो भराउने गरी भएका काम कारबाही, निर्णय, आदेशलाई कानूनअनुकूल भएको भनी मान्न नमिल्ने।

रिट निवेदक राजन नापितको सम्पत्तिबाट बिगो भराउने गरी भएको भक्तपुर जिल्ला अदालतको मिति २०७२/१२/५ को आदेश र उक्त आदेशलाई सदर गर्ने गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७३/८/२ को आदेशसमेतका काम कारबाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिएको छ। अब, ०६७-CP-०८९७ को लेनदेन मुद्दाका प्रतिवादी कृष्ण नापितको हक पुनरे सम्पत्तिबाट

सो मुद्दाका बादी दानबहादुर प्रजापतिको लेनदेनको बिगो कानूनबमोजिम भराइदिनु भनी प्रत्यर्थी भक्तपुर जिल्ला अदालतसमेतका नाममा परमादेश जारी हुने। इजलास अधिकृत - डल्लुराम चौधरी
कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट
इति संवत् २०७९ साल श्रावण २४ गते रोज ३ शुभम्।

४५

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री नहकुल सुवेदी, ०७५-WO-०२९९, उत्प्रेषण, प्रदिप श्रेष्ठ वि. पुण्यश्वरी श्रेष्ठसमेत

वादी पुण्यश्वरी श्रेष्ठ तथा प्रतिवादी प्रविण श्रेष्ठबिच चलेको चेक अनादर मुद्दा सुरु जिल्ला अदालतबाट फैसला हुनुअघि नै प्रविण श्रेष्ठले आफ्नो बाबुबाट मिति २०७०/४/७ मा अंश लिई छुट्टि भिन्न भइसकेको देखिँदा प्रविण श्रेष्ठ र प्रदिप श्रेष्ठ एकासगोलका अंशियार रहेको भन्ने देखिएन। जग्गा लिलाम गर्दा सम्बन्धित जग्गाधनीलाई जग्गा लिलाम सम्बन्धमा अदालतबाट जारी भएको सूचना कानूनको रीत पुच्याई सूचना जारी गर्नुपर्ने हुन्छ। अदालतबाट जारी लिलाम बढाबढको सूचना प्रविण श्रेष्ठका नाउँमा जारी भएको देखिएकोले उक्त सूचनाको जानकारी भाइ प्रदिप श्रेष्ठले पाएको भनी अर्थ गर्न मिल्दैन। जग्गाधनी प्रदिप श्रेष्ठलाई दिनुपर्ने लिलाम बढाबढको सूचना दाई प्रविण श्रेष्ठलाई दिदैमा प्रदिप श्रेष्ठलाई सुनुवाइको मौका प्रदान गरेको भन्न मिल्ने देखिएन। जग्गाधनी प्रदिप श्रेष्ठलाई सुनुवाइको मौका नै प्रदान नगरी एकपक्षीय रूपमा लिलाम बढाबढ गरी प्रत्यर्थी पुण्यश्वरी श्रेष्ठले उल्लिखित पूरै जग्गा आफैले सकार गरेको र सोहीबमोजिम मकवानपुर मालपोत कार्यालयबाट पुण्यश्वरीको नाममा दाखिल खारेजसमेत भइसकेको पाइयो। यसबाट विवादित काम कारबाहीमा प्रक्रियागत त्रुटि कायम रहन गएको देखिने।

बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नुपर्ने सुनुवाइको मौका प्रदान गर्नेसम्बन्धी कुराको समेत उल्लङ्घन गरी प्रत्यर्थी मकवानपुर जिल्ला अदालतबाट जारी भएको

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

मिति २०७४/१/१४ र मिति २०७४/५/२८ को डॉक लिलामसम्बन्धी सूचना, मिति २०७४/७/२९ को लिलामी मुचुल्का, मालपोत कार्यालय मकवानपुरको मिति २०७४/८/२९ को दाखिल खारेजसम्बन्धी निर्णयसहितका काम कारबाहीहरू उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिएको छ। अब ०६९-०४०४६० को चेक अनादर मुद्दाका प्रतिवादी प्रविण श्रेष्ठको नाउँको जायजेथाबाट पुण्येश्वरी श्रेष्ठले पाउने बिगो कानूनबमोजिम भराइदिनु भनी प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा परमादेश जारी हुने।

झजलास अधिकृत - डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल श्रावण २२ गते रोज १ शुभम्।

४६

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री नहकुल सुवेदी, ०७९-WH-०२३८, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, लक्ष्मी गुरुड वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय कास्कीसमेत

निवेदक लक्ष्मी गुरुडउपर बेलकुमार गुरुडको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भई बैंकिङ कसुर मुद्दा (०७८-CB-००२२) चलेको र सो मुद्दामा उच्च अदालत पोखराबाट निवेदकलाई कैद जरिवानासमेत हुने गरी मिति २०७९/७/२ मा फैसला भएको पाइयो। उल्लिखित मुद्दामा निवेदक/प्रतिवादीका नाउँमा जारी भएको सुरु म्याद बेरितसँग तामेल भएको कारणबाट सुनुवाइको मौका नपाएको भन्ने निवेदकको मुख्य जिकिर रहेको छ। निवेदक/प्रतिवादीका नाउँमा उच्च अदालत पोखराबाट म्याद जारी गर्दा कास्की जिल्ला पोखरा म.न.पा. वडा नं. १३ उल्लेख गरी निज लक्ष्मी गुरुडका नाउँको ३० दिने समाहान म्याद जारी भई मिति २०७८/१२/२ मा तामेल गरिएको देखिन्छ। म्याद तामेल गर्दा निज लक्ष्मी गुरुडलाई घरमा फेला नपरेकोले निजको नाउँको म्याद १ प्रति घरमा टाँस गरी अर्को १ प्रति पोखरा म.न.पा. वडा नं. १३ को सूचना पाटीमा टाँस गरिएको छ भन्ने

बेहोरा उल्लेख गरी दुई जना साक्षीहरू र रोहबरमा पोखरा महानगरपालिका वडा नं. १३ का कार्यबाहक अध्यक्षलाई राखेको पाइन्छ। रिट निवेदक र निजका पति साबिजंग गुरुडबिच कास्की जिल्ला अदालतमा २०७६/९/२० मा सम्बन्ध बिच्छेद मुद्दा दर्ता भएको र सो मुद्दामा मिति २०७८/१/२५ मा सम्बन्ध विच्छेद हुने गरी फैसला भएको मिसिल संलग्न फैसलाको प्रतिलिपिबाट देखिन्छ। सम्बन्ध विच्छेद मुद्दा फैसला भई पति पत्नीबिचको सम्बन्ध विच्छेद हुने ठहर भएको अवस्थामा अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म निवेदक लक्ष्मी गुरुड निजको पतिसँग सम्बन्ध विच्छेद भएपछि पनि सँगै बस्ने गरेको भनी अनुमान गर्न नमिल्ने।

निवेदक लक्ष्मी गुरुडको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा निजको वतन लमजुङ जिल्ला, कव्होलासोथार गा.पा.वडा नं. ८ उल्लेख भएको देखिन्छ। नागरिकतामा उल्लिखित उक्त स्थायी वतन परिवर्तन भएको भन्ने कुनै तथ्य र प्रमाण पेस हुन आएको मिसिलबाट देखिँदैन। निवेदकको उक्त स्थायी वतनमा म्याद तामेल भएको नदेखिँदा निज सुनुवाइको अवसरबाट अनुचित तवरले वज्चित हुन पुगेको देखिँदा निजका नाउँमा जारी गरी मिति २०७८/१२/२ मा तामेल भएको म्याद बेरितको भएकाले उक्त म्याद र सोका आधारमा उच्च अदालत पोखराबाट मिति २०७९/७/२ मा भएको ०७८-CB-००२२ को बैंकिङ कसुर मुद्दाको फैसला एवं सो फैसला अनुसार दिइएको थुनुवा पुर्जीलगायतका कामकारबाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने ठहर्छ। अब, उल्लिखित ०७८-CB-००२२ को बैंकिङ कसुर मुद्दामा निज प्रतिवादी लक्ष्मी गुरुडलाई सम्बन्धित कारागार कार्यालयबाट झिकाई निजको बयान गराउने, थुनछेक आदेश गर्ने, प्रमाण बुझेलगायत जे जो कामकारबाही गर्नुपर्छ गरी पुः कानूनबमोजिम फैसला गर्नु भनी उच्च अदालत पोखराका नाउँमा परमादेश जारी हुने ठहर्छ। यससी जारी भएको परमादेशको परिणामस्वरूप निवेदकले कानूनबमोजिमको उपचार प्राप्त गर्ने भएकाले

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिरहन नपर्ने ।
इजलास अधिकृत : - केशब पराजुली
कम्प्युटर : - मन्दिरा रानाभाट
इति संवत् २०८० साल असार १ गते रोज ६ शुभम् ।

४७

**मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.
श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ,** ०७८-WH-०९८६,
बन्दीप्रत्यक्षीकरण, गंगे खड्का वि. रोल्पा जिल्ला
अदालत, लिवाडसमेत

वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी गंगे खड्का भएको रोल्पा जिल्ला अदालतमा चलेको जबरजस्ती करणी मुद्दामा प्रतिवादी गंगे खड्कालाई मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २१९(३)(ङ) बमोजिम ८ (आठ) वर्ष कैद र प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.७५,०००।— क्षतिपूर्ति भराइदिने गरी रोल्पा जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको पाइयो । सो फैसलाउपर वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन परी सुरु अदालतको फैसला सदर हुने ठहरी उच्च अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७६/९/२९ मा फैसला भएको देखियो । उक्त फैसला अन्तिम भई बसेको देखिन्छ । सो मुद्दामा निवेदक/प्रतिवादी गंगे खड्का मिति २०७५/७/१० मा पक्राउ परेका र हालसम्म कारागार कार्यालय रोल्पामा थुनामा रहेको देखिएको छ । निवेदक गंगे खड्काको उमेर ७७ वर्ष भनी अभियोगपत्रमा उल्लेख भएको देखिन्छ । निवेदक वि.सं. १९९८/२/८ मा जन्मेको भनी जन्म मिति खुलेको नागरिकतासमेत पेस भएको पाइयो । निवेदक ज्येष्ठ नागरिक भएकोले ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १२(१)(ग) बमोजिम ७५% कैद छुट पाउँ भनी सुरु रोल्पा जिल्ला अदालतमा तथा उच्च अदालत तुलसीपुरमा निवेदन गरेकोमा दुबै तहका अदालतबाट यौन हिंसा विरुद्धका केही ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको अध्यादेश, २०७८ ले जेष्ठ नागरिकसम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १२ को उपदफा (१) पछि उपदफा (१)(क) थप गरी जबरजस्ती करणीसम्बन्धी कसुरका कसुरदारलाई सजाय छुट

दिन नमिल्ने भनी व्यवस्था गरेको भन्नेसमेत आधारमा सजायमा छुट दिन मिलेन भनी आदेश गरेको पाइयो । सोही विषयलाई लिएर प्रस्तुत विषयको रिट निवेदन यस अदालतमा दायर हुन आएको देखिने ।

ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १२(१) मा अदालतको फैसला अनुसार भएको कैद सजायमा कसुरदारको उमेरको आधारमा ज्येष्ठ नागरिकलाई कैद छुट दिन सकिने प्रावधान रहेको देखिन्छ । साबिकमा, उल्लिखित प्रावधानमा कुनै अपवाद वा प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश नरहेको अवस्थामा, जबरजस्ती करणीसम्बन्धी कसुरका कसुरदार ज्येष्ठ नागरिकलाई उपर्युक्त दफा १२ बमोजिमको सुविधा प्रदान गर्ने गरी यस अदालतबाट आदेशसमेत भएका छन् । तर अहिले कानूनी स्थितिमा परिवर्तन आएको छ । यौन हिंसा विरुद्धका केही ऐनलाई संशोधन गर्ने अध्यादेश, २०७८ को दफा २ ले ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १२ को उपदफा (१) पछि उपदफा १(क) थप गरी “उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि जबरजस्ती करणीसम्बन्धी कसुर वा तेजाब प्रयोग गरी ज्यान मारेको, अङ्ग भड्ग गरेको वा शारीरिक क्षति पुऱ्याएको कसुरमा त्यस्तो छुट दिइने छैन” भनी थप व्यवस्था गरेको देखियो । सो अध्यादेश हाल सुनुवाइको अवस्थामा बहाल नै रहेको देखिन्छ । यसरी कानूनले नै अपवाद अवस्थाको सिर्जना गरेको र सोबमोजिम निवेदकलाई सुविधा प्रदान गर्न मिल्ने अवस्था नभएको हुँदा ऐनमा भएको संशोधनपूर्वको प्रावधानका आधारमा अहिले छुट वा सुविधा प्रदान गर्न मिल्ने देखिएन । रिट निवेदक गंगे खड्का ७५ वर्ष उमेर नाघेका ज्येष्ठ नागरिक भन्ने देखिए तापनि निजलाई जबरजस्ती करणीको कसुरमा अदालतबाट ८ (आठ) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर भएको देखिन्छ । निज मिति २०७५/७/१० देखि कैदमा रहेको देखिँदा अहिले उक्त आठ वर्ष कैद भुक्तान हुन बाँकी नै रहेको पाइने ।

निवेदक गंगे खड्कालाई मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २१९(३)(ङ) बमोजिम

साधिकार अदालतबाट जबरजस्ती करणी गरेको कसुरमा हुने ठहर भएको आठ वर्ष कैदबापत कानूनबमोजिम कैदमा राखिएको देखिँदा निजलाई गैरकानूनी रूपमा थुना राखिएको भनी मान्न मिलेन। तसर्थ, निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिरहन परेन। रिट निवेदन खारेज हुने।
इजलास अधिकृत - भेषराज कोइराला
कम्प्युटर :- विजय खड्का
इति संवत् २०७९ साल असार १९ गते रोज १ शुभम्।

४८

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७७-WO-०१००, उत्प्रेषण, मनिषा चौधरी वि. सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, सामाजिक विकास मन्त्रालय, स्वास्थ्य निर्देशनालयसमेतको पत्रबमोजिम समायोजन गरेकोले सम्बन्धित निर्णय, पत्राचारलगायतका काम कारबाहीहरू बदर गरी निवेदनको मागबमोजिम समायोजन गर्नु भनी परमादेशलगायतका आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने मुख्य निवेदन दाबी रहेको पाइयो। यसपछि निवेदकलाई प्रत्यर्थी स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयको मिति २०७७/२/१३ को पत्रले घोराही नगरपालिका दाड्मा समायोजन मिलान भई सो अनुसार निवेदकले रमाना लिएको भन्ने अभिलेख पेस भएकोसमेत पाइयो। परिणामतः निवेदकको माग सम्बोधन भएको भनी निवेदकतर्फबाट उपस्थित कानून व्यवसायीले समायोजनसम्बन्धी पत्रको प्रतिलिपिसमेत इजलाससमक्ष पेस गर्नुभएको देखिन्छ। अतः निवेदकको मागको सम्बोधन भइसकेको देखिँदा अब, प्रस्तुत निवेदनको प्रयोजन बाँकी रहेको देखिएन। रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत : डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ १७ गते रोज ३ शुभम्।

४९

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७६-WO-०७५४, उत्प्रेषण, महेन्द्रप्रसाद यादव वि. नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय, रामशाहपथ, काठमाडौंसमेत

कानूनविपरीत प्रत्यर्थी सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको च.नं.७५९ मिति २०७६/३/१ को पत्रले प्रत्यर्थी स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयको च.नं. १६०६। स्वास्थ्य २४६६३ (१३५५) मिति २०७६/०५/१३ को निर्णय र सो अनुसारको पत्रले गरेको समायोजन कार्य बदर गरी मागबमोजिमको कार्यालयमा समायोजन गरिपाउँ भन्नेसमेतको मुख्य निवेदन दाबी रहेको पाइयो। सो निवेदनमा निवेदकको उमेर ५८ वर्ष उल्लेख गरेको देखिन्छ। निवेदनसाथ पेस गरेको एस.एल.सी.को मार्केसिटको प्रतिलिपिबाट निवेदकको जन्ममिति २०१८/४/२५ उल्लेख भएको देखिन्छ। सो आधारमा निवेदक २०७८/४/२४ गते ६० वर्ष पूरा भई अनिवार्य अवकाश पाई सेवामा रहेको नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको औचित्य समाप्त भइसकेको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत - डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ १७ गते रोज ३ शुभम्।

५०

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७८-WH-०१४३, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, बलबहादुर रोकाया वि. बझाउँजिल्ला अदालत चैनपुर बझाउँसमेत

निवेदक राजेन्द्रबहादुर रोकायाउपर चलेको जबरजस्ती करणी मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०५८/५/४ मा भएको फैसलाबमोजिम निजलाई ३ (तीन) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर भएको देखियो। उल्लिखित मुद्दाका सिलसिलामा अनुसन्धानका लागि तथा मुद्दामा पुर्णक्षका लागि भनी निज निवेदन/

प्रतिवादी राजेन्द्रबहादुर रोकाया १ वर्ष ९ महिना ५ दिन कैदमा रहेको भनी जिकिर लिएको पाइयो । निज मिति २०४७/५/२० मा नै पक्राउ परेको तथ्यमा विवाद देखिँदैन । निजलाई मिति २०७७/१२/१८ मा पक्राउ गरिएको र असुल हुन बाँकी रहेको कैदबापत भनी मिति २०८०/१२०९ सम्म कैदमा राख्ने गरी कैदी पुर्जी दिइएको देखिन्छ । वारदात हुँदाका अवस्थामा निज निवेदक/प्रतिवादीको उमेर १८ वर्ष पूरा भएको थिएन भन्ने तथ्यमा समेत विवाद रहेको पाइएन । वर्तमान कानूनी प्रावधानको सन्दर्भमा हेर्दा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४५(४) र बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६(४) बमोजिम निज निवेदकलाई उमेर पुगेका व्यक्तिलाई हुने सजायको दुई तिहाइ सजाय मात्र हुन सक्ने देखिन्छ । यसरी गणना गर्दा कुल दुई वर्ष कैद हुन सक्ने ।

रिट निवेदक पहिले मुद्दा चल्दाको क्रममा १ वर्ष ९ महिना ५ दिन थुनामा रहेको भन्ने जिकिर देखिन्छ । बझाड जिल्ला अदालतको मिति २०४७/५/२९ को आदेशबाट कारागार कार्यालय बझाडमा पठाइएको भन्ने तथ्य पनि खुल्न आएको छ । निजले बझाड कारागारमा रही २०४७ सालको एस.एल.सी. परीक्षा दिएको परीक्षामा अंग्रेजी विषयमा अनुत्तीर्ण भएको, र २०४८ सालको एस.एल.सी. पूरक परीक्षा दिई उत्तीर्ण भएको, २०४८ सालको प्रतिनिधिसभाको निर्वाचनमा कारागार कार्यालय बझाडबाट मतदान गरेको भन्नेसमेतका तथ्यहरू प्रस्तुत हुन आएको पाइयो । निजको मुद्दा मिति २०४९/२/२६ का दिन सुरु जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको देखिन्छ । सो मितिमा बझाड जिल्ला अदालतबाट यही एउटा मुद्दा मात्र फैसला भएको र फैसला सुनिपाएको कागजसमेत भएको (राय किताबमा प्रतिवादीको हस्ताक्षर रहेको) देखिन्छ । सोही दिन जिल्ला अदालत बझाड र कारागार कार्यालय, बझाडबिच थुनुवा मुक्त गर्ने सम्बन्धमा पत्राचार भएको कुरासमेत दर्ता चलानी अभिलेखबाट देखिन्छ । जबरजस्ती करणीको

कसुरको कुरामा पक्राउ परेका व्यक्तिलाई कहिले, कुन बेहोराले थुनाबाट छाडिएको हो भन्ने कुराको यकिन अभिलेख राख्ने कार्य स्वयम् अदालतको पनि हो । यस प्रकारका कुरालाई पक्षले प्रमाणित गर्न नसकेको भन्ने कारण देखाएर अदालतको अभिलेख दुरुस्तसँग व्यवस्थित हुन नसकेको कुराको दुस्परिणाम मुद्दाका पक्षलाई वहन गर्न लगाउनु मनासिब हुँदैन । मिसिल कागजातबाट निवेदक राजेन्द्रबहादुर रोकाया पहिले नै १ वर्ष ९ महिना ५ दिन थुनामा बसेको तथ्य प्रमाणित भएको छ । निजलाई मिति २०७७/१२/१८ मा पक्राउ गरिएको र कैदमा राखिएको देखिँदा निजलाई हुनसक्ने कैद थुनामा रहेर भुक्तान गरिसकेको देखियो । मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १६१(१) बमोजिम “अदालतबाट फैसला हुँदा कसुरदार ठहरी कैदको सजाय पाएको व्यक्ति अनुसन्धानको सिलसिलामा हिरासत वा थुनामा बसेको भए निजलाई त्यसरी थुनामा बसेको अवधि फैसलाबमोजिमको कैदमा कटाई बाँकी अवधिको लागि मात्र कैद गर्नुपर्ने” हुन्छ । प्रत्यर्थीहरूले सोबमोजिम कैद अवधि कटाई कैदीपुर्जी जारी गरेको नदेखिने ।

रिट निवेदक राजेन्द्रबहादुर रोकायालाई फैसलाबमोजिम हुन सक्ने कैद भुक्तान भइसकेपछि पनि बढी अवधि कैदमा राखिएको देखिँदा सो थुना गैरकानूनी देखिएकोले अन्य कुनै मुद्दा वा कारणबाट थुनामा राख्नुपर्ने कानूनबमोजिमको अवस्था भएमा बाहेक भक्तबहादुर सिंहको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी निज निवेदक राजेन्द्रबहादुर रोकायासमेत भएको जबरजस्ती करणी मुद्दामा राखिएको थुनाबाट तत्काल मुक्त गर्नु भनी नेपालको संविधानको धारा १३३(२) र (३) तथा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ३७ बमोजिम प्रत्यर्थीहरूका नाउँमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत - हरिप्रसाद आचार्य

कम्प्युटर :- विजय खड्का

इति संवत् २०७९ साल वैशाख १६ गते रोज ६ शुभम् ।

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

५१

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री
तिलप्रसाद श्रेष्ठ, ०७६-WO-०८३०, उत्प्रेषण,
पुजाकुमारी, नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या
मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन
मन्त्रालयको मिति २०७६।३।११ को पत्र, स्वास्थ्य
तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयको मिति २०७६।४।१९ को
निर्णय र सो अनुसारको पत्रलगायतका कामकारबाही
बदर गरी समायोजनको लागि निवेदिकाले भरेको
फारामको प्राथमिकताको आधारमा समायोजन तथा
पदस्थापना गर्नु गराउनु भनी प्रत्यर्थीहरूको नाममा
परमादेशलगायत अन्य उपर्युक्त आदेश जारी गरिपाउँ
भन्ने मुख्य निवेदन माग दाबी रहेको देखियो । प्रस्तुत
रिट निवेदन यस अदालतमा विचाराधीन रहँदाकै
अवस्थामा निवेदिकालाई प्रत्यर्थी स्वास्थ्य तथा
जनसङ्ख्या मन्त्रालयको मिति २०७८/६/२५ को
समायोजन पदस्थापनासम्बन्धी पत्रबाट माधवनारायण
नगरपालिका रैतहटमा समायोजन मिलान भएको र सो
अनुसार उक्त नगरपालिकामा निवेदिका हाजिरसमेत
भइसकेको भन्ने कुरा निवेदिकाको तर्फबाट उपस्थित
कानून व्यवसायीले उक्त समायोजन मिलानसम्बन्धी
पत्रको प्रतिलिपि इजलाससमक्ष पेस गर्नुभएको
देखियो । यसरी भएको समायोजन मिलानसम्बन्धी
निर्णय अनुसार निवेदिकाको माग सम्बोधन भइसकेको
भन्ने देखिँदा अब प्रस्तुत रिट निवेदनको प्रयोजन
समाप्त भइसकेकोले अन्य कानूनी प्रश्न सम्बन्धमा थप
विवेचना गरिरहनुपरेन । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७९ साल जेष्ठ १७ गते रोज ३ शुभम् ।
यसै लगाउका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार
फैसला भएको छ :

■ ०७६-WO-०८०९, उत्प्रेषण, शम्भुलाल
कर्ण, नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा

जनसङ्ख्या मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत

०७७-WO-०३६२, उत्प्रेषण, विजयकुमार
मण्डल, नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा
जनसङ्ख्या मन्त्रालय, काठमाडौंसमेत

इजलास नं.८

५२

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या.श्री कुमार
रेमी, ०७४-CR-१४२२, गैँडाको खाग ओसारपसार
तथा बिक्री वितरण, दावा लामा वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक/प्रतिवादी दावा लामा समेतका
प्रतिवादीहरूको मौकाको बयानसमेतबाट अवैध खाग
गाडीको पछाडि सिटमुनि वा बोनेटभित्र जहाँबाट
बरामद भए पनि निजहरू मात्र सवार गाडीभित्रबाट नै
बरामद भएकोमा विवाद भएन । आफ्नो गाडीबाट अवैध
खाग बरामद भएपछि सो खाग आफूले वीरगञ्जबाट
लिई आएको होइन वा अन्य व्यक्तिले राखेको भन्ने
जिकिरको शंकारहित पुष्टि प्रतिवादीहरूले गर्नुपर्ने
हुन्छ । प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २७ अनुसार
सजायमा कमी वा छुट हुने वा सजायबाट रिहाइपाउने
कुनै कुराको जिकिर प्रतिवादीले लिएमा सोको
प्रमाण पुऱ्याउने भार निजको हुने छ भन्ने कानूनी
व्यवस्थानुसार पनि आफ्नो गाडीमा बरामद भएको
अवैध खाग अन्य व्यक्तिको भनी यी पुनरावेदक/
प्रतिवादीसमेतले पुष्टि गराउने वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेस
गर्न सकेको मिसिलबाट देखिँदैन । त्यस्तै गरी प्रमाण
ऐन, २०३१ को दफा २८ अनुसार पनि बरामद खाग
आफ्नो होइन, अन्य व्यक्तिको हो भनी प्रतिवादीहरूले
पुष्टि गराउन नसकेकोमा खाग कस्को हो भन्ने प्रमाणको
भार यी प्रतिवादीहरूमाथि नै रहन जाने हुन्छ । राष्ट्रिय
निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा
५(क) मा अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट लिखित
अनुमति नलिई कुनै पनि व्यक्तिले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा
आरक्षभित्र वन्यजन्तुको सिकार गर्न निषेध गरिएको

पाइन्छ भने सोही ऐनको दफा १९(१) मा तोकिएको अधिकारीबाट इजाजत नलिई कुनै पनि व्यक्तिले आखेटोपहार बिक्री वितरण गर्न वा कुनै किसिमले हक छाडिदिन वा आखेटोपहारसम्बन्धी कुनै व्यवसाय गर्न पाउने छेन भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको पाइन्छ । मिसिल संलग्न प्रमाणबाट यी पुनरावेदक/प्रतिवादी र निजका भिनाजु नाताका सहप्रतिवादी पेमा शेर्पा मात्र सवार बा.४ च ७९७२ नं. को गाडीको सुरक्षा चेकजाँच गर्दा उक्त गाडीबाट सेनाले ४ थान गैँडाको सक्कली खागसमेत बरामद गरेको भन्ने प्रमाणित भएको देखिँदा यी पुनरावेदक/प्रतिवादी दाबा लामा समेतले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा १९(१) विरुद्धको कसुर अपराध गरेको रहेछ भन्ने देखियो । यस स्थितिमा पुनरावेदक/प्रतिवादी दाबा लामा समेतका प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार ठहर गरी पुनरावेदन अदालत हेटौंडाबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने देखिएन ।

यी पुनरावेदक/प्रतिवादी दाबा लामाले राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को दफा १९(१) विरुद्धको कसुर गरेको पुष्टि हुन आएकोले उक्त आपराधिक कार्यमा यी पुनरावेदक/प्रतिवादी दाबा लामाको संलग्नतालाई समेत दृष्टिगत गरी सोही ऐनको दफा २६(१) बमोजिम दाबा लामालाई १२ वर्ष कैद र रु.१,००,००००/- (एक लाख रुपियाँ) जरिवाना हुने ठहन्याई सजाय तोकिएको छ । उक्त दफा २६(१) को सजायसम्बन्धी व्यवस्था पाँच लाखदेखि दश लाखसम्म जरिवाना र ५ वर्षदेखि १५ वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनसक्ने गरी न्यायकर्तालाई प्रतिवादीको संलग्नता, उमेरलगायतका विषयसमेतलाई दृष्टिगत गरी न्यायिक विवेक प्रयोग गरी निर्णय गर्न सक्ने स्वविवेकीय अधिकार उपलब्ध गराइएको छ । यी पुनरावेदक प्रतिवादी कसुर गर्दाको अवस्थामा १२ कक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी रहेको, अर्का प्रतिवादी निजको भिनाजुको साथै लागी गएको देखिएको अवस्थामा निजको कसुरमा संलग्नता तथा भूमिकालाई विचार

गर्दा १२ वर्ष कैद र रु.१,००,००००/- जरिवाना गर्ने गरी भएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०६९।७।१ को फैसला कैद सजायको हकमा मात्र मिलेको नदेखिँदा उक्त फैसला सो हदसम्म केही उल्टी भई निज पुनरावेदक/प्रतिवादी दाबा लामालाई ५(पाँच) वर्ष मात्र कैद हुने ।

इजलास अधिकृत : शिवप्रसाद पराजुली

कम्प्युटर अपरेटर - मन्जिता ढुङ्गाना

इति संवत् २०७८ साल असार २४ गते रोज ५ शुभम् ।

५३

मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा र मा.न्या. श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७९-WH-००९५, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, कृष्णमुरारी वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत

साधारण अधिकार क्षेत्रअन्तर्गत मुद्दाको नियमित प्रक्रियाका सन्दर्भमा गरिएको आदेशानुसार पुर्णका लागि थुनामा राखिएको विषयलाई लिएर बन्दीप्रत्यक्षीकरण आदेश जारी गर्नु न्यायिक मान्यता वा न्यायिक सिद्धान्तविपरीत हुन जाने हुन्छ । यसे सन्दर्भमा यस अदालतबाट ने.का.प. २०७७, अड्क ८, नि.नं. १०५५८ मा “सक्षम अदालतले आफूसमक्ष दर्ता हुन आएको मुद्दामा मिसिल संलग्न तत्काल प्राप्त प्रमाणहरूको समुचित मूल्यांकन गरी प्रतिवादीलाई थुनामा राख्ने वा धराई लिने वा साधारण तारिखमा राखी मुद्दाको पुर्णका गर्ने भन्ने विषयमा प्रचलित कानूनको अधीनमा रही सम्बन्धित अदालतले गरेको आदेशबमोजिमको थुनालाई गैरकानूनी थुना भन्न नमिल्ने” भनी सिद्धान्त प्रतिपादन गरेको पाइन्छ । यस अदालतबाट प्रतिपादन गरिएको उक्त कानूनी सिद्धान्तसमेतका आधारमा रिट निवेदकलाई काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७८।१।०४ को आदेशबमोजिम पुर्णका लागि थुनामा राखिएको विषयलाई गैरकानूनी थुनामा रहेको नदेखिएको, बदनियत वा कपटपूर्ण तवरले थुनामा राखेको

नदेखिएको, कानूनले अनिवार्य गरेका प्रक्रियाहरूको स्पष्ट उल्लङ्घन गरी थुनामा राखेको पनि नदेखिएको, सक्षम अदालतले गरेको आदेशअनुसार कानूनबमोजिम थुनामा रहेको देखिँदा निवेदन मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्न मिलेन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत - कृतिबहादुर बस्नेत
इति संवत् २०७९ साल भद्रौ ७ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं. १४

५४

मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री शारद्गा
सुवेदी, ०७२-Cl-१९०८, बहाल बुझाइपाऊँ,
विष्णुदेवी श्रेष्ठ वि. रुपक श्रेष्ठ

मिसिल संलग्न कागजातहरू अध्ययन गर्दा पुनरावेदक वादी गुठीको पसल कवल बहालमा बस्ने र प्रतिवादीहरू श्री सत्यनारायण (श्री कृष्ण भगवान्) को गुठीसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरू रहेको देखिन्छ। यसे विषयमा पुनरावेदक रत्नदेवी श्रेष्ठसमेतले यी वादीका पति सुवर्णलाल श्रेष्ठलाई प्रतिवादी बनाई गुठीको पसल कवल खाली गरिपाउँ भनी दायर गरेको मुद्दामा मिति २०६८०९१९ मा यसै सर्वोच्च अदालतबाट मिलापत्र भई बहालसम्बन्धी विवादको टुड्गो लागिसकेको देखिन्छ। यी पुनरावेदक वादीका पति र बहाल बुझेबिच भएको मिति २०६८०९१०९ को मिलापत्रबाट प्रतिकबल पसल रु.२८००।- (दुई हजार आठ सय मात्र) प्रतिमहिनाको दरले बुझाउने गरी सहमति भइसकेको र सो मिलापत्र अन्यथा भएको अवस्था नहुँदा तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट प्रतिकबल पसल रु.२८००।- (दुई हजार आठ सय मात्र) प्रतिमहिनाको दरले वादीले बुझाउनुपर्ने गरी भएको फैसला मिलेकै देखिने।

बहाल को-कसलाई बुझाउनुपर्ने हो भन्नेतर्फ विचार गर्दा उल्लिखित पसल श्री सत्यनारायणको (श्री

कृष्ण भगवान) को गुठीको भन्नेमा विवाद देखिँदैन। गुठीका पसलहरू बहालमा लगाउनुको उद्देश्य त्यसबाट आय आर्जन गरी गुठीको नियमानुसार नित्य पूजा गर्ने, गुठीलाई निरन्तरता दिने र मन्दिरको मर्मत सम्भार गर्ने रहेको देखिन्छ। यसभन्दा अगाडि पनि गुठियारहरूबिच पटकपटक धर्मलोप मुद्दा चली यस मुद्दाका प्रतिवादी श्रीधरमान श्रेष्ठले समेत धर्मलोप गरेको ठहर भएको भन्ने कुरा संवत् २०३७ सालको दे.पु.नं २३०,२३१ को गुठी धर्मलोप मुद्दाको फैसलाको प्रतिलिपिबाट देखिन्छ। यसर्थ मिति २०६८०९१०९ को मिलापत्र बेहोरामा उल्लेख गरिएको श्री सत्यनारायण राधाकृष्ण इष्टदेवता गुठीको नाममा रहेको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक विशालबजारमा बचत खातानं. १०९१०५६९६९९० मा नै बहाल रकम जम्मा गर्दा बहाल बुझाउने व्यक्तिलाई पनि सहजता हुने र गुठियारहरूमध्ये को-कसले बुझ्ने भन्ने द्विविधासमेत अन्त्य भई बहाल रकमको दुरुपयोग हुन पनि नपाउने अवस्था बन्ने देखिँदा उल्लिखित गुठीको बैड्क खातामा जम्मा गर्नु नै उचित हुने देखिने।

प्रस्तुत मुद्दामा सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७९१०९।२८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : रोशनी खड्का

कम्प्युटर : संदिप अवाल

इति संवत् २०८१ साल वैशाख ९ गते रोज १ शुभम्। यसै लगाउका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ :

- ०७२-Cl-१९०७, बहाल बुझाइपाऊँ, विष्णुदेवी श्रेष्ठ वि. रुपक श्रेष्ठ
- ०७२-Cl-१९०६, बहाल बुझाइपाऊँ, विष्णुदेवी श्रेष्ठ वि. रुपक श्रेष्ठ
- ०७२-Cl-१९०९, बहाल बुझाइपाऊँ, विष्णुदेवी श्रेष्ठ, वि. रुपक श्रेष्ठ
- ०७२-Cl-१९१०, बहाल बुझाइपाऊँ, भुपालदाश श्रेष्ठ वि. रुपक श्रेष्ठ

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

- ०७२-Cl-१९११, बहाल बुझाइपाऊँ, प्रमाणमा नलाग्ने कुनै अवस्था नदेखिने।
भुपालदाश श्रेष्ठ वि. रूपक श्रेष्ठ
- ०७२-Cl-१९१२, बहाल बुझाइपाऊँ, वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३
भुपालदाश श्रेष्ठ वि. रूपक श्रेष्ठ मा इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा हुने सजायसम्बन्धी व्यवस्था रहेको र उक्त दफामा “कसैले दफा १०विपरीत इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा वा कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा लगाइदिन्छु भनी झुट्टो आश्वासन दिई वा प्रलोभन देखाई वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले कुनै रकम लिएमा वा विदेश पठाएमा त्यसरी लिएको रकम र सोको पचास प्रतिशतले हुने रकम हर्जानाबापत असुल गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई विदेश जान र आउन लागेको खर्चसमेत भराई निजलाई तीन लाख रूपियाँदेखि पाँच लाख रूपियाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद तथा विदेश पठाइ नसकेको भए सो सजायको आधा सजाय हुने छ” भन्ने उल्लेख भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीको कार्य उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको विपरीत रहेको देखिने।
- ०७२-Cl-१९१३, बहाल बुझाइपाऊँ, वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा हुने सजायसम्बन्धी व्यवस्था रहेको र उक्त दफामा “कसैले दफा १०विपरीत इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा वा कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा लगाइदिन्छु भनी झुट्टो आश्वासन दिई वा प्रलोभन देखाई वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले कुनै रकम लिएमा वा विदेश पठाएमा त्यसरी लिएको रकम र सोको पचास प्रतिशतले हुने रकम हर्जानाबापत असुल गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई विदेश जान र आउन लागेको खर्चसमेत भराई निजलाई तीन लाख रूपियाँदेखि पाँच लाख रूपियाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद तथा विदेश पठाइ नसकेको भए सो सजायको आधा सजाय हुने छ” भन्ने उल्लेख भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीको कार्य उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको विपरीत रहेको देखिने।
- ०७२-Cl-१९१४, बहाल बुझाइपाऊँ, वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा हुने सजायसम्बन्धी व्यवस्था रहेको र उक्त दफामा “कसैले दफा १०विपरीत इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा वा कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा लगाइदिन्छु भनी झुट्टो आश्वासन दिई वा प्रलोभन देखाई वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले कुनै रकम लिएमा वा विदेश पठाएमा त्यसरी लिएको रकम र सोको पचास प्रतिशतले हुने रकम हर्जानाबापत असुल गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई विदेश जान र आउन लागेको खर्चसमेत भराई निजलाई तीन लाख रूपियाँदेखि पाँच लाख रूपियाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद तथा विदेश पठाइ नसकेको भए सो सजायको आधा सजाय हुने छ” भन्ने उल्लेख भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीको कार्य उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको विपरीत रहेको देखिने।

मा.न्या.श्री तिलप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री टेकप्रसाद दुड्गाना, ०७८-CR-०६७४, वैदेशिक रोजगार कसुर, पित्तप्रसाद गौतम वि. नेपाल सरकार

जाहेरवालाले पेस गरेको सक्कल लिखतको बेहोरामा यी पुनरावेदक प्रतिवादी पित्तप्रसाद गौतमले अर्का सहप्रतिवादीमार्फत वैदेशिक रोजगारीका लागि अष्ट्रेलिया पठाउनका लागि जाहेरवालाहरू पवन बुढाथोकी, सन्तोष भण्डारी र रामप्रसाद अधिकारीबाट जनही रु१५,००,०००।- का दरले रकम लिएको भन्ने देखिएकोमा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ७(ग) मा “कुनै घटना, मानिसहरूको आचरण वा काम-कारोबारको सामान्य क्रम विचार गर्दा तर्कसङ्गत रूपमा अनुमान गर्न सकिने अन्य कुनै कुरा अदालतले अनुमान गर्न सक्ने छ” भन्ने व्यवस्था गरेको सन्दर्भमा प्रतिवादीले जानी बुझी नै लिखतमा सहीछाप गरेको भन्ने देखिन आएको एवं जबरजस्ती लिखत गराएको हो भनी लिएको जिकिर प्रमाणित हुन आएको नदेखिने।

पुनरावेदक प्रतिवादी पित्तप्रसाद गौतमले वैदेशिक रोजगार व्यवसाय गर्नको लागि इजाजत पत्र लिएको भन्ने नदेखिएको, जाहेरी बेहोरा समर्थन हुने गरी जाहेरवालाले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणसमक्ष बकपत्र गरेको एवं प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३५ को व्यवस्थाबमोजिम कुनै लिखत वा लिखतमा उल्लेख भएको कुरा सो लिखत नै पेस गरी प्रमाणित गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा प्रमाणको रूपमा सक्कल लिखत पेस भएकोमा उक्त लिखत प्रतिवादीका विरुद्धमा

प्रमाणमा नलाग्ने कुनै अवस्था नदेखिने।
वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ मा इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा हुने सजायसम्बन्धी व्यवस्था रहेको र उक्त दफामा “कसैले दफा १०विपरीत इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा वा कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा लगाइदिन्छु भनी झुट्टो आश्वासन दिई वा प्रलोभन देखाई वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले कुनै रकम लिएमा वा विदेश पठाएमा त्यसरी लिएको रकम र सोको पचास प्रतिशतले हुने रकम हर्जानाबापत असुल गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई विदेश जान र आउन लागेको खर्चसमेत भराई निजलाई तीन लाख रूपियाँदेखि पाँच लाख रूपियाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद तथा विदेश पठाइ नसकेको भए सो सजायको आधा सजाय हुने छ” भन्ने उल्लेख भएको अवस्थामा निज प्रतिवादीको कार्य उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाको विपरीत रहेको देखिने।

प्रतिवादी पित्तप्रसाद गौतमलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम रु.१,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार) जरिवाना र १(एक) वर्ष ६ (छ) महिना कैद हुने तथा जाहेरवाला पवन बुढाथोकीको बिगो रु.१५,००,०००।- (पन्ध्र लाख) र सो बिगोको ५०% हर्जानासमेत प्रतिवादीहरूबाट भराइपाउने ठहर गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७७।।।।।०१२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत - हरिकृष्ण तिमिल्सेना
इति संवत् २०८१ साल असार २० गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं. १६

५६

मा.न्या.श्री शारद्गा सुवेदी र मा.न्या.श्री महेश शर्मा पौडेल, ०७५-CR-१८८४, कर्तव्य ज्यान, छिमिक

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन २०८१, पुस - २

भोटे वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी स्वयंले मौकामा बयान गर्दा एक वर्षअगाडिदेखि नै बाटो खुलाउने विषयमा विवाद हुँदा निज छिनाड भोटेसँग रिस उठिरहेको थियो । निजलाई मार्ने मौकाको ताकमा पहिलादेखि नै थिएँ, मैले निजलाई आज यहाँ मार्नु राप्रो समय छ, निजसँग अरु कुनै मानिस नरहेकोले निजलाई ज्यान मार्ने मनसायले सोही स्थानमा रहेको तुलो ढुङ्गा टिपी निज छिनाड भोटेको टाउकोसमेतमा पटकपटक प्रहार गर्दा त्यहाँ गम्भीर घाइते भई लडे, ऐया मरे भनी कराउँदा नजिकै रहेको तेन्जिङ भोटे तथा गाउँका अन्य मानिससमेतले देखी हल्ला गर्दा गाउँका मानिसहरूले सुनी घटनास्थलतर्फ आउँदा अब छिनाड भोटे मर्न नै हो, गाउँलेहरूले मलाई पनि मार्छन् भन्ने सोची म त्यहाँबाट जंगलतर्फ भागेको हुँ भनी बयान गरेको पाइन्छ । निज प्रतिवादीको मौकाको बयान बेहोरा स्वतन्त्र वस्तुनिष्ठ प्रमाणहरू शब परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट पुष्टि हुन आएको र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९ बमोजिम सो बयान बेहोरा प्रमाणपा लिन नमिल्ने अवस्था र कारण केही देखिन आएको छैन । उक्त बयान बेहोराबाट प्रतिवादीको मृतकलाई मार्नेसम्मको पूर्विसङ्गी रहेको भन्ने नै देखिन आएको छ । जाहेरवालाको जाहेरी बेहोराबाट बाटो खुलाउने विषयमा समिति नै गठन गरिएको र सो समितिको अध्यक्ष मृतक रहेको बेहोरा खुल्न आएको देखिन्छ । सोबाट समेत प्रतिवादीले मृतकलाई मार्ने मनसायले नै ढुङ्गा प्रहार गरेको हो भन्ने थप पुष्टि हुने ।

प्रत्यक्षदर्शीको रूपमा वारदातस्थलमा उपस्थित युहु भोटेले प्रतिवादीले मृतकलाई ढुङ्गाले पटकपटक प्रहार गरेको मैले देखेको हुँ निजले घटनाअघि पनि छिनाड भोटेलाई नमारी छोडिदैन भनी हिडेको थिए भनी मौकामा र अदालतमा समेत बकपत्र गरेबाट पनि वारदात नियोजित भएको पुष्टि हुन आएको देखिन्छ । टाउकोजस्तो संवेदनशील अङ्गमा पटकपटक ढुङ्गाले प्रहार गरेको, सोही चोट पीरका कारण मृतक छिनाड भोटेको मृत्यु भएको देखिन्दा

प्रस्तुत वारदातमा तत्काल प्रचलित मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. आकर्षित हुन सक्ने अवस्था देखिएन । तसर्थ, यी प्रतिवादीको हकमा साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. आकर्षित हुने हुँदा निज प्रतिवादीलाई सोही नं. बमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भन्ने प्रतिवादीतर्फका विद्वान् अधिवक्ताहरूको बहस जिकिर र यस अदालतबाट प्रत्यर्थी झिकाउने गरी भएको मिति २०७७।१०।४ को आदेशसँगसमेत सहमत हुन सकिएन । यी पुनरावेदक प्रतिवादीले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको हो भन्ने नै मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट स्थापित हुने ।

प्रतिवादी छिमिक भोटेलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरु संखुवासभा जिल्ला अदालतको फैसला सर्वस्वको हदसम्म बदर भई निज प्रतिवादीलाई साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहन्याएको उच्च अदालत विराटनगर धनकुटा इजलासको मिति २०७५।१।२ को फैसला मिलेकै देखिन्दा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : प्रेमनारायण पराजुली

कम्प्युटर - पुजा कॅडेल

इति संवत् २०८१ साल वैशाख १२ गते रोज ४ शुभम् ।

५७

मा.न्या.श्री शारङ्गा सुवेदी र मा.न्या.श्री महेश शर्मा पौडेल, ०८०-WO-०९८५, उत्प्रेषणसमेत, माधबप्रसाद अधिकारी वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुरसमेत

मेलम्ची खानेपानी विकास समितिबाट मेलम्ची खानेपानी आयोजना मेलम्ची खानेपानी डाइभर्सन योजनाअन्तर्गत The Supply, Installation, Construction, Testing and Commissioning with 1-year Operation and Maintenance of Tunnel of the Melamchi Water Supply Project, Melamchi Diversion

Scheme सम्बन्धमा मेलम्ची खानेपानी विकास समिति र Sinohydro Corporation Limited का बिचमा २९ सेप्टेम्बर २०१९ मा सम्झौता भएको देखिन्छ । सो सम्झौतामा निवेदक खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग सम्झौताको पक्ष रहेको देखिँदैन । उक्त सम्झौताको सम्बन्धमा उत्पन्न विवादको विषयमा मध्यस्थता ऐन, २०५५ को दफा ३ बमोजिम मध्यस्थताद्वारा विवाद समाधान गर्नका लागि भनी सोही ऐनको दफा ६ बमोजिम मध्यस्थ नियुक्ति गरिपाउँ भनी सम्झौताको पक्ष रहेका Sinohydro Corporation Limited ले उच्च अदालत पाटनसमक्ष निवेदन गर्दा मेलम्ची खानेपानी विकास समितिको हाल खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग भनी निवेदक विभागलाई पक्ष कायम गरी निवेदन दायर गरेको देखिन्छ । मेलम्ची खानेपानी विकास समिति यस विभागअन्तर्गत नआएकोले यस विभागलाई पक्ष कायम गरिरहनुपर्ने होइन भनी निवेदक खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागले प्रतिवाद गरिरहेको अवस्था छ । सो मध्यस्थ नियुक्ति गरिपाउँ मुद्दामा नेपाल सरकारबाट मेलम्ची खानेपानी विकास समिति विघटन गर्ने कुनै निर्णय नभएको हुँदा गठन मिति २०५५/०७/२३ देखि हालसम्म यस समितिले निरन्तर रूपमा आफ्नो जिम्मेवारी वहन गरिआएको छ । मध्यस्थताद्वारा विवादको समाधान गराउनुपर्ने कारण उत्पन्न भएको मिति १ अगष्ट २०२२ भन्दा अगाडि नै भएको मध्यस्थ नियुक्तिका लागि पक्ष नै हुँदै नभएको खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभाग विरुद्ध निवेदन दिएको भन्नेसमेत बेहोरा खुलाई करारमा मध्यस्थता Singapore International Arbitration Centre को नियमबमोजिम हुने भन्ने प्रावधान रहेको अवस्था हुँदा SIAC Rules मानेको पक्षले मध्यस्थ नियुक्त गराउन SIAC समक्ष जानुपर्ने भन्नेसमेतको जिकिर लिई मेलम्ची खानेपानी विकास समितिले प्रतिवाद गरेको अवस्था देखिने ।

उपर्युक्तबमोजिमको दाबी जिकिर रहेको उच्च

अदालत पाटनमा दायर भई आदेश भएको मुद्दा नं. ०७९-FJ-००७६ को मध्यस्थ नियुक्त गरिपाउँ भन्ने मुद्दामा विवादको सम्झौताको पक्ष र सार्थक सम्बन्ध नभएको खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागलाई पक्ष कायम गरिएको अवस्था देखिन आएको र उच्च अदालत पाटनबाट मध्यस्थ नियुक्ति गर्ने गरी मिति २०८०/०६/१४ मा आदेश हुँदा सोतर्फ कुनै विवेचना नगरेको अवस्था देखिन आयो । साथै, उच्च अदालत पाटनबाट मध्यस्थको नियुक्ति हुने आदेश गर्दा सो मुद्दाका विपक्षी मेलम्ची खानेपानी विकास समितिले लिखित जवाफमा उठाएका क्षेत्राधिकार, हदम्याद र हकदैयालगायतका विभिन्न प्रश्नहरूमा पनि कुनै विश्लेषण गरेको पाइएन । यस अवस्थामा विवादको सम्झौताको पक्ष र सार्थक सम्बन्ध नै नभएको निवेदक खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागको हकमा समेत १० दिनभित्र मध्यस्थ हुने व्यक्तिको नाम प्रस्ताव गरेमा निज प्रस्तावित व्यक्तिलाई नै मध्यस्थ कायम गर्ने र उक्त म्यादभित्र मध्यस्थको नाम नदिएमा निवेदनपत्रमा प्रस्तावित व्यक्तिमध्ये पहिलो क्रममा रहेका दिनकर शर्मालाई मध्यस्थ नियुक्त गर्ने ठहर्याई उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०८०/०६/१४ मा भएको आदेश मध्यस्थता ऐन, २०५५ को दफा ७(३) समेतको प्रतिकूल देखिन आएकोले उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिएको छ । अब, मध्यस्थ नियुक्तिसम्बन्धी विषयमा सम्झौताका दुबै पक्षबाट मध्यस्थ नियुक्ति गरिपाउन दिएको निवेदन र त्यसमा विपक्षी मेलम्ची खानेपानी विकास समितिबाट प्रस्तुत गरिएको लिखित जवाफमा लिइएका जिकिर र प्रश्नहरूमा विश्लेषण गरी मध्यस्थ नियुक्त हुने वा नहुने सम्बन्धमा पुनः निर्णय गर्नु भनी उच्च अदालत पाटनमा लेखी पठाइदिने ।

उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०८०/०६/१४ मा भएको आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहरेकोले मध्यस्थ नियुक्तिसम्बन्धी विषयमा सम्झौताका दुबै पक्षबाट लिइएका जिकिर र प्रश्नहरूमा विश्लेषण गरी मध्यस्थ नियुक्त हुने वा

नहुने सम्बन्धमा पुनः निर्णय गर्ने प्रयोजनका लागि यो आदेशानुसार गर्नु भनी लेखी यो आदेशको प्रमाणित प्रतिलिपिसमेत साथै राखी उच्च अदालत पाटनबाट प्राप्त सक्कल मिसिल फिर्ता पठाइदिने।
 इजलास अधिकृत - टीकाराम आचार्य
 कम्प्युटर - शंकर सापकोटा
 इति संवत् २०८१ साल असार १० गते रोज २ शुभम्।

रायबाझी फैसला

५८

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, मा.न्या.डा.श्री कुमार चुडाल, ०७०-WO-०९५०, उत्प्रेषण, प्रज्वलराज पन्त वि. श्री कुमारी बैंक लि. दरबारमार्ग, काठमाडौंसमेत

विभागीय सजाय दिने सम्बन्धित अधिकारीले सजाय प्रस्ताव गरी सम्बन्धित कर्मचारीलाई सफाइ पेस गर्ने मनासिब मौका दिएको हुनुपर्दछ। तर निवेदक प्रज्वलराज पन्तउपर अनुशासनात्मक कारबाही गर्ने सन्दर्भमा सो अनुसार सजाय प्रस्ताव गरी “सम्बन्धित अधिकारीले स्पष्टीकरण सोधेको देखिन आएन। छानबिन अधिकृतले नै सजाय प्रस्ताव गरी दोस्तोपटक पुनः स्पष्टीकरण सोधेको देखिएको तथा मिति २०७०।९।२० मा बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत उदय कृष्ण उपाध्यायले कारबाहीको प्रस्ताव गरेको पाइयो। यस प्रकारको काम कारबाहीलाई न्यायको मान्य सिद्धान्त तथा कुमारी बैंक लिमिटेड कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६४ को विनियम ४७(१)(२) तथा विनियम ५० अनुकूल मान्य नमिल्ने।

सन्तोषमान सिंहउपरसमेत निवेदक प्रज्वलराज पन्तसरह समान अभियोगमा छानबिन भएको र दोषी पाइएको भनी सन्तोषमान सिंहलाई सामान्य सजाय (३ तीन ग्रेड रोकका) गरिएको पाइन्छ। निवेदक प्रज्वलराज पन्तलाई भने भविष्यमा बैंक सेवाका लागि अयोग्य नठहरिने गरी बर्खास्त गरिएको देखिन्छ। सन्तोषमान सिंह र यी निवेदक प्रज्वलराज पन्त समान आरोप लगाइएका व्यक्ति हुन् भन्ने देखिन्छ। यसबाट समान आरोप लगाइएका व्यक्तिबिच फरक वा असमान व्यवहार गरेको देखिन आएको छ। यस प्रकारको व्यवहारलाई संविधानद्वारा प्रदत्त समानताको हकअनुकूलको व्यवहार मान्य नमिल्ने।

रिट निवेदक प्रज्वलराज पन्तलाई बैंक सेवाबाट भविष्यमा अयोग्य नठहरिने गरी नोकरीबाट बर्खास्त गर्ने गरी भएको निर्णय कानूनप्रतिकूल र त्रुटिपूर्ण देखिँदा कुमारी बैंक लिमिटेडको सञ्चालक समितिको मिति २०७०।९।२१ को निर्णय; उक्त निर्णयउपर परेको पुनरावेदन सुनी सो निर्णय सदर गरेको कुमारी बैंक लिमिटेडको सञ्चालक समितिको मिति २०७१।९।५ को निर्णय तथा सो निर्णयबमोजिम भए गरिएका काम कारबाही, लेखिएका पत्रहरूसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ। निवेदक प्रज्वलराज पन्तलाई निजको साबिक पदमा पुनर्बहाली गरी कानूनबमोजिम निजले पाउने सुविधा दिनु दिलाउनु भनी प्रत्यर्थीहरूको नाउँमा परमादेशसमेत जारी हुने। इजलास अधिकृत - डल्लुराम चौधरी
 कम्प्युटर :- मन्दिरा रानाभाट
 इति संवत् २०७८ साल चैत्र ८ गते रोज ३ शुभम्।